

ניסן התשע"ז
21

כתר מלכה

בטאון פנימי היו"ל ע"י איגוד בוגרי ישיבת "נסא רחמים" ספרדית תנכ"ץ ומוסדותיה

38
**מיכאל
הכהן הגדול**
אחר מטתו
של הגאון רבי
מיכאל הכהן
זצוק"ל

נסא רחמים
כשהחתן הצעיר
העמיד את חופתו
לטובת התרמה לישיבה

58

20
**בסוד
שיח**
פגישותיו של
מרון ראש הישיבה שליט"א
עם גדולי הדור הקודם
נחשפות

מה בכתר?

דבר המערכת	3
מלכם בראשם	5
הדרת מלך	6
נאמנים דבריו	14
דתי המלך	17
גדולי הדורות	20
חזק ויאמץ ליבך	30
מינאל הנהן הגדול	38
שאול בחיר ה'	45
אלה תולדות נח	49
משיב כהלכה	53
נסא רחמים שלי	58
משובצים זהב	65
חדשות אני מגיד	66

הגאון רבי מיכאל הכהן זצוק"ל

**איגוד בוגרי ישיבת
"נסא רחמים" ספרדית
תכנ"ץ ומוסדותיה**

עורך: הרב עובדיה חן

ניהול הפקה: הרב עובדיה מאזוז

כותבים ומשתתפים: הרב יונתן שלמה

מאזוז, הרב אביתר כהן, הרב אדיר כהן,

הרב יהושע כהן, הרב אלעד עשוש,

הרב דניאל חן.

ביקורת: הרב רפאל מאזוז

מזכירת המערכת: נ. ורדי

גרפיקה ועימוד: שזהם

הדפסה: אביבית הפקות - 054-6740977

התמונות: באדיבות עזרא טרבלסי, י. קוית

המען למכתבים:

ת.ד. 2750 מיקוד: 51127

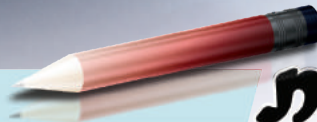
לציין עבור כתר מלוכה

טל': 050-4158562

פקס: 03-6774060

דוא"ל: 7654216@GMAIL.COM

הבטאון יוצא לע"נ החכם השלם שייף עייל שייף
נפיק ועסיק באורייתא תדירא, הרה"ג שנזדכך
ביסורים רבים ר' יגון חדאד זצוק"ל ת.נ.צ.ב.ה.א.

דברי האזרחת

לא די בחירות הגוף!

במבט ראשון נראה שחג הפסח וחג השבועות, אינם קשורים אחד לשני, אולם מרן אבי הישיבה הגאון רבי **רחמים חי חויתה הכהן זצ"ל** בספרו "כתר כהונה" (דרוש ח"י לשבת כלה), מותח קו ישיר בין חג הפסח לחג השבועות, וטוען שחג הפסח לא בא אלא בשביל חג השבועות, כמו שנאמר "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה" (שמות ג, יב). והחוט המקשר ביניהם הוא ספירת העומר שבאה "להדק ולקשר חג הפסח וחג החירות עם חג השבועות חג התורה".

וכיצד חג השבועות משלים את חג הפסח? את חג הפסח אנו חוגגים לזכר **חירות הגוף** שנגאלנו משעבוד מצרים. אולם חירות הגוף כשהיא לעצמה אינה חירות גמורה, ואדרבא, יכולה היא להביא נזק בכנפיה. אדם הזוכה לחירות הגוף בלבד, עלול להתנהג כבהמה שמשלחים אותה לחפשי והיא הולכת ומזיקה את הבריות. וגם אומה שלימה שזוכה לחירות הגוף בלבד, ואין לה חוקים ומשפטים ושופטים ועונשים, מיום ליום ירבה בה פשע ורשע וחרב איש באחיז.

כשיצאו ישראל ממצרים, השיגו אמנם **חירות גופנית**, אך עדיין לא קנו חירות שלימה, עד שבא מתן תורה והשלים להם את **חירות הנשמה**. התורה הקדושה משחררת את נשמת היהודי מן העבדות הגדולה להיות משועבד ליצרו הרע, וכמאמר המשורר **רבי יהודה הלוי זצ"ל** (בפיוט "ה' נגדך" שאומרים ביום הכפורים) "ואיכה אעבוד צורי בעודי אסיר יצרי ועבד תאותי".

לאחר יום ראשון של פסח שבו השגנו חירות הגוף, אנו מיד מכינים עצמנו לחירות הנשמה, ולזה צריך הכנה גדולה, ולכן מליל שני של פסח אנו מתחילים בספירת העומר שבעה שבועות כענין ספירת שבעה נקיים של הכלה, ובגמר שבעה נקיים, בא חג שבועות אשר בו באו עם ישראל הכלה הכלולה בברית הנישואין עם מלך מלכי המלכים הקב"ה ישתבח שמו לעד.

ולפי זה מסביר הגאון מוהרח"ך זצ"ל מדוע מדוע קרבן העומר הראשון והחשוב שמתיר לאכול מהתבואה החדשה, בא דוקא מן **השעורים** שהם מאכל בהמה, ומה נשתנה מחג השבועות שבו באים שתי הלחם **מחייטים** שהם מאכל אדם? אלא שבחג הפסח שהשגנו רק חירות הגוף, מקריבים מאכל **בהמה**, אבל אחרי שסופרים חמישים יום ומגיע חג מתן תורה שבו השגנו חירות שלימה והגענו למדרגת האדם השלם, אנו מקריבים ממאכל **אדם**, להורות **שעל ידי התורה השגנו חירות של בני אדם ולא חירות של בהמות**.

יש החושבים כי לאומיות עמנו נובעת מכך שיש לו מדינה וצבא וכו', אך מכאן מסיק רבי חויתה כי אין לאומיותנו נובעת אלא מכח תורתנו, וכמו שאמר רבי סעדיה גאון "אין אומתנו אומה אלא בתורותיה (תורה שבכתב ותורה שבעל פה)". ונסיים במלותיו של רבי חויתה: "ספירת העומר מלמדת אותנו לקח **שאי אפשר להפריד בין הדת והלאומיות כי הם קשורים זה לזה כשלהבת הקשורה בגחלת**".

זכנו ה' להשיג מהחגים הבאים לקראתנו לשלום - חירות הגוף והנפש, בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

העורך

יְהִי לְבַב אָדָם לְהַקְבִּיל פְּנֵי רַבּוֹ בְּרַגְלֵי

הננו מתכבדים להזמין
את הציבור הרחב למעמד

הקבלת פני רבו ברגל

לכבוד מרן ראש הישיבה
גאון ישראל פאר הדור והדרו
רבי מאיר מאזוז שליט"א

בהשתתפות
מרן ורבנן גדולי התורה וחכמי ישראל,
רבני ערים, אישי ציבור ועוד

תזמורת
מזרחית וחסידית
עם הזמרים
משה דזויק
ומנדי גרופי

המעמד יתקיים אי"ה
בחול המועד - יום רביעי
ט"ז בניסן התשע"ז
בשעה: 15:30 (12.4.17)

באולמות "אחוזת ווגשל"
רח' מלצר 13 בני ברק

מקומות
מייוחדים
לנשים

בברכת "ברוכים הבאים"
מוסדות ישיבת "נשא רחמים"

מלכם בראשם

פנינים מחשבתו של מרן מייסד הישיבה זצוק"ל

פירוש אחר. הנה תורתנו הקדושה יש בה שני חלקים, תורה שבכתב ותורה שבע"פ, וזה בלא זה אי אפשר, כי כל דבר הנכתב יסבול כמה פירושים, ועל כן צריך היה השי"ת לתת למשה רבנו ע"ה פירוש התורה - בעל פה, יחד עם הכתב, כדי שידע הפירוש האמיתי. ופירוש זה מסר משה ליהושע ויהושע לזקנים דור אחר דור, ואי אפשר לכתוב את הפירוש, כי שוב יפלו בו ספקות ואי הבנות ויצטרך ביאור בע"פ, וכן על זה הדרך. ולכן אמרו חז"ל (גיטין דף ס' ע"ב) כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית (שמות ל"ד כ"ז), לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל, אלא בשביל תורה שבעל פה. ע"ש. כי אין מציאות להבנת הנכתב כי אם בעל פה. וזה אומרו במשלי (כ"י"ב) "אוזן שומעת ועין רואה, ה' עשה גם שניהם" - לכל יחשוב האדם שמה שהעין רואה בספר נכתבים, הוא לבד מאת ה', ומה ששמעה אוזנו ותבן לה מרבותיו, אינו אמת אלא בדוי הוא מלבם. כי חלילה לחשוב כן, אלא "ה' עשה גם שניהם" - תורה שבכתב עם פירושה - התורה שבע"פ - שניהם ממוקור אחד קדוש יהלכו, והרוצה לילך אחר עיניו עליו הכתוב (משלי כ"ו י"ב) אומר: ראית איש חכם בעיניו, תקוה לכסיל ממנו... ובהכרח לצרף העין אל האוזן. וזהו שאמר התנא, כי התורה נקנית בראש ובראשונה בתלמוד, דהיינו שישב וילמד וירחיב ידיעתו בתלמוד התוה"ק, אך אין די בזה ולא יסתפק בדברים ככתבן, ומוכרח הוא לקנות התורה ג"כ בשְׁמִיעַת הָאָזְן דהיינו תורה שבעל פה, שיטה אוזן לשמוע מרבותיו, פירוש התורה ודרך ההבנה האמיתית. [א"ה. וע"ע מה שכתב רבנו בשו"ת אי"מ ח"א חאו"ח סי' כ"ג וצרף לכאן].

פירוש אחר. כמו שאמרו על מהרש"ל שהיה שוכר אדם לקרות לו מוסר [ע' בשם הגדולים מערכת ספרים מערכת הר"ש ערך ראשית חכמה], ולכאורה יפלא וכי אדם גדול כמהרש"ל לא יוכל ללמוד לבדו מוסר?! אך האדם יתפעל ממה ששומע באוזניו יותר ממה שלומד בעיניו. וזהו שנאמר: שמעו ותחי נפשכם (ישעיה נ"ב ג'), כי הדברים הנשמעים באוזן, חיים הם ופועלים על האדם יותר מאשר יראה הדברים על ספר, ולכן צריך כל אחד להטות אוזנו לשמוע בלמודים, כדי שתהיה התורה נקנית בלבו היטב.

גְּדוּלָה תוֹרָה יוֹתֵר מִן הַפְּהֶנֶה וּמִן הַמְּלָכוּת, שְׁהַמְּלָכוּת נִקְנִית בְּשִׁלְשִׁים מַעְלוֹת, וְהַפְּהֶנֶה נִקְנִית בְּעֶשְׂרִים וָאַרְבָּע, וְהַתוֹרָה נִקְנִית בְּאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶה דְבָרִים. וְאֵלּוּ הֵן: בְּתִלְמוּד, בְּשְׂמִיעַת הָאָזְן... (אבות פ"ו מ"ו).

בְּשְׂמִיעַת הָאָזְן. כולל שני דברים, שְׁיָטָה אוזנו תמיד לשמוע תורה, ולא ידך גיטא שימנע עצמו לשמוע דברים בטלים, כי בא זה ואיבד את זה, כמ"ש בתנא דבי אליהו (רבה פרק כ"ו): עד שיתפלל אדם שיכנסו דברי תורה לתוך מעיו, יבקש שיצאו דברים בטלים מתוך מעיו!

פירוש אחר. שמיעה לשון קיום, וזהו שאמר: בְּתִלְמוּד, בְּשְׂמִיעַת הָאָזְן שיקיים מה שלומד.

פירוש אחר. על פי מה שאמר רבי יהושע בן לוי לעיל (במשנה ב') "בכל יום ויום, בת קול יוצאת מהר חורב, ומכרזת ואומרת: אוי להם לבריות מעלבונה של תורה!" ולכאורה אינו מובן מה התכלית של אותה 'בת-קול' אם אין אדם שומעה? ואמרו המפרשים כי כל התעוררות לתורה ולתשובה באה מכח אותה 'בת-קול', בת קול זו מכרזת ואומרת: שכל האוי שבא ח"ו לבריות, הוא מעלבונה של תורה! כי אין לך עלבון גדול מזה שבת מלך יושבת בקרן זוית ואין איש שם על לב. וזה בשְׂמִיעַת הָאָזְן - להטות אוזן לשמוע מה שמכרזת בת קול, ויעשו רושם בלבו לחזור בתשובה, ואז מבין התורה יפה.

פירוש אחר. בְּשְׂמִיעַת הָאָזְן רצונו לומר שצריך אדם להרים קולו בלימודו, ולהשמיע לאזנו מה שמוציא מפיו שמתוך כך זוכרהו, וכמו שאמרו חז"ל בגמ' בעירובין (דף נ"ד ע"א), מאי דכתיב: "כי נעים כי תשמרם בבטן יכוננו יחדו על שפתיך" (משלי ט"ו כ"ב), אימתי "תשמרם בבטן"? אם "יכוננו יחדו על שפתיך"! דהיינו אימתי ד"ת שמורים בידך, ואין משתכחין ממך? אם יכוננו יחד עם הלימוד בלב, על שפתיך - כלומר שאתה סודרן ומוציאן בפה ולא בלחשיה. ומביאה הגמ' שם (לעיל) מעשה בתלמיד אחד של ר' אליעזר שהיה שונה בלחשיה, ולאחר שלש שנים שכח תלמודו! ולכן על האדם לשקוד על תלמודו בקול, כי רק ע"י שְׂמִיעַת הָאָזְן תלמודו מתקיים בידו.

למען כבוד התורה לא אחשה!

בשנת תשנ"ג, קמה ממשלת שמאל בראשות יצחק רבין עם מרשיעי ברית אשר פערו פיהם על קדשי ישראל. חברי הכנסת החרדים האשכנזים לא הסכימו להיכנס לממשלה זו, ומרן הגר"ע יוסף זצ"ל אחרי ששקל בדבר הורה למפלגת ש"ס להיכנס לממשלה כדי להציל את רשת מעין החינוך התורני מקריסה. הדבר לא מצא חן בעיני אחינו האשכנזים, וכן בעיני כמה מחברי "מועצת חכמי התורה" של ש"ס שפרשו בעקבות כך, וכמה אנשים משולי המחנה החלו לדבר סרה ולהסית כנגד מרן זצ"ל, עד שבאחד מבתי הכנסת קם יהודי אשכנזי אחד, וקרע בפומבי תמונת מרן הגר"ע יוסף. הדבר עורר מהומה, והוחלט על קיום עצרת מחאה בנדון בביהכ"נ בשכונת "קרית הרצוג" בבני ברק, בחדש אב התשנ"ג | להלן בפרסום ראשון חלקים מדרשה מיוחדת שנשא מרן ראש הישיבה שליט"א באותה עצרת למחות על כבוד מרן הגר"ע יוסף זצ"ל (הדרשה הוקלטה בזמנו ע"י ארגון "חסדי נעמי", ושוכפלה באלפי עותקים תחת השם "מגדולת הרב עובדיה יוסף" - קלטת ה-1000) | מתוך ספר "מגדולי ישראל" ח"ג שיראה אור בקרוב

לנו בדור הזה את מרן הרב עובדיה יוסף. תדעו לכם, גאון כזה אינו מהדור הזה. גאון מסוג זה אפשר אולי לחפש לפני אלף שנה, אולי בדורו של רב סעדיה גאון, שנלחם באפיקורוסים, נלחם בקראים, והחזיר את עם ישראל בתשובה. הרמב"ם באגרת

ואילו פינו מלא שירה כים, ולשונונו רנה כהמון גליו, ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע, ועינינו מאירות כשמש וכירח, ודינו פרושות כנשרי שמים, ורגלינו קלות כאיילות, אין אנחנו מספיקין להודות ולהלל ולשבח ולפאר את הקב"ה, שנתן

אותו דבר אפשר לומר על הגר"ע יוסף: הוציא דבש ממר - לקח אנשים רחוקים מן התורה כמו שמעון פרס, ולמד אתו שיעור ברמב"ם. אחרי שגמר, התחיל שמעון פרס לשאול שאלות, ואמר הרב עובדיה שיחי: יש לו ראש לשמעון פרס, עוד מעט תחבר ספר "הנותן אמרי שפר", שפר ר"ת שמעון פרס. שמעה שלומית אלוני ונזעקה: נו, נו, עכשיו אתה מחזיר אותו בתשובה?! התחיל רעש, אז ברח לו שמעון פרס כמו שברח יצחק רבין... מה לעשות. אבל הוא מסוגל להחזיר אנשים הכי רחוקים. אם יש לנו היום ב"ה בעדות המזרח אלפי ורבבות בעלי תשובה, יש אומרים בזכותו של הרב אלבו, יש אומרים בזכותו של ר' אורי זוהר וכדו', אבל הכל מכחו ומכח כחו של מרן הרב עובדיה יוסף. ואי אפשר להכחיש את הדבר הזה כמו שאי אפשר להכחיש את השמש

תימן אומר על רס"ג: שראה את התורה מידלדלת והשתדל בכל כוחו בשפתיו ובקולמוסו לחזק את התורה. אלא מה, הקב"ה אמר לנשמתו של מרן הרב עובדיה (שליט"א), תחכי עוד אלף שנה, אז יגיע הזמן שלך. לא צריך להתגלות בימי רב סעדיה, לא צריך להתגלות בימי הרמב"ם, לא צריך להתגלות בימי הרשב"א, לא צריך להתגלות בימי מרן ולא בימי הפרי חדש. יגיע הזמן "דמטו רגלין ברגלין", זמן שהאפיקורסות אוכלת את העולם, זמן שמיהדות ספרד ישארו שבעה אחוזים בלבד לומדים בישיבות. ככה היה המצב לפני 40 שנה. אז תופיע הנשמה הנפלאה הזאת של מרן שיחיה לאורך ימים, ותהפוך מ-7% ל-60% (!) תלמידי ישיבות ספרדיות כיום.

על תלמידו המובהק של הרי"ף (ר' יוסף בן מיגאש) כתב משורר אחד: "הרב אשר מתים ברוחו החיה, הוציא דבש ממר ואש ממים".

המלה יוסף עולה 156 בגימ' כמנין קנאה". ויקנאו בו אחיו (בראשית ל"ז י"א). כל מי ששמו יוסף מקנאים בו. זה טבעי. אז אדרבה, שיקנאו שהרב שלנו שמו יוסף.

ואני רוצה להוסיף לכם רבותי, אל תחשבו שלא כואב לנו המצב בישראל. לא כמו שחושבים אחינו האשכנזים שאנחנו שמחים דוקא שנכנסנו לממשלה כזאת. לא נכון! זה כואב לכולנו וגם לרב עובדיה שיחיה כואב. שלא יגידו: נכון, הוא גדול בתורה, אבל במנהיגות אין לו כושר. זה לא נכון! אבל אני אומר לכם משהו: עכשיו יצאנו מתשעה באב, והגמ' מספרת בגיטין (דף נ"ז ע"ב) על מקרה כזה בדיוק בחורבן בית שני שנחלקו בו גדולי ישראל. היה מעשה שרבן יוחנן בן זכאי יצא מירושלים בהחבא בזמן המצור ועמד לפני אספסיינוס, אספסיינוס שהתרשם מאישיותו שאל אותו: מה אתה רוצה ואתן לך? אמר לו: תן לי יבנה וחכמיה. הגמ' מביאה על זה את דברי רב יוסף (או רבי עקיבא) שקרא עליו את הפסוק "משיב חכמים אחור ודעתם יסכל". מה זה יבנה וחכמיה? היה צריך ריב"ז לומר: תן לנו הפעם את ירושלים! מה אתה מחליף ירושלים ביבנה? מה אתה עושה עם רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול שנהרג על קידוש השם? מה אתה עושה עם רבן שמעון בן גמליאל הנשיא שג"כ נהרג? למה אתה מוותר על ירושלים? למה לא ביקש "תעזוב אותנו הפעם הזאת, תתן לנו צ'אנס עוד כמה שנים", אולי ירחם ה', אולי יתפתח משהו לטובה וכד'. אלא מה טעמו של רבן יוחנן בן זכאי, חשש שהרומאי העריץ לא יתן כלום, וחשב: אם אי אפשר להציל את הכל, לפחות נציל משהו. תן לי יבנה וחכמיה. תן לי את עולם הישיבות, תן לי מעט חינוך חרדי, תן לי את האפשרות לעשות משהו. אבל שיטת רבי עקיבא היתה אחרת. כשהגיע הדבר לידו בחרבן ביתר, או הכל או כלום. כל תלמידיו של רבי עקיבא בעוה"ר הלכו, יש אומרים במגיפה, וישנה השערה שנראית

בצהרים. אי אפשר להכחיש את הגדולה שלו. ואנו לא מחכים שיבואו אנשים ויספרו לנו את הגדולה שלו, אבל אביא לכם עדים מאחינו האשכנזים שהם מעידים, יעידון יגידון כולם כאחד, שאין לנו גדול בדור הזה כמוהו! על אחריותי אני אומר מלה זו. שלא יבלבלו אותנו בעיתונים, לזה כותבים מרן ולזה כותבים מרן ולזה הועדה "הועדה הרוחנית" מחקה את המרן והשאירה את המקום לבן... תשאר עם הלבן שלכם, תמחקו את המרן, מה אכפת לנו? וכי המרן שלכם קובע? אתם תקבעו לנו מי זה מרן? אנחנו מכירים את מרן שלנו! מאות שנים קראו האשכנזים למרן השלחן ערוך "המחבר", אבל הוא מרן! כיוצא בו כתבו על החיד"א "חיד"א", אפילו ה"א לא נתנו לו... אבל הוא "מרן החיד"א" על אפכם ועל חמתכם! מה אכפת לנו מה שאתם מתארים אותו?

לפני שבוע היה כנס של מועצת גדולי התורה, וחכם אחד אמר: "אני אומר לכם שהרב עובדיה יוסף בקי בכל התורה כולה עד הפסיק האחרון! תרשמו לכם, עד הפסיק האחרון!" ככה אמר. אז תבינו, שכאשר מישהו מדבר על הרב עובדיה זה לא מוריד מערכו שום דבר. כמו שאדם מדבר על השמש שהיא לא מספיק מאירה, הוא מדליק נר ואומר: זה הנר טוב, אבל מה תועלת יש בשמש כשהיא מעוננת... אתה מדבר על השמש? אתה יכול לדבר על השמש? כמו שאדם עיור ב"מ אומר: אני לא רואה את השמש. אומר על זה רבי יהודה אלחריזי בספר תחכמוני: "והוא לא ידע כי בעיניו עמד הנגע". הוא לא רואה, אבל השמש נמצאת. בפרקי אבות (פ"ו מ"א) אמרו: מי שלומד תורה לשמה מגדלתו ומרוממתו על כל המעשים. שלא תפול רוחכם עליכם כשמישהו פוגע בכם! תדעו לכם, בדרך כלל כל הדברים האלה באים מחמת קנאה. הרב חיד"א כותב במדבר קדמות משם חכם גדול (היש"ר מקנדיאה) דבר בדוק ומנוסה, כל מי ששמו יוסף מקנאים בו. למה? כי

מאד נכונה (ויש לה יסוד באיגרת רב שרירא גאון) שהם התגייסו לחיילותיו של בר כוכבא, כי הרמב"ם כותב שרבי עקיבא היה נושא כליו של בר כוכבא, אז מסתמא אם הוא נושא כליו מה יהיו התלמידים? כולם הלכו לצבא ורבי עקיבא היה נושא כליו. רבי עקיבא באותה תקופה היה זקן בן מאה ועשר ומעלה, תלמידיו בודאי שהלכו כולם, אבל למרבה הצער הלכו בעוה"ר ולא נשאר בהם עד אחד "עד שהיה העולם שמם", ובא רבי עקיבא והחזיר את התורה לחמשה תלמידים ולבסוף הוא בעצמו נהרג. רואים פה שתי שיטות: רבן יוחנן בן זכאי אמר, בוא ננסה באופן רשמי שהממשלה תתן לנו לפחות איזו פינה, איזה מקום, אם לא נוכל להציל את הכל. ורבי עקיבא אומר להשתדל להציל את הכל!

יש לנו בעוונות שרה כזאת (שרת החינוך "והתרבוש" - כך קורא לה הגר"ע יוסף), שאפשר לקרוא עליה את הפסוק "ויפתח ה' את פי האתון" (במדבר כ"ב כ"ח). אל תקרי את פי האתון אלא את פי האלון. הפה שלה גדול. מדברת כל הזמן. כשקראנו בתיקון חצות בימים האחרונים "מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה ואבכה יומם ולילה את חללי בת עמי", אמרתי מה זה "חללי בת עמי"? החללים הנגרמים מבת עמי, כי אחר הכל היא "בת עמי" והיא מבלבלת את הכל. כל פעם סיפור חדש: פעם על עקידת יצחק, ופעם על קברי האבות, ופעם על קבר יוסף, ופעם על דוד המלך ע"ה, וב"יתד נאמן" לא מביאים את הכל, אלא מביאים בקיצור. מי שרואה חושב: מי יודע אילו מלים נוראות אמרה. לפי דעתי לא צריכים להיבהל. היה צריך שיעשו מדור "ודע מה שתשיב לאפיקורוסית". לא לאפיקורוס, אלא לאפיקורוסית. כך אמרה - וזו התשובה שלה. ככה עשו הראשונים. הרב אבן עזרא בפרשת בשלח ("ד כ"ז) מביא אפיקורוס אחד שדיבר על קריעת ים סוף, ועונה לו. גם דיבר על נס ירידת המן (ע"ש ט"ז י"ג), ועונה לו.

רב סעדיה גאון מביא דבריהם ועונה להם, הרמב"ם מביא ועונה להם. מה השתיקה הזאת? עפרא לפומה. אדם קורא וחושב: מי יודע מה שהיא אמרה. תלך ש. אלוני ותנסה לדבר לערבים על עקידת ישמעאל שלהם. לקחו עקידת יצחק של התורה וזייפו אותה. אמרו: לא יצחק נעקד אלא ישמעאל. תלך תלמד אותם מוסר... יגרשו אותה באבנים, יגרשו אותה במקלות, במטאטא יגרשו אותה! את רוצה לפגוע בקוראן שלהם? ואנחנו כולנו יודעים שזה מזוייף. הרמב"ם כותב באגרת תימן שהתורה תורגמה ליונית אלף שנה לפני שעמד מוחמד, ושוב תורגמה לכל השפות שבעולם, ושם כתוב שיצחק הוא שנעקד ולא ישמעאל. הטיפשה הזאת באה ללמד אותנו מה זה מוסר, מה זו אכזריות, איך אברהם רוצה לעקוד את הבן שלו... זו אכזריות? היא לא יודעת מה שכתוב בירמיה (ז' ל"א) "ובנו במות התופת וגו' לשרוף את בניהם ואת בנותיהם באש, אשר לא צייתי ולא עלתה על לבי". בזמן התורה כל העולם כולו היה אומר: פולחן לאלהות הוא לקחת את הבן ולשרוף אותו קרבן, לקחת את הבן ולהרוג אותו. ותורתנו הקדושה היא שאמרה "אין חפץ לה' בעולות וזבחים", בעולות של בן אדם על אחת כמה וכמה. ומעשה העקידה הוא נסיון בעלמא, לתת כח לכל הדורות הבאים להישחט ולהישרף על קידוש השם. אבל מה לעשות, לדאבוננו זאת היא הממשלה, אין לנו ברירה.

כשקראתי בתשעה באב את ההפטרה "הנני מאכילם את העם הזה לענה, והשקיתים מי ראש" (ירמיה ט' י"ד), אמרתי למישהו מי ראש ר"ת ממשלת יצחק רבין אלוני שולמית. אין לך לענה גדולה מזאת. מחזירים לנו שטחים (עזה ויריחו) ה' ירחם, להחניף לנשיא אמריקה, להחניף לכאן להחניף לכאן. כולנו מודעים לכאב הזה. אנחנו לא מדברים על אלה ששונאים את הספרדים מסיבה שאינה לשם שמים. בודאי שעל אלה אין מה לדבר. אבל על אלה הכואבים, שידעו

וגם לנו כואב, ולא רק לנו גם לששת נציגי ש"ס יש אותו כאב. אבל מה עדיף - האם עדיף לצאת לגמרי ויכנס רפאל איתן ויכנסו פלוני ואלמוני? "איתן מושבך", ואח"כ והאביד שריד מעיר. איתן מפה ושריד מפה ואנחנו נישאר בחוץ, ואלה ישרפו את העולם כולו באש, אש ר"ת איתן שריד או איתן שולמית, ואנחנו נשב בחוץ וכל פעם גוזרים עלינו גזרות, או שניכנס בפנים ונעשה מה שניתן להציל? כאן זה ענין של שיקול הדעת. רבותינו אומרים (וזה הזכיר מרן הרב עובדיה) בגמרא בבא בתרא (דף ע"ח ע"ב) על כן יאמרו המושלים בואו חשבון, בואו נחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה. וזה לא דעת יחיד של הרב עובדיה בלבד. הרב בן ציון אבא שאול ככה כתב במכתב, אמר לרב מאיה: "תשמע מה שאומר לך הרב". והרב כדורי שיחיה ככה כתב, אמר: "אנחנו נתפלל שלא תצא תקלה מתחת ידכם". והרב עובדיה קיבל עליו אחריות גדולה מאד. וצריכים גם האשכנזים להכיר טובה בדבר הזה. מחר יצטרכו עזרה מש"ס¹. ש"ס בעבר עזרה לאשכנזים לא פחות ואולי יותר מאשר לספרדים, ואסור להם להיות כפויי טובה.

וכל מה שגרם לרפורמה, כל מה שגרם להשכלה, כל מה שגרם לחרבן התורה אצל אחינו האשכנזים, נגרם מהפגיעה ברבנים בינם לבין עצמם. אני ראייתי את זה כתוב שחור על גבי לבן. לפני מאתיים שנה לא היה דבר כזה, כבוד התורה היה למעלה מן הכל. איך זה התחיל? היו ויכוחים בין רבנים, והויכוחים פרצו לרשות הרבים. אחד קורא לשני "אפיקורס", השני אומר לו "מין", אח"כ בא השלישי ואמר "שניהם צודקים, לא זה ולא זה. אנחנו נעשה שיטה משלנו". פעם שמעתי מהרב עובדיה שיחיה שאמר, משל למה הדבר דומה? לילד ששומע את אביו ואמו מתקוטטים. אבא אומר לאמא "טפשה", האמא אומרת לאבא "טפש", והבן אומר "ודאי שניהם אומרים אמת, הוא טפש, והיא טפשה", ומי החכם? הוא! הוא יעשה לו תורה חדשה. כך התחילה ההשכלה, כך התחיל כל החרבן כולו. היו אומרים לנו שבארצות המערב אין תורה, פסקה תורה. זה לא נכון! זה פשוט חוסר ידע. אם באו להגיד שפסקה תורה, אני יכול להגיד להם: רבותי, פסקה תורה לפני כן באשכנזי! בשנת חמשת אלפים ק"ט (זו היתה שנת המגיפה השחורה) פסקה תורה באשכנזי. במשך מאה וחמשים שנה לא היו כמעט גדולי תורה. ומישהו בדק ומצא שתקופת "הראשונים" נמשכה בספרד עד הגירוש ובאשכנז עד שנת ק"ט וזהו. זו הסיבה שכמה וכמה דברים נשכחו. אני שכחתי להביא כאן ספר תולדות אדם שלומדים בו בכל הישיבות. תולדות אדם הוא ספר תולדותיו של הגאון רבי זלמן מוילנא, תלמידו של הגר"א. בפרק ב' או בפרק ג' בהתחלה מעתיק מספר שני לוחות הברית. אמר: עיני זלגו דמעוות לראות למה אנחנו לא לומדים תורה בצורה מסודרת כמו אחינו הספרדים. זה כתב השל"ה הקדוש לפני ארבע מאות שנה. באים לומר לנו שפסקה אצלנו תורה? בג'רבא פסקה תורה? בתימן פסקה תורה? במרוקו פסקה תורה? רק האשכנזים הביאו לנו את התורה?

נכון, כאן בא"י באו הציזונים לקחו את הילדים

1. וכן היה כמה פעמים שביקשו עזרה מש"ס, כידוע ומפורסם.

שלנו. אמרו, מי שאין לו פנקס אדום לא יתקבל לעבודה, שנאמר "הלעיטני נא מן האדום האדום הזה" (בראשית כ"ה ל') תביא פנקס אדום - תקבל עבודה, אין לך פנקס אדום אז לך מכאן! אז באו אחינו האשכנזים ועשו וטרחו, וצריכים להודות להם על כך, אבל מכאן ועד לכתוב שהתורה פסקה במערב ואין להם השקפה, ואין להם ידע, ולא יודעים לנהל - מה פתאום? כשבאו אחינו הספרדים לכאן לפני ארבעים שנה הביאו אתם צאן קדשים - למעלה מתשעים אחוז שומרי שבת! מאה אחוז מכבדים תורה! היהודי הספרדי החילוני ביותר לא ישכב בלילה עד שינשק את המזוזה ויאמר "בידך אפקיד רוחי". היהודי הספרדי החילוני ביותר אולי יעשן בשבת, אבל הוא שומר יום כיפור, שומר כשרות, מכבד תלמידי חכמים. סיפרו לי שבעירק לפני ארבעים שנה לא היו עשרה יהודים במדינת בבל שמעשנים בשבת. מישהו עירקי אמר לי שככה היה המצב, ואם מישהו היה צריך לעשן היה נכנס לבית, נכנס לשירותים ועישן. ואם מישהו עישן ברחוב וראה ת"ח הוא היה מתבייש, היה שם את הסיגריה בצד. ויש דעה במשנ"ב (סימן שפ"ה סק"ו, ע"פ הגמ' בעירובין דף ס"ט סע"א) שמי שעושה כך לא נקרא מחלל שבת בפרהסיא כי הוא מתבייש מת"ח. איך אפשר להעביר פס? כל תלמידי החכמים של בבל כולם עמי הארץ? זה לא נכון. יש בזה אמת בא"י, אבל בארצות המערב, בארצות ספרד, היו גאוני עולם שלמדו כל הספרים. הרב צבאן שיחיה לפני ארבעים שנה הביא את ספרו "זרע יעקב" על הש"ס, וכתבו עליו בעתון המודיע: "למרבית התמהון הרב מפלפל בפני יהושע ובצל"ח, מאיפה הוא מכיר אותם?" מה הם חשבו, שאנחנו סגורים ומכירים רק את הספרים שלנו כמו שהאשכנזים מכירים רק את קצות החושן ואת הנתיבות? מה פתאום? למדנו פני יהושע, ולמדנו צל"ח, ולמדנו חתם סופר, ולמדנו כל ספרי האשכנזים! אין כמו יהדות ספרד

בפתיחות, אין כמו יהדות ספרד לכבד התורה. ידע לו הרב הזה, שמעתי אומרים שהוא לא קרע ולא התכוין לקרוע, אבל אם ח"ו יזיד מישהו לקרוע תמונה של הרב, תדעו לכם שגם לנו הספרדים יש תמונות רבני האשכנזים, יש לנו תמונה של האדמו"ר מקאליב, יש לנו תמונה של הרב שך, יש לנו תמונה של הרב קנייבסקי זצ"ל, מישהו יעלה בלבו לקרוע אותם? ח"ו שאדם יעשה ככה. אתם תגרמו שהספרדים ג"כ יעשו אותו דבר. גם לכם יש רבנים עם תמונות, אז רק התמונות שלנו תוכלו לקרוע? יכולים לבוא חמומי מוח ספרדים ולקרוע ג"כ, אז לא כדאי לכם כל העסק הזה, אדרבא צריכים להתאחד. תראו רבותי, ביום תשעה באב יש לנו קינות. יש לנו קינה אחת של אחינו האשכנזים שנכנסה במחזור שלנו, ויש קינה אחת של הספרדים שנכנסה במחזור של האשכנזים. למה הדבר הזה? כי כל החרבן היה בגלל שנאת חנם, וכדי לבטל שנאת חנם בא הדבר הזה. קינת "ציון הלא תשאלו לשלום אסיריך" אין לנו במחזור שלנו, והיא של ר' יהודה הלוי ונמצאת במחזור האשכנזים. לא רק שאומרים אותה אלא עשו כמוה פי עשרה! עשר קינות חיקויים לציון הלא תשאלו, ביניהם קינה של מהר"ם מרוטנברג "שאלו שרופה באש לשלום אבלייך", אותו חרוז, אותו משקל של הקינה של ריה"ל. ולנו הספרדים יש קינה על עשרה הרוגי מלכות שאחינו האשכנזים אומרים אותה ביום כיפור בתפלת מוסף. "אלה אזכרה ונפשי עלי אשפכה". יש שמה איזו הגהה קטנה שדוקא נוסח האשכנזים יותר נכון. בסוף הקינה כתוב "דברת בית יעקב אש ובית יוסף להבה, הן עתה אִשׁ אֹרֶם פָּבָה". מה זה "אש אורם"? האש של האור? ונוסח האשכנזים ביום כיפור "הן עתה קִשׁ אֹרֶם פָּבָה". וזהו הנוסח הנכון. מה פירוש דברי המקונן? אומר, אתה הקב"ה אמרת בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש, והנה עתה הקש הזה כיבה את האש ואת הָאֹרֶם, אתם רואים

2. אור בשורוק פירושו אש, כמו אור כשדים. וסימניך אש ר"ת אלף שורוק (מרוך ר' שאול הכהן זצ"ל).

לעם אחד. כשיבוא משיח יפסיקו לבטא את המלה 'מִיִּנְכָה'. אין מינכה, אין כ"ף במלה מנחה. אבותיהם של האשכנזים לפני מאות שנים אמרו מנחה בחי"ת. לא אמרו "מנכה", והספרדים בימינו מתביישים להגיד מנחה, אולי ח"ו ירגישו בהם שהם ספרדים, ה' יצילנו... אומרים: הספרדים דומים לערבים. איזה ביטוי משונה. אתם יודעים מי אמר את הביטוי הזה? אומרים זה בשם חיים נחמן ביאליק. אתם יודעים איך הוא אמר? הוא שונא את הערבים בגלל שהם דומים לספרדים. הבנתם? הוא לא שונא את הספרדים, הוא שונא את הערבים בגלל שהם דומים לספרדים! כלומר: הספרדים יותר גרועים מערבים, כי הם שחרחרים, אדרבא "שחורה אני ונאווה בנות ירושלים, אל תראוני שאני שחרחרת ששזפתני השמש" (שה"ש א' ה'-ו). מי שיטען עוד טענה, אני אביא לו ראיה ממשנה בנגעים פרק ב' שרבותינו התנאים היו ספרדים (!). שם כתוב: ר' ישמעאל אומר, בני ישראל אני כפרתן, הרי הם כאשכרוע - לא שחורים ולא לבנים אלא בינוניים. אז הבינוניים זה הספרדים, לא שחורים ולא לבנים. יש לכם פה לדבר על הספרדים, תדברו על התנאים, תדברו גם על רבי ישמעאל, תגידו שרבי ישמעאל דומה לערבי כי שמו ישמעאל גם כן. יש סוף לדיבורים האלה! תפסיקו את השטויות האלה, שנהיה באמת עם אחד. ביהמ"ק נחרב בגלל שנאת חינום, שנפסיק את השנאה הזאת - ומכאן ולהבא חושבנא טבא, כל אחד ואחד ידע לכבד את השני, יש לך גדולים ויש לנו גדולים. והמשנה בסנהדרין (פ"ד מ"ה) אומרת, למה נברא אדם יחידי? "שלא יאמר אדם לחבירו, אבא גדול מאביך". את הדיבורים האלה צריך להפסיק, כבוד התורה במקומו מונח. כל אחד ואחד יש לו השיטה שלו, ובעזרת ה' נזכה כולנו ליום שכותב הרמב"ם שתמלא הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים במהרה בימינו, אמן.

את הקשר בין יהדות ספרד ליהדות אשכנז? עוד מעט בעזרת ה' יגיע חדש אלול, ובסליחות יש לנו פיוט "אם אפס רובע הקן אוהל שיכן אם ריקן". מי חיבר את הפיוט הזה, אתם יודעים? חיבר אותו רבנו אפרים תלמידו של רבנו תם. הוא שחיבר את הפיוט הזה, ואתה מרגיש כאן סגנון אשכנזי. בזמן רבנו תם לפני אלף שנה היה אבן עזרא אורח בצרפת. ואתם יודעים, האבן עזרא היה עני מרוד לבוש סחבות, עם בגד בלוי קרוע שסוע. בא לצרפת, מי הסתכל עליו? היו זורקים עליו אבנים. נכנס לרבנו תם באמצע סוגיא בקידושין (דף ל"ז ע"ב), הקשה קושיא לבעלי התוספות, עמדו כולם על הרגלים. הקשה להם קושיא עצומה בגמרא: כתוב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות וקלוי (יהושע ה' י"א), הגמ' אומרת שאכלו מהתבואה החדשה בששה עשר בניסן, אז הוא הקשה להם: זה לא נכון, כי ממחרת הפסח פירושו בט"ו ניסן ולא בט"ז, וכמ"ש בתחלת פרשת מסעי (ל"ג ג') "ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים". מביאים התוספות שם, הקשה רבי אברהם אבן עזרא וכו', ותירץ רבנו תם וכו', ותירץ ר"י. היה ויכוח בין האבן עזרא ובין ר"ת, תראו באיזה כבוד התייחסו פעם האשכנזים לספרדים! ר"ת כתב לאבן עזרא: "אני עבד לאברהם למקנה, ואקודה ואשתחוה לאפיו". ר"ת שהיה עשיר שבעשירים, גדול שבגדולים, תקיף שבתקיפים, בארצו צרפת מתייחס בכבוד רב לאדם עני מרוד כמו אבן עזרא. לחכמה שלו הוא מתייחס, לא לבגדיו, כותב לו "אני עבד לאברהם". מה עונה לו אבן עזרא? "וחלילה למלאך האלקים, אשר יקוד וישתחוה לבלעם". בלעם השתחוה למלאך, אבל וכי המלאך משתחוה לבלעם? ככה כותבים! ככה כיבדו אחד את השני.

אנחנו מקוים בקריאה הזאת שילמדו לקח. הנה ברמת אלחנן של הרב זילברשטיין שיחיה, תראו איך שם מתייחסים בכבוד, באהבה בחיבה, אשכנזים לספרדים. עם אחד אנחנו, ובעזרת ה' נחזור כולנו ונהיה

דברי שבח נדירים שאמר מרן רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל בסיום הספדו על אשת חבר להגאון הגדול הרב מצליח מאזוז זצ"ל והי"ד - הרבנית הצדקת כ'מסאנה מאזוז ע"ה, כפי שנמסרו בהיכל ישיבתנו, ככלות השבעה - אור לי"ב אדר ה'תשנ"ב

(ותשואות ח"ח למערכת ירחון "יתד המאיר", שההספד במלואו נערך על ידם בטוב טעם ודעת, ופורסם בגליון "יתד המאיר" אדר תשע"ז, סימן צג = צ'דיקה ג'דולה, וכן להרב מרדכי כהן שליט"א, שבהשתדלותו נשתמרו הדברים)

מנוחתה כבוד, תעלה בתפילה יחד עם בעלה הקדוש, שיתפללו על בניהם ועל כל המשפחה, ועל החתנים מן המנין, שלא יוסיפו לדאבה עוד, ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה, והקב"ה ינחם אותם בתוך אבלי ציון וירושלים ולא יוסיפו לדאבה עוד. בירושלים ינוחמו כאיש אשר אמו תנחמנו כן אנוכי אנחמכם, ובירושלים תנוחמו.

בעזרת ה' בקרוב, לא ירחק היום ויקויים בנו הפסוק ובלע המות לנצח, ונזכה בקרוב לתחיית המתים, ובא לציון גואל, במהרה בימינו אמן ואמן.

בסיום דברי מרן זצ"ל, אמר מרן ראש הישיבה שליט"א: "אנחנו מודים לכבוד מרן הראשון לציון שליט"א על דבריו הנפלאים על אשר טרח והגיע לאחר נסיעה מחוץ לארץ לבוא אצלנו לכבד אותנו בדברי תורה".

לאחר מכן אמר מרן הגר"ע יוסף זצ"ל: "מבקש סליחה מרבתי, יש לי עוד שיעור גם כן בירושלים מפה אני יוצא ישר לשם לשיעור, לכן לא יכולתי להישאר עד הסוף, יהי רצון שנתראה בשמחות וגיל, אמן".

...המנוחה הזו, היא שטוחה והעמידה לנו אריות שבחבורה, ר' מאיר בראשם, הרב נאמ"ן, נאמן בבריתו וקיים במאמרו. תלמיד חכם מובהק, ראש ישיבה, וברוך ה' מגדל תורה לעדרים, ומרביץ תורה לעדרים, לומד ומלמד שומר ועושה, והקב"ה נתן לו חן בדבריו הקדושים, תמיד כשהוא מדבר אשרי מי ששומע לדבריו. "אשרי המדבר על אוזן שומעת" מה החידוש על אוזן שומעת? יש אוזן שהיא לא שומעת? כולם שומעים, אלא יש שומע שמבין גם כן, כמו שכתוב "והם לא ידעו כי שומע יוסף" הכוונה להבנה, שמדבר בסגנון שמבינים דבריו, מרצה אותם בטוב טעם ודעת.

ברוך ה' ר' מאיר, נהוראי - שמאיר עיני חכמים בהלכה (עירובין יג:), עם האחים שלא יתפרדו, מה טוב ומה נעים, שבת אחים גם יחד, רבי רחמים, רבי צמח, כולם אהובים כולם ברורים. על זה נאמר "קמו בניה ויאשרוה" הנה כשהם קמים, יודעים מיד את גדולתה. בעלה שנמצא בעולם הבא הוא גם כן יוצא לקראתה, "אשרי שזה ילד ואשרי שזה גידל". ובמה זכיון באקרובי בנייהו ובאתנוויי גברייהו, שזו זכות גדולה.

יהי רצון שזכותה תגן עלינו תהא

הסתמכות על כתר ארם צובה

"כתר ארם צובה" הוא המקור העתיק והחשוב ביותר של התנ"ך, אולם בכמה מקומות הוא אינו תואם למסורות המקובלות בכלל ישראל | האם בכוחו של הכתר לעקור מסורות מקובלות? עד כמה ניתן להסתמך עליו? ובאיזה מקומות הוא דוקא מדויק יותר

הרב עובדיה חן

עתיקות לחוד ודיוק לחוד

בדורנו, יש העושים תעמולה כי יש להסתמך על הכתר גם בדברים שהם נגד המסורת המקובלת, אולם מרן ראש הישיבה שליט"א אינו דוגל בהסתמכות יתירה על הכתר, כאשר גרסתו היא נגד כל הספרים, או בחסירות ויתירות שהם נגד מסורת כלל ישראל. וזאת מבלי להמעיט מחשיבותו וקדמוניותו. עתיקותו של הכתר אינה בהכרח מלמדת על כך שמסורתו היא הנכונה, והיא שהתקבלה על כלל ישראל. כשנשאל בספרו "מקור נאמן" ח"א (סימן תתצ"ב) מה דעתו על 'כתר ארם צובה', הגדיר זאת כך: "הוא התנ"ך העתיק ביותר בעולם, אבל לא המדויק ביותר".

במבוא לספרו "ארים נסי" יבמות (עמ' 76 והלאה) הוא שולל את מה שמפרסמים כאילו בן אשר כתב את הכתר, ולכן יש להסתמך על טעמיו ונקודותיו ב'עינים עצומות', כי באמת הספר נכתב על ידי סופר

התנ"ך העתיק ביותר בעולם

כתב היד העתיק ביותר של התנ"ך, הלא הוא "כתר ארם צובה", נכתב לפני למעלה מאלף שנה בטבריה על פי כללי המסורת הטבריינית, על ידי הסופר שלמה בויעה, והוגה על ידי רבי אהרן בן אשר מגדולי בעלי המסורה. הכתר הוא המקור החשוב ביותר, הן של הטקסט המקראי והן של הניקוד, הטעמים והמסורה, מה שהופך אותו לנכס הראשון במעלה בעולם כתבי היד היהודיים.

במשך מאות שנים, נשמר הכתר בבית הכנסת הגדול בחאלב שבסוריה. בשנת תש"ז, פרצו בחאלב פרעות נגד היהודים, בית הכנסת הועלה בלהבות, ומאתיים עמודים מתוך הספר הכוללים את רוב ככל חמשת חומשי תורה נשרפו או אבדו. בדרך עלומה הוא הוברח לארץ, בהשתדלות דוד סבתי הגאון רבי משה טוויל מעלי הכהן זצ"ל, וכיום הוא אצור ב"היכל הספר" שעל יד "מוזיאון ישראל" בירושלים.

בשם שלמה בויעה (שהיה ספק קראי), ובן אשר רק הגיהו, "ומאן לימא לן שלא השאיר אחריו עוללות?".

"ובכלל", הוא מוסיף, "מה שהולכים בימינו אחר בן אשר בעינים עצומות, ואומרים "כאלו יצאה בת-קול משמים: בן נפתלי ובן אשר הלכה כבן אשר" - הנה יש שני מקומות בתנ"ך דנקטינן דוקא כבן נפתלי, והם במלת ביקרותיך (תהלים מ"ה יו"ד) ובמלת יקבצנו (משלי כ"ח ח') כמו"ש שם המנחת שי".

בדבריו שם, יוצא מרן חוצץ נגד "חכם אחד בחו"ל שרוצה לתקן כל ספרי תורה שבעולם 'בשקט בשקט' ע"פ נוסחת הכתר ודמיונות הכרס שלו, ולשנות מסורת ראשונים. וכל דבריו מהבל ימעטו. שהרי אפילו בזמן האמוראים מצינו שלא היו בקיאים בחסרות ויתרות. והגאון רעק"א בגליון הש"ס (שבת דף נ"ה ע"ב) הביא רשימה ארוכה מהגמרא ומדרשים שחולקים על המסרה שלנו, ולא עלה על דעת איש לשנות הנוסח מהמסרה המקובלת בידינו. וכ"כ בשו"ת הרדב"ז ח"ד (סימן אלף קע"ב) שאין לשנות במלת אל תירא אתו (במדבר כ"א ל"ד) עד דרוש אחיך אתו (דברים כ"ב ד') ולכתוב אותו מלא ו' ע"פ הזוהר (פרשת חוקת דף קפ"ד סע"א), שאסור לשנות מן המסורת שבידינו".

הוכחה פשוטה לכך שאסור לשנות המסורת הקיימת בגלל הכתר, מביא מרן שליט"א מכך שאפילו בארם צובה, ששם היה מקום כבודו של הכתר במשך כשבע מאות שנה בבית הכנסת הגדול, מעולם לא פתחו אותו ולא תיקנו ספריהם על פיו. למשל, בפסוק "אנא ה' הושיעה נא אנא ה' הצליחה נא" (תהלים קי"ח כ"ה), בכתר ארם-צובא

1. ואמר לי הגאון רבי מרדכי מאזוז שליט"א, שמע בשם יהודי חאלב, שאף אצלם לא היתה מסורת ברורה שהוא ספרו של בן אשר, רק שהוא קדימון ומקודש ביותר.

תיבות "הושיעה, הצליחה" מלרע ותיבות "נא" "נא" שאחריהן דגושות. ואנו קבלנו קריאתה (ע"פ המנחת שי) הושיעה מלעיל ונו"ן שאחריה דגושה, והצליחה מלרע ונו"ן שאחריה רפויה, וכן נהגו בעיר חֶלֶב עצמה בדורות שלפנינו, והחזן שהיה קורא כך נחשב לגברא דווקנא.

מקומות שהכתר אינו תואם למסורתנו

אחד המקומות שהכתר אינו תואם למסורת כלל ישראל, הוא בפרשיות פתוחות וסתומות. ובמבוא שם (עמ' 75) מתריע מרן שאין להשיג כלל ועיקר באלה הבאים בדורנו לשנות בפתוחות וסתומות המקובלות מדור דור ע"פ כתר ארם צובא. למשל, אין לשנות מגלת אסתר, שנהגו מדורי דורות לעשות כל פרשיותיה סתומות כדברי הרמ"א (סימן תרצ"א ס"ב), או לשנות צורת פתוחות וסתומות בפרשת צו, שבכל העולם מקובל שאין ריוח כלל בפרשת כל חלב שור וכשב ועז (ויקרא ז' כ"ב) רק בפרשה שאחריה (שם פסוק כ"ח). וכן דעת מרן (בכסף משנה פ"ח מהלכות ס"ת בד"ה בספר ויקרא) והש"ך (ביו"ד סימן ער"ה סק"ו) וכל הפוסקים. ופוק חזי מאי עמא דבר שאף אחד לא העז לשנות צורת שירת האזינו, שבכתר יש בה רק ס"ז שיטין במקום שבעים שיטין הנהוג בכל העולם, ויש שם שלש שיטות כפולות היוצאות מחוץ לשורה כידוע.

מקום נוסף שגרסת הכתר אינה תואמת לגרסת כל הספרים, הוא בפסוק "ובוגד ולא בגדו בך" (ישעיה ל"ג א'), שגרסת הכתר "בו" נגד גרסת כל הספרים. ואף כאן מורה מרן שליט"א שהעיקר כגרסת כל הספרים, ושכן הוא בת"י וברש"י וברד"ק שם, ובאגרת הרמב"ם לר' יפת ב"ר אליהו הדיין וז"ל: ובודאי זה הענין שהזכרת בא ללמד ונמצא למד, ואתה בוגד ולא בגדו בך. ע"כ. (והרמב"ם הוא

י"ב), שבכל הספרים, כולל תנ"ך קורן, תיבת "רמו" המ"ם רפויה, ובכתר המ"ם דגושה. וכן מוכח בספר השרשים לרד"ק שהביא פסוק זה בשרש רמם (מן הכפולים) ולא בשרש רום. ע"ש. "ונשכח דגש זה מאות בשנים והוחזר בימינו ע"י הכתה. וברוך שמסר עולמו לשומרים (ע"ז מ:)."

כמו כן, מביא מרן שליט"א הרבה פעמים את הכתה, כתנא דמסייע למנהג תוניסיה שכל שתי אותיות זהות הנכתבות ברצף קוראים את הראשונה בשוא פתח, כמו "בטללי", "וארוממנהו", וכך מנוקד בכתה ב%99.

על פי הכתה, גם התיישב למרן קושיא על מה שסיפרו חז"ל (בשבת דף קמ"ז ע"ב ובמדרש קהלת ז, ז) על רבי אלעזר בן ערך שבמקום "החדש הזה לכם" (שמות יב, ב), טעה וקרא "החרש היה לכם". והיה קשה למרן: מילא שהחליף ד' בר' וכ' בב' שהם אותיות מאוד דומות, אבל איך החליף בין ז' ל"י? ובשיעורו השבועי (תולדות תשע"ז) סיפר שאחר שראה את כתר ארם צובא התיישב לו הדבר, שבכתה האות ז"ן קטנה מדאי כמו יו"ד, והנו"ן סופית כמו ז"ן שלנו. לכן את המלה "הזה" טעה וקרא "היה". ובזה הסביר כמה מקומות שבא חילוף בין ז"ן לנו"ן סופית, כמו הגמרא בנדה (דף ט"ז סע"ב) שר הנרגן ואמרי לה שר הנרגן.

בשולי הדברים, נציין אנקדוטה מעניינת שסיפר מרן באותו שיעור: "לרוב ערכו של כתר ארם צובה, הדפיסו ממנו רק אלף עותקים ממוספרים. הישיבה רכשה את עותק מספר 318. אחרי שקנו את זה, ביקשני הרב צמח שליט"א לנחש בכמה כסף נקנה הספר. ניחשתי "אלף שקל", אמר לי "כיוונת לאמת". ברוך השם, כיוונתי לאמת...."

הממליץ כביכול על הכתה). וכן הוא מוכיח מלשון הפסוק עצמו שכולו מדבר לנוכח: "הוי שודד ואתה לא שדוד, ובוגד ולא בגדו בך, כהתימך שודד תושד, כנלותך לבגוד יבגדו בך". וכן במנחת שי ובתנ"ך קורן לא הביאו שום נוסחא אחרת. ומסיים מרן שליט"א: "וכל המדפיס כנוסח הכתה דוקא ומתעלם מנוסח כל הראשונים וכל הדפוסים (ואינו מזכירם אפילו בהערה בשולי העמוד), הרי הוא מכשיל את הרבים".

כמו כן בפסוק: "עמי מה עשיתי לך ומה הלאיתך ענה ב"י" (מיכה ו' ג'), מורה מרן כי העיקר כנוסח כל הספרים שתיבת "ענה" בטעם טרחא וב"ת בי דגושה, ולא כמ"ש בכתה "ענה" בטעם מאריך וב"ת בי רפויה, "כי לא נמצא מעולם טעם "מאריך" בודד בסוף הפסוק, רק או מאריך טרחא סוף פסוק, או טרחא מאריך סוף פסוק, או טרחא סוף פסוק, כגון: לא תרצח, לא תשכח, ובני-דן חושים. ולמה ישתנה פסוק זה מכל התנ"ך?".

מילי מעלייתא דאית ביה

עם זאת, מדגיש מרן כי יש מקומות שדוקא גרסת הכתה מדויקת יותר, וכל מקום יש לבחון לפי עניינו, וכלשונו: "ואמנם מילי מעלייתא דאית ביה דרשינן להו בפרקא". כגון: בפסוק "נמוגים ארץ וכל יושביה" (תהלים ע"ה ד'), שבספרים ישנים היתה תיבת "נמוגים" במקף, ואין לה טעם, ובכתה היא ברביע, ובודאי שהעיקר ברביע (השערה מעניינת: כיצד קרה שהטעימו את 'נמוגים' במקף, כותב מרן: "ויתכן שבכתב היד נדבקה נקודת הרביע לחולם של המ"ם והיו לבשר אחד, וכיון שלא מצאו המדפיסים טעם במלת נמוגים חיברו אותה במקף: נמוגים-ארץ, ונשארנו נמוגים ונבוכים").

וכן בפסוק "וראה ראש כוכבים כי רמו" (איוב כ"ב

שר המסכים

אודות מנהג בקשת הסכמה לספר,
מהספר הראשון שקיבל הסכמה
עד להסכמות בדורנו אנו

הרב אדיר כהן

מחיבוריו, בשנת רע"ט, יצאו הרבנים בהסכמתם לגזור
אומר לא להשיג גבול.

ואכן אחר כמה שנים, בשנת ש"י, עלה על שולחנו של
מאור הגולה רבינו הרמ"א ז"ל, אודות ספרי הרמב"ם
שהדפיס הגאון מהר"ר מאיר מפדאוה ז"ל מוגה
ומדויק, וכנגדו קם גוי אחד לעשות כן, "ועושה דבר זה
להכעיס ולכלות ממון הגאון הנ"ל ח"ו, כי ידוע אם לא
ימכור הגאון ספריו שיכבד עליו המשא מנשוא". וזאת
הלכה העלה "שכל מי שבשם ישראל יכונה, לא יקנה
שום ספר מיימוני החדשים, רק מאותן היוצאים מתחת
יד הגאון הנ"ל או באי כחו". כמבואר בשו"ת הרמ"א
(סימן י'). ושם האריך בטעמי הדבר. תשובת רבינו
הרמ"א זו שמשה אבן יסוד להרבה דיונים שדנו בדורות
שאחריו בעניינים אלו והדומים להם.

וכן נהגו במהלך הדורות בספרים רבים, לגזור גדר
בהסכמותיהם מחשש השגת גבול, הן בספרים חדשים,
והן בהדרת ספרים מחדש, וכדוגמת ספרי הרמב"ם
הנז'. ועיין להגאון שואל ומשיב (מהד"ק ח"א סי' מ"ד)
שכתב שאם בדבר הרשות כשאיש מדע מחדש דבר
מסויים, אין שום אדם רשאי להפיצו משום השגת
גבול, לא תהא תורה שלמה שלנו כשיחה בטלה שלהם.
ע"ש. ולעומתו בשו"ת בית יצחק (חי"ד ח"ב סי' ע"ה)
האריך לחלוק עליו בזה, רק מצד דינא דמלכותא דינא.
ויש עוד מחכמי הדורות לכאן ולכאן. וע"ע בשו"ת יביע
אומר ח"ז (חחו"מ סי' ט'). וכן דנו בכל זה בספרים רבים,

מנהג ידוע אצל כל חוברי חב"ר בעת סיום החיבור
קודם הדפסתו, לגשת אל הרבנים המפורסמים לקבל
הסכמתם על החיבור. אמנם בכל הדורות מאז שנתנה
רשות לכתוב תורה שבעל פה ועד ימי הראשונים ועד
בכלל, לא מצינו שניגשו אל גדולי אותם דורות לתת
הסכמתם, אולם עם המצאת הדפוס נפל דבר בישראל.
אם עד עתה כל הרוצה להשיג איזה חיבור, היה עליו
להעתיק לעצמו את הספר (או לצוות למעתיק
שיעתיק לו), עם המצאת הדפוס נדפס ספר אחד
במאות (או אלפי) עותקים, והיה הדבר כרוך בהוצאות
רבות, בפרט באותם זמנים. ואם לא יקנו את הספרים,
כל השקעתו באונו והונו עלולים לירד לטמיון.

ראש וראשון לחיבורים עם הסכמה, הוא הספר
הנודע ספר "האגור" לאחד מגדולי ראשוני האחרונים
(כשעדיין לא שקעה שמשם של אחרוני ראשוני
ספרד), הוא מהר"ר יעקב בר' יהודה לנדא, אשר
הדפיס את ספרו בסביבות שנת הר"ן, ובתחילתו נדפסו
שמונה הסכמות מחכמי אותו דור, בהם משבחים את
החיבור ואת מחברו (עיין בספר זכות היוצרים לה"ה
נחום רקובר עמ' 126).

בד בבד פחדו מחברי הספרים פן ישיגו אחרים את
גבולם ויוציאו ספר זהה בתוכנו (ואולי גם בתבניתו)
לספר שהם טרחו להוציא, ואז כל עמלם ילך לטמיון.
לכן בימים ההם שנים אחדות לאחר מכן, בבא המדקדק
הגדול ר' אליהו בחור להוציא את חיבורו "הבחור" ועוד

עברו שיבואו להשיג גבולם (מלבד כמה ספרי יסוד ועוד ספרים מפורסמים), ובפרט שכבר מדינת דמלכותא דינא אין להעתיק ויש סמכות בחוק לאכוף על כך. ואם כן לכאורה למה צריך הסכמות. ואם רק לשבח את המחבר, תינתן במחבר ששבק חיים לכל חי ובניו מוציאים חיבוריו. אבל מחבר המוציא ספרו בחייו למה הולך לבקש להללו. וכבר כתב הגאון החסיד רבי אליעזר פאפו זצ"ל בספרו פלא יועץ (סוף ערך גאוה) ז"ל: והן בכלל אני אומר שהחובר ספר לא טוב לבקש הסכמות, שהרי זה כאומר כבודני נא, שידוע הוא שההסכמות הם לפאר ולרוכס את המחבר, ומה יתן אם יאמרו כי גדול שמי, מה יתן ומה יוסיף. עכ"ל.

אולם כנגד זה, מצינו ראינו לאחד המיוחד מגדולי הדורות מהר"ר משה סופר בספרו שו"ת חתם סופר (חחו"מ סימן מ"א), שהגאון הנודע רבי מרדכי בנט רצה לבטל ענין ההסכמות אחר שכעת אחריות הדפוס הוא מחוקי המלך ומי יגזור מלעכב על זכות המלך, וגם שיש גויים שמדפיסים ולא ישמעו לגזרותינו וכו'. והחת"ס בתשובתו כתב אליו לאמר: ותמהתי מאד שברצונו יתבטל מנהג נטילת ההסכמה, חלילה לו מחדול ליתן הסכמה אפילו על הדפסת ספר ישן נושן, ודבר שנצטער בו אותו צדיק, כי מיום שזולזלו בנטילת הסכמה רבו ספרי מירוס' בישראל ומדפיסי ספרים חדשים וקורא להם בשם ראשונים², אבל ברוך ה' כי עדיין יש ויש יראי ה' שאינם לוקחים ספר חדש אם לא יראו הסכמה מרב בדוק ביראת ה'...

ואכן, כך נהגו מאז ועד עתה לקחת הסכמות (מלבד אם המוציאים הם גדולי הדור המפורסמים לכל שירתתם קודמת לחכמתם), הן על ספרים חדשים הן על ספרים ישנים שמוציאים מחדש, אף שאין בהם כל גזירות וחרמות שעל פי רוב אין צורך בהם (הן מחמת

ובניהם כמה ספרים שיצאו בדורנו בעניינים אלו. וע"ע לגדולי חכמי ג'רבא בהסכמתם לספר הזוהר (ג'רבא ת"ש) שכתבו בהסכמתם: "הלכה ומורים כן לבלתי ישיג איש גבולם בין בכולו בין במקצתו בין באופן זה בין באופן הדומה והדומה לדומה מיום כלות הדפוס למשך עשרים שנה רצופות. והאיש אשר יעשה בזדון לבלתי שמוע אל דברינו אלה עונשו מפורש בתורה "ארור משיג גבול רעהו", מלבד עונשו בדינא דמלכותא וכידוע". ובהערה (בראש חלק ב') האריך הרחיב מרן זקני מוהר"ר רחמים חי חויתה הכהן זצ"ל, להוכיח ולבאר כל משפט ומשפט מהסכמתם זו מפי ספרים ומפי סופרים. ע"ש (ונדפסו דבריו גם בספרו זכרי כהונה ח"ב מערכת ה' אות ב'). וכן ידוע בדור האחרון הסכמות גדולי הדור לבלתי השיג גבול הרב שבתי פרנקל בספרי הרמב"ם שהוציא.

אמנם בשו"ת שבט הלוי חלק י' (סי' רע"ו) כתב לחלק שמה שצריך הסכמות כדי לאסור לאחרים להדפיסם, הוא דוקא בספרים שהם כבר נחלת כל ישראל כמו תלמוד ורמב"ם וכיוצא, אבל תוכנות וחיידושים פרטיים של מחבר ספר שיגע והמציא, פשיטא שיכול אדם לאסור את שלו. ע"ש. אולם מצינו הסכמות רבות גם על ספרים שיצאו לראשונה על ידי מחברם, ואפ"ה לא אסרו אלא לזמן מסוים. וכן מוכח גם מתשובת החת"ס (חחו"מ סי' ע"ט) לגבי פירושי הרוו"ה שטרח להגיה פיוטי אשכנז לימים נוראים ולפרשם, ובכל זאת כתב שאין להשיג גבולו למשך כ"ה שנה, אחר שבמשך זמן זה יקבל מה שהשקיע. וכבר השיג בזה על דברי הרב שבט הלוי בספר משנת יהושע (זכויות יוצרים עמ' קכ"ז) והסיק שאין בעלות ממשיית על היצירה, רק מצד השגת גבול. ע"ש.

ומכל מקום בדורות האחרונים, רוב ההסכמות כפי שיראה כל רואה אינם אלא דברי שבח ועידוד למחבר, בלי כל גזירות וחרמות, ויתכן והוא מחמת "משרבו בטלו", שהתרבו הוצאות הספרים חדשים לבקרים, וממילא אין כל כך ביקוש לספרים היוצאים כדורות

1. עין במסכת ידים (פ"ד מ"ו) ובתפא"י שם, ובגליון בית נאמן (מס' 41 אותיות ג' ד').

2. אפשר שכיוון על ספר בשמים ראש שיחוסהו להרא"ש. וע"ע בחת"ס (או"ח סי' קנ"ד, וז"ד סי' שכ"ו אות ג') ובשו"ת יב"א ח"ב (סי' כ"ד אות ד' והלאה).

החוק בענין זה והן מחמת שרבו הספרים שיש להוציא ולרוב הספרים אין כל כך ביקוש).

אך יש להבהיר שלריבוי הספרים אין עיתותיו של ש"ר המסכים לעבור על פני הספר, ואין ההסכמה אלא רק שהמחבר ת"ח וירא שמים והולך בדרך ישרה, וכן עידוד ושבח למחבר. ואם בדורות עברו היתה ההסכמה גם על תוכן הדברים (באופן יחסי)³, ולעיתים סרבו לתת הסכמה בגלל תוכן מסויים, בדורנו לא כן הדבר. ועיין למרן הגה"ק רבי מצליח מאווזו זצ"ל הי"ד בשו"ת איש מצליח ח"ב כרך ג' (חיו"ד סימן מ"ה סוף אות י"ג) שכתב: ודע שבשנת התשי"ב שלחתי איזה תשובות להראש"ל מהרב"ן עוזיאל זצ"ל, ומכללם אותה של הפלפלין וכו'. והנה הראש"ל השיבני מיום ט"ו סיון תשי"ב בזה"ל: עיינתי בתשובותי היקרות שהתענגתי בקריאתם, ומסיבת הטרדות לא יכולתי להשתעשע אתו וכו'. אבל שלח לי דברי הערכה (כעין הסכמה) לכללות הקונטרס שממנו לוקחו אותן התשובות. ומוזה אני דן שכך נוהגים למעשה בא"י לדון הפלפלין ארוכין למין אילן ולחייבו בערלה, דאל"כ מסתמא לא שתיק מזה. ע"כ. וזה כתב לפי מקומו אשר ההסכמות היה להם גם תוקף (באופן יחסי) לתוכן הדברים. אך לקושטא דמילתא, העיר מרן הראשון לציון הגאון רבינו עובדיה יוסף זצ"ל בשו"ת יביע אומר חלק י' (חיו"ד סימן ל"ד) שהראשון לציון הגרב"צ עוזיאל בספרו שו"ת משפטי עוזיאל (מה"ת חיו"ד סי' פ') כתב היפך המבואר בשו"ת איש מצליח, ולא כתב לו הרב אלא דברי שבח והערכה לעודד ולחזק ת"ח כדרכו בקודש. עכ"ד (וכבר העיר בזה הרב לב רחב הובא בהגהת מו"ח בא"מ שם סי' מ"ז עמ' רל"ג). ואכן מי כמרן הגר"ע יוסף אשר הוא ראש המסכימים בדורנו עם כל ריבוי הספרים בדור מצד אחד, ומצד שני גודל עמלו בתורה ועול הציבור והיחיד המוטל על כתפיו

הרחבות. ואף על ספרים שידע בבירור שחולקים על דבריו, נתן את הסכמותיו החמות והנלהבות מענותנותו הגדולה ומרוב רצונו לעודד ולחזק את לומדי התורה.

מפליא הדבר לראות את מכתבו של מורנו הגאון המופלא רבי משה הלוי זצ"ל, אל מרן מלכא הגר"ע יוסף זצ"ל (נדפס בספר האיש משה ח"א עמ' 465), בו כתב לו שאף שכבר מסר בידו גליונות ספרו מלוה ה' להסכמה, מ"מ לאחר מכן כשביקש הסכמה ממורנו הגדול מרן ראש הישיבה שיבל"א, אמר לו מרן בזה הלשון: "כת"ר אינו צריך להסכמה משום רב". והשיבו "אעפ"כ אני מבקש כי מי אני ומה חיי" והסכים בעל כרחו. אולם לאחר מכן כשחלה מהר"ם ובא מרן ראש הישיבה שלדעתו אינו צריך להדפיס הסכמות הואיל וכבר הדפיס הסכמות רבות על יותר משלושה ספרים שהוציא, והרב פלא יועץ כתב שלדעתו הדפסת ספרים בספר יש בה חשש גאווה מפני שכל ההסכמות מלאים שיר ושבח ותהלה למחבר, והמחבר מדפיס זאת וזחה דעתו עליו, ומטעם זה נראה שהגאון החסיד מרן הרי"ח טוב זצ"ל לא הדפיס שום הסכמה על שום אחד מספריו. והוסיף: ואמר מו"ר גר"ו שאם הוא ידפיס ספר בעה"ו לא יבקש שום הסכמה. ע"כ. ולכן גם מהר"ם מבקש ממרן הגר"ע יוסף שלא יכתוב לו הסכמה על ספר זה, ואם כבר כתב הוא מבקש אלף מחילות אשר גול מזמנו היקר. ע"ש. אבל לפני שהתפרסם ברבים שמו של המחבר כאדם גדול וירא ה' מרבים, ובפרט בספרים הראשונים נכון לקחת הסכמות מחכמי הדור, אף שאין צריך להרבות בהם (וע"ע בספר אמרות טהורות בעמוד שקודם ההסכמות). ויהי רצון שיהיו כל מעשינו לשם שמים, להגדיל תורה ולהאדירה שבעתים, עד מהרה נזכה לבנין ירושלים. אמן.

5. וברוך אומר ועושה, בספריו הגדולים שזכינו לראות לאחרונה לשמחת כל עם ישראל. ומ"מ זה כתב לפי ערכו, כאיש בגבורתו, אבל אין כוונתו לבטל ענין ההסכמות כליל. ואיהו גופיה כשהוציא בצעירותו ספר סולת נקיה כתב התנצלות שלא לקח הסכמות כיון שאינו עוסק בעניני הלכה. ועל קונטרס דרכי העיון (שיצא לאחר מכן כספר), ביקש בשנת התשמ"ח הסכמה מהגר"ש משאש. ומה שלקח הסכמה ממרן הגר"ע יוסף לספר בא"ח עם הגהותיו, היתה לזה סיבה מיוחדת (ע' בספרו מגדולי ישראל ח"ב עמ' ל"ג).

3. ועל פי זה הסביר מו"ר ועט"ר הגאון הנאמן נר"ו בספרו מגדולי ישראל ח"א (עמ' ר') את יחסו של מרן החיד"א אל הרב מאמר מרדכי, שבאופן חריג מדרכו לא הסתיר את קצפו נגד השגות המאמר על ספריו, שנראה ברור שיצא הקצף בגלל ההסכמה שהוציא ממרן החיד"א על ספרו (בלי שיראה את עיקר הספר) מה שנראה כאילו הוציא ממנו "אישור" בעקפין והודאה על השגותיו ולא נתן לו להתגונן.

4. עיין לדוגמא בשו"ת עץ שתול (חאו"ח סי' י"א בהגה).

גדולי הדורות

מזוית נדירה

חלקו השני של הספר החשוב "מגדולי ישראל" שיצא לאור לאחרונה, מתייחד בכך שמרן שליט"א מספר על גדולי הדור הקודם מהיכרות אישית | כך ניתן לקרוא על פגישותיו המרתקות עם הבבא סאלי, רבי רחמים חי חויתה הכהן, הרבי מחב"ד ועוד | בין השיטין, ניתן למצוא גילויים מסקרנים, כמו: שם העט שבו נהג מרן שליט"א להשתמש ב'אור תורה' | וגם - גישה מפתיעה: יש ענין לפרסם חוטאים מהדורות הקודמים! | ומשנהו כסף

עובדיה חן

לצד ספרי ההלכה והעיון שחיבר מרן ראש הישיבה שליט"א, זכה הדור לקבל ממנו גם יצירה חד-פעמית - סדרת "מגדולי ישראל". הסידרה החשובה, שעתה אנו עוסקים בכרך השני שלה, מעניקה זוית ראייה נדירה ומקורית של גדול בישראל על גדולי ישראל מכל הזמנים, תוך ניתוח מדויק של אישיותם ושיטתם, מתוך היכרות מקיפה ומעמיקה בכתביהם. למשל, במאמר על הגאון רבי שלמה דאנה זצ"ל, כותב רבנו שליט"א: "המעין בספר שלמי תודה - ירגיש השלוח הפנימית והריכוז הנפשי העצום שהיה לרבנו בחיבורו".

שובה את הלב במיוחד לשונו הזהב הזורמת כמי נחל קולחים. כך לדוגמא, במאמרו על הגאון רבי רחמים חי חויתה הכהן זצ"ל, הוא מגדיר את הספקו הגדול בכתבת חיבוריו למרות ייסוריו ופטירתו בגיל צעיר כ"התפשטות הגשמיות שאדם ניתק מכבלי החומר, והנשמה דואה במעוף נמרץ ושטה ברקיעים עליונים ומשיגה השגות נפלאות" (ע"פ מרן החיד"א ב"שם הגדולים").

בין השיטין, ניתן למצוא גם כמה גילויים חדשים ומסקרנים. במאמר על רבנו יוסף חיים זצ"ל, חושף מרן בהבלעה את שם העט שבו היה משתמש לפני עשרות שנים לכתבת מאמרים מסוימים בירחון "אור תורה", וכך הוא כותב: "ואני מביא כאן תשעה פתרונות לחידות שנשאר שם [בספר "אמרי בינה" להגרי"ח זצ"ל] ללא פותר, ופורסמו בירחון "אור תורה" אלול התשל"ו (עמוד קמח) תחת שם-העט הרמ"ז (הוא ס"ת של שמי, מאיר נסים מאזוז)". ואגב, הוא מציין שם בהערה: "ואחר שנים נדפס ספר עטרת תפארת

(ירושלים התשמ"א), וברוב ככל הפתרונות כיוונתי לדעת הגר"ח ז"ל. מעניין שעל אחד מהפתרונות הללו הוא מציין פתרון נוסף של חכמים אחרים, ולבסוף מציין את הפתרון שנמצא בכתב יד הגר"ח בספר "עטרת תפארת", ומסיים: "והנה לשון החידה סובל שלשת הפירושים בריוח".

פרסום שמות חוטאים

גישה מפתיעה שתפסה את עינינו, היא מה שכתב מרן המחבר שליט"א במאמר על הרה"ג ר' יוסף בריבי זצ"ל, שפרסום שמות האנשים החוטאים יכול להקל לכפר על עוונם. מרן שליט"א מספר על אחד מראשי הקהל שרדף את רבי יוסף בריבי, וחושף את שמו של האיש: הפריזידאן (ראש הקהלה) מר **כמוס כהן** נ"ע בנו של ר' רחמים כהן, בנו של ר' דוד כהן, בנו של ר' משה כהן, בנו של מרן ר' שאול כהן זצ"ל מחבר ספר לחם הבכורים".

במבט ראשון נראה הדבר כלא מקובל, אך למעשה מרן שליט"א מביא שם שלשה מקורות בש"ס שכך משמע מהם, ביניהם גמרא ערוכה במגלה (דף כ"ה ע"ב): מעשה עגל הראשון נקרא ומיתרגם וכו' דניחא להו דהויא להו כפרה. ע"ש. ומסביר שמטעם זה פרסמה התורה שמות המרגלים ונקראים בס"ת בכל שנה, ולא נאמר בסתם "וישלח משה שנים עשר אנשים" וגו'.

כיוצא בו, ב"מגדולי ישראל" ח"א במאמר על מרן הגאון רבי שאול הכהן זצ"ל, שם פרסם מרן את שמותיהם של האנשים מהמשפחה שרדפה את רבי שאול הכהן. אגב, כאשר רציתי פעם לפרסם כתבה על הסיפור של אותה משפחה בעתון מסוים, הורה לי מרן לפרסם זאת בעילום שם המשפחה, כי יש הבדל בין פרסום במסגרת תורנית לפרסום בעתון בו מטרת הפרסום היא לצורך ה'סקופ', ולא לכפר על מעשיו של החוטא.

לימוד זוהר עם הבבא סאלי

מאחר שהחלק השני עוסק בחכמי הדורות האחרונים, מטבע הדברים מרן הגאון המחבר מספר גם על חכמים שהכיר באופן אישי, ונחשפים סיפורים וגילויים חדשים על היכרותו הבלתי אמצעית עם גדולי ישראל מהדור הקודם.

מרתק במיוחד לקרוא על פגישותיו האישיות עם הבבא סאלי זצ"ל. מרן שליט"א מספר כי בשנה השניה לעלותו לארץ ישראל (התשל"ב), הוא התארח שבת אחת אצל הגאון רבי רפאל כדיר צבאן זצ"ל בנתיבות. הרב צבאן שהיה בקשרי ידידות עם הבבא סאלי, לקחו לצדיק לסעודה שלישית, והציגו בפני הבבא סאלי "זה הבן של החברותא שלי, רבי מצליח".

בתחילה מזג לו הבבא סאלי כוס של יין, אבל מאחר שהקפיד בבית אביו לא לשתות יין שנעשה בחוץ (והמשיך להקפיד בזה בשנים הראשונות בארץ, והיה עושה יין בבית), התנצל ואמר לבבא סאלי: "אני לא שותה יין שנעשה בחוץ". "מיד לחש לי הרב צבאן", מספר מרן "אתה לא שותה יין של באבא סאלי?! מה קרה לך?! זה "יין המשומר" שהביאו אותו ישר מגן עדן!".

במקום זה, הגיש לו הבבא סאלי שתי כוסות עראק, ושתה. אחר כך שילב הצדיק את ידו בידי מרן שליט"א, והחל לשיר את הפיוט "יחיד רם". ואמר למרן שליט"א "זה השיר עשה אותו הבן שלי רבי מאיר", ומוסיף מרן: "והיה ניכר שהוא מתרגש מכך שזהו השיר של בנו".

לאחר הסעודה, פנה הבבא סאלי למרן ושאלו "כבודו יודע ללמוד זוהר?". מרן ראש הישיבה ענה בענוה "קצת". מיד החל הבבא סאלי ללמוד זוהר עמו ועם הרב צבאן.

כבר כשהחלו ללמוד, נוכח הבבא סאלי כי לפניו תלמיד חכם הצולל במים אדירים, והוא רק בגיל 27 בערך. מרוב שהתפעל ממנו, ביקש להעניק לו ברכה בטובת עין מיוחדת. פנה אליו ואמר לו "שאל בני, מה אתה רוצה". מרן ראש הישיבה שאין לו בעולמו אלא שאיפות רוחניות ביקש "ב"ה נולד לי בן אחרי כמה שנים מנישואי, ואני חפץ גם בבת כדי לקיים מצות פריה ורביה". אמר לו הבבא סאלי "הבת נתונה לך", והוסיף ברכות עד בלי די, שיאריך ימים ושנים, ויזכה לראות בביאת המשיח, ויערוך שבע ברכות לכל בניו.

כשהזכיר הצדיק את הברכה לאריכות ימים, הרגיש מרן שלא בנוח: הוא בסך הכל בגיל עשרים ושבע, וממתי מברכים אדם צעיר באריכות ימים!...

במוצאי שבת, נתן לו הצדיק 50 לירות (5 שטרות של 10 לירות), ומספר מרן: "ומסרתי לישיבה והוצאתי קבלה (באותו זמן לא ידעתי שצריך לשמור עליהם כמו קמיע לשמירה). ונתן גם כוס קטנה".

מעניין שלאחר כשנתיים ימים ביום ו' תשרי התשל"ד, שוב ביקר מרן אצל הבבא סאלי, וביקש ממנו לברך את ילדיו, אולם הבבא סאלי במקום לברך את ילדיו, שוב בירכו באריכות ימים. ושוב נבון מרן מברכה זו.

אולם אחר כמה חודשים, התבררה למפרע ראייתו למרחוק של הצדיק. ביום ח' שבט התשל"ד, עבר מרן שליט"א כידוע תאונה קשה, וניצל בנסי נסים, ואז הבין שהבבא סאלי הקדים ברכה למכה פעמיים באהבה, "שראה מה שעתיד לקרות לי ברוח הקדש".

כתוצאה מאותו מקרה קשה, שכב מרן בבית החולים במצב רפואי קשה מאוד, כשהרופאים מנבאים שחורות באשר למצבו. בין שאר ההשתדלויות שעשו קרובי המשפחה, גיסו רבי אליהו ענקרי יצ"ו נסע ביום חמישי ג' באייר לחלות פני הבבא סאלי בנתיבות שיעתיר בתפלה עבור מרן שליט"א.

תמונה ממסיבת הפרידה ערב עליית רבי חויתה ארצה. מימין לשמאל רבי כדיר צבאן, רבי חויתה, רבי שושן הכהן, רבי מצליח. עומד באמצע רבי חיים אצויד

הבבא סאלי בירכו ברכה מיוחדת שיזכה בקרוב ללכת על שתי רגליו, ועוד הוסיף לברך (בפעם השלישית) שיזכה לאריכות ימים ולקבל פני המשיח, ושייפתרו כל הבעיות בזמן קצר בס"ד. הוא גם נתן בקבוק מים שישתה ממנו בכל יום. רבי אליהו ניסה להסביר כי מדובר כאן במקרה חמור של קרע בעמוד השדרה, והרופאים לא מאמינים שיצליח בכלל לעמוד על רגליו. אולם הבבא סאלי ביטל את תחזיות הרופאים: "יש רופא עליון

הגאון רבי חויתה מעניק ברכה לרבי חיים אצויד לפני עלייתו לארץ

למעלה מכולם!", והוסיף לגזור "הוא ישב, ויעמוד, וילך, ויקבל פני משיח". צדיק גוזר והקב"ה מקיים.

כאות תודה והכרת הטוב לרב הקדוש, מביא מרן ראש הישיבה בהמשך המאמר את הפיוט שכתב הבבא סאלי "עורי יחידה", עם פירוש שחיבר עליו. וזאת "כדי שאזכה להשיב חלק קטן מגמולו של הרב זצ"ל שבירך אותי בימי חליי לתפ"ן, וברכתו היתה כאשר ישאל איש בדבר האלקים".

אגב, כותב השורות שמע מיהודי בשם יצחק דרעי הי"ו מפרדס כץ סיפור מדהים בהקשר לברכת הבבא סאלי. הלה, עבר מוות קליני אחרי תאונה קשה מאוד ל"א. הוא שכב בבית לוינשטיין, והרופאים הבטיחו לו שלא נותר לו עוד זמן רב בארץ החיים. מרן שליט"א בא לבקרו, וכיון שרצה בכל מאודו לסייע לו במצוקתו, יצא מגדרו ובירכו בברכה שבירך אותו הבבא סאלי, כשהוא מציין שפעם ראשונה שהוא מברך

בברכה זו לאחרים. ולא זו בלבד, אלא שמרן בירכו שבתאריך ה' באדר (שהוא יום הולדתו של מר דרעי) ייצא מבית החולים. כשסיפר זאת לרופאים, לעגו לו...

אולם האיש האמין בכל לבו בברכת מרן, ובה' באדר ביקש את בגדיו. משלא קיבל, התעטף בסדין, והלך בעזרת הקביים, התקלח וישב על המיטה, מחכה לשחרור... בבוקר, נכנסו הרופאים לבדיקה שגרתית, והנה לתדהמתם הם רואים אותו יושב ומוכן ללכת הביתה. בדקו אותו ואמרו לו "אתה משוחרר!"... יצא והלך היישר לבית של מרן להודות לו על נס ההצלה.

שלושה מפגשים מכוננים

מרגש במיוחד לקרוא במאמר על הגאון רבי רחמים חי חויתה הכהן זצ"ל, את אשר מספר מרן שליט"א מכלי ראשון, על שלושה מפגשים מכוננים שהיו לו בילדותו עם הגאון רבי חויתה, פגישות שהותירו בלבו חותם בל ימחה.

היה זה כאשר ביקר רבי חויתה בתונס בשנת תשי"ג לדרוש ברופאים. אביו הגאון זצ"ל נטל אותו שלש פעמים לבקר את רבי חויתה, כדי שיאציל מרוחו הקדושה על הילד הרך. באותן הזדמנויות, עודד רבי חויתה את הילד הצעיר, שהיה אז בסך הכל בן שמונה שנים, לכתוב חידושי תורה: "ודיבר אלי מוסר נחמד ויקר על כתיבת חידושי תורה בעדינות, נועם ורוך חן המושך את הלב".

בין הדברים, אמר לו רמז על פסוק (משלי כב, יח) "כי נעים כי תשמרם בבטנך" ר"ת **כתב**. הילד שמילדותו חיבב גימטריאות ורמזים, העיד לימים כי רמז זה השפיע עליו רבות להתמיד במלאכת הכתיבה "ודבריו היקרים ירדו חדרי בטן". רבי חויתה גם סיפר לילד כיצד היו הבחורים בג'רבא מנדדים שינה מעיניהם כדי להוסיף לכתוב ולכתוב עוד חידושים, וכל השבוע היו מכינים תשובה בהלכה בשביל להראותה לרבים ביום שבת, והיו מתחרים זה בזה מי כתב יותר דפים.

עוד הוא מספר על אותם ימים: "בליל שבת... על משכבי בלילות לפנות בוקר, חידשתי תירוץ על קושית הגאון ר' משה זקן זצ"ל בספר פני זקן (על ב"מ שם), וכתב לי אותו אבא בפנקס, והרצה אותו לרבנו ושיבחו מאד". (במקום אחר אמר שרבי חויתה הפטיר בהתפעלות: "זה תירוץ נכון מאד פשטי וישר").

הביקור השלישי אצל רבי חויתה, היה בשבוע האחרון לשהותו בתונס הבירה בחודש מנחם-אב התשי"ד. אלפי אנשים נכנסו ויצאו מפתח הבית בו שהה, על מנת להיפרד ולהתברך מפיו בברכה אחרונה טרם עלייתו ארצה. בין הבאים היה כמובן רבי מצליח שנטל עמו את **בנו מרן ראש הישיבה שליט"א** שהיה אז בגיל תשע שנים, ולקחו להיפרד מרבו המובהק. רבי חויתה, הניח ידו הקדושה על ראש הבן ובירכו במלים

"ה' יפתח לבך בתורה", ברכה שהוכיחה את עצמה למעלה מן המשוער.

אינו יוצא מדי פשוטו

מה שמאפיין את סדרת "מגדולי ישראל" ונדמה שמייחד אותה יותר מכל, אלו דוקא ההערות הקצרות הבאות בדרך אגב. מדובר בחידושים עצומים, שמרן כותב אותם בפשטות בכמה מלים אגב אורחא. לדוגמא, כמה פעמים בספר, מרן שליט"א מוסיף כבדרך אגב על סיפורים מסוימים: "והוא פשט הכתוב...", "או "והוא פשוטו של מקרא...". והמתבונן יראה שמדובר ברעיונות נפלאים שראויים ליריעה בפני עצמה.

הנה דוגמא אופיינית של שני חידושים על דרך הפשט בקטע אחד:

במאמר על זקנו רבי רחמים מאזוז זצ"ל, הביא מרן את המסופר על הגאון ר' דוד לוריא ז"ל שנתפס בעלילת שוא. בעת המשפט, השופטים שחשבו שאינו מבין צרפתית, שוחחו אודותיו בצרפתית, והוא ז"ל הסב פניו מהם. השופטים גערו בו על כך, והוא השיב להם **בצרפתית** כי הבין מה שמשוחחים עליו והיסב ראשו כי אין זה דרך ארץ להאזין למה שהם מדברים עליו. התפעלו השופטים עד מאד מתשובתו ומנהימוס שלו, והוציאו משפטו לאורה.

ומוסיף מרן שליט"א: "וזה אצלי פשט הכתוב במשלי (י"ט ח') "קונה לב אוהב נפשו, שומר תבונה למצוא טוב", כלומר מי שקונה ידיעה ומדע בלב, הוא אוהב נפשו, וכתנאי שיהיה "שומר תבונה" שישמור ויזכור את התבונה והיָדְעָה לעצמו "למצוא טוב" בעתיד. וכן מרדכי הצדיק ע"ה שלמד לשון טורסי בהיותו אחד מהסנהדרין, וגם כעבור ע' שנה לאחר החורבן שמר את מה שלמד בלבו והועיל לו זה להבין שפתם של בגתן ותרש כנודע. וכמובן אין זה ענין לחינוך הילדים בנעוריהם שיתחנכו על ברכי התורה ויראת ה' טהורה... ועיין להרמב"ם בפיה"מ (חגיגה רפ"ב) שכל אדם בטבעו משתוקק לכל החכמות כולן. ע"ש. ואולי זו כוונת הכתוב (משלי י"ט ב') "גם בלא דעת נפש לא טוב", ועיין רש"י שם...".

דוגמא נוספת: במאמר על רבי דוד עידאן זצ"ל, הביא משל נפלא מהמקובל האלקי ר' רפאל ג'אמי זצ"ל, שהסביר מה שכתבו המקובלים שמעשי הצדיקים גורמים המשכת אורות העליונים ואילו מעשי הרשעים גורמים פגם למעלה וכו', ולכאורה איך ייתכנו שני הפכים בנושא אחד? ופירש על דרך משל, ממה שאנו רואים באור החשמל, שהמקור בתחנת-הכח אחד הוא, וממנו נמשך אור לאלפי מנורות ברחבי העיר או השכונה, וכשאירע קלקול או נפסק חוט באחת המנורות, הקלקול מגיע רק למנורה ההיא ולא יותר. וכך ברוחניות, הרשע מקלקל מעשיו וגורם לנתק את השפע המגיע לו ברוחניות מצד שורש נשמתו, והצדיק במעשיו הטובים מגביר כח ושפע למעלה (בסוד "תנו עז לאלהים") ומשפיע טוב עליו ועל כל הסובבים אותו. על משל זה, מפטיר מרן בסוגריים: והוא פשט הכתוב בפרשת האזינו: "שחת לו? לא! בניו מומם!".

הצלת עדה קדושה

מרתקת בפני עצמה ההתכתבות הענפה בין ערים ומדינות המופיעה בסוף הספר, אודות הצלת העיר ג'רבא מהתבוללות. ההתכתבות התנהלה בין מרן ראש הישיבה שליט"א ואחיו הגאון רבי צמח שליט"א לבין רבני ג'רבא, ובמקביל עם מרן רבנו עובדיה יוסף שליט"א.

המדובר הוא על העיירה המשומרת ג'רבא אשר שמרה זה כאלפיים שנה על מסורת האבות בטהרתה, ובסביבות שנת תשנ"ה חלה הדרדרות במצב הרוחני אצל שארית הפליטה הנשארים בה, ומכיון שבתלמודי תורה לא היו כלל לימודי מקצועות חול (מפני "החרם" שעשו על כך לפני כמאה שנה), החלו רובם ככולם לשלוח ילדיהם לבתי ספר של גויים כדי שילמדו מקצועות חול, ושם לומדים בנים ובנות בערבוביא, כשהחשש מהתבוללות הוא ממשי.

מרן ראש הישיבה שליט"א ואחיו הגאון רבי צמח מאוזו שליט"א (שאף ביקר במקום ושמע מפי התושבים על הסכנה הרוחנית המרחפת), נחלצו חושים לפעול למען הצלת העדה הקדושה. הם סברו כי במצב כזה, חייבים לפתוח בית ספר על טהרת הקודש עם לימודי חול, כמובן על ידי אנשים יראי שמים ובתנאים והגבלות הנצרכים, ולהציל את מה שניתן להציל.

במכתב מרגש ונדיר שנכתב מלהבי אש קודש (מיום ט' בחשון התשנ"ה), פונה מרן ראש הישיבה שליט"א בכאב ובאכפתיות גדולה לבני הקהילה בג'רבא ומוכיחם מלב אוהב על ההידרדרות החמורה. בין הדברים כותב מרן שליט"א בשפתו המליצית: "מה שלא הצליחו לעשות בני דודנו בפרך, עשו בני דורנו בפה רך. והתורה אזלא ומדלדלא, הזאת העיר ג'רבא שיאמרו כלילת יופי דורש אין לה. ומכאן הדרך קצרה להגיע להתבוללות, כדבר אחת הנבלות. וכל החומות והתקנות שתיקנו ובנו רבותינו הקדושים, הגאון ר' יעקב הכהן ומרן ר' כלפון משה הכהן זיע"א וכל קדושים עמם אראלים ותרשישים, נפלו כולן ביום לא-בהיר אחד ויקו לעשות ענבים ויעש באושים, האם אבדה עצה מבנים וחכמה מישישים, לקום להחליץ חושים, לעשות למען ה' ותורתו ועמו הקדושים, ומדוע אתם מחשים?!".

בהמשך הוא מתריע כי אם כך הם פני הדברים, אין ספק שעדיף להכניס לתלמודי תורה מקצועות חול על טהרת הקודש לבל יגיעו לידי מכשולות פי כמה וכמה גדולים יותר, ויצא שכרם בהפסדם: "ואם אפשר שיהיה זה מחוץ לרובע היהודי, לחוש לחרם הקדמונים נ"ע. אבל לא להעלים עין ולטמון את הראש בחול, ורוב ככל הנערים הולכים למקומות החמורים פי כמה מבית-ספר כ"ח...".

המכתב שהוקרא על ידי הרב הראשי לבני הקהילה, עשה רושם גדול, ודברים היוצאים מן הלב נכנסו אל הלב.

אלא שהמרא דאתרא במקום - הגאון רבי חיים מאדאר זצ"ל ואתו עמו הרב הראשי של ג'רבה לשעבר הגאון רבי בוגיד סעדון זצ"ל שעבר לגור בפאריז, רוח אחרת היתה עמם, וחששו מאוד לשנות מהגדר שגדרו קודמיהם, מחמת החרמות של הרבנים הקדמונים בג'רבה, ומחמת שגם המעטים שעוד נשארו ללמוד בתלמוד תורה עלולים להימשך לבית ספר זה, ועוד חששות.

כיון שלכלל הכרעה לא הגיעו, הוסכם להביא את הדבר לפני מי שגדול - מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל. בטרם הכריע מרן הגר"ע, שלח מכתב מיוחד לרבי חיים מאדאר, ובו הוא מבקש שיציג את דעתו בענין, ובמקביל מרן ורבי צמח שלחו מכתב אל מרן ובו שטחו את דעתם, כשמרן רה"י מוסיף כי "גם הרבנים המחרימים, אילו ידעו את המצב המידרדר כיום שלומדים בספסל אחד עם ערבים וערביות, אדעתא דהכי ודאי לא החרומו. וכמו שהמליצו גאוני דורנו בירושלים על החינוך העצמאי, למרות החרם שהטיל בזמנו הגר"ל דיסקין זצ"ל כידוע".

כמו כן, מרן רה"י שליט"א ניסח שני מכתבים: אחד לרבני הקהילה בג'רבה עם מקורות הלכתיים שבמקרה זה ניתן להתיר החרם, ולשופרא דמילתא הוא מספר שישב עם עוד שני תלמידי חכמים והתירו את החרם. ובנפרד כתב שני לבני הקהילה, עם התנאים להיתר הלימודים בכתב ובלשון צרפתי באופן שלא יתנגש עם החרם. ובחכמה עשה כן להפריד לשני מכתבים, ולא כתב זאת במכתב אחד, כדי שלא יראה להמון העם שמקילים ראש בחרמות ויבואו להרחיב ההיתר ולהקל גם בחרמות אחרות.

מרן הגר"ע יוסף הכריע כדעת מרן ראש הישיבה שליט"א, ולא עוד אלא שסמך ידו על שני המכתבים שניסח מרן שליט"א, ועל פיהם כתב שני מכתבים, כשהוא משאיר את הנוסח הקיים של מרן שליט"א, ומוסיף עוד ועוד מקורות. ובעל פה אמר למורנו רבי צמח שרמז זאת בחתימת שני המכתבים שסיים כך: "נאמן אהבתכם".

בני הקהילה מרותקים לשיעור הלויין של מרן הגר"ע יוסף זצ"ל - מוקף בעיגול, המייסד, הרב רפאל כהן

וברוך ה' הדברים עשו פירות, ונשלחו לג'רבה לסדר הענין "הני זוגא דרבנן להיות להם למורי-דרך: הגאון רבי רפאל הכהן שליט"א ראש מוסדות "יתד התשובה" בצפת, ומשנהו כסף הרב אלי ישי שליט"א".

מכלל המכתבים המרתקים ניתן ללמוד רבות על דרכי ההנהגה, וכיצד בכל דור יש לפעול לפי מצב העת והשעה, ולה' הישועה.

ונשלמה פרים - כתיבתנו

ידיו ורגליו של אדם העושים כל מלאכתו, ויזרוק הדם על המזבח כנגד דמו בנפשו וכו'. וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו, לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכיפר הקרבן הזה שיהיה דמו תחת דמו, נפש תחת נפש, והמנות [חלקי הקרבן מתחלקין] לחיות בהן מורי התורה שיתפללו עליו".

והנה גם כשאדם מחדש חידושים וכותבם על ספר, נגמר מעשהו בשלושה דברים: במחשבה, בדיבור ובמעשה. הכיצד?

במחשבה - בתחילה עין רואה ואוזן שומעת דברי המפרשים, ואז עולה רעיון **בלבו** או סברא ליישב תמיהה ולהצדיק את הצדיק וכיו"ב, והסברות רצוא ושוב כמראה הבזק, בערב היא באה ובבוקר היא שבה, ואין הוא יודע זוהי ביאה זוהי שיבה, ומהפך בה לכאן ולכאן למדדה במאזני שכלו.

בדיבור - לאחר שכליות יועצות ולב מבין, **הלשון** מחתך ופה גומר, שיהיו דברי תורה מחודדים בפיו, ואף מספר החידוש לחברו לבחנו בדיבור חברים, לראות היעמדו דבריו, "כי הפה הוא כאצבע מרגיש הפגימה, כן מדי דברו, הפה מרגיש פגימת השכל כציפורן פגימת הסכין" (ספר נפש החיים בקונטרס עין החיים אות כ"ט).

במעשה - לבסוף כלי המעשה גומרים, שכותב את החידוש בעט עופרת וברזל עלי גליון וחרט למען יעמוד ימים רבים. ואח"כ מקריבו על משבח הדפוס ומוציא עליו דמים תרתי משמע. וראוי לו לחוטא שישפך דמו וישרף גופו, לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה, וכיפר הספר הזה שיהיו הדמים השקועים בו תחת דמו, נפש תחת נפש, והמנות (הם הספרים שהדפיס) להחיות בהן מורי תורה, להוסיף להם חכמה על חכמתם ויברכוהו על זה.

בימים אלו קוראים אנו את פרשיות הקרבנות, ובזמן שבית המקדש היה קיים, היה החוטא מביא קרבן ומתכפר לו, אבל עתה בעוונותינו שחרב בית מקדשנו, ונשלמה פרים שפתינו (בתפלה), ונשלמה גם מהוננו (צדקה) וחלבנו ודמינו (תענית).

מחדש מורנו המשיגה הגאון **רבי מיכאל סגרון** שליט"א כי לבחורי ישיבה ותלמידי חכמים, יש דרך נאה והגונה לכפרה, והיא "ונשלמה פרים - כתיבתנו". את דבריו הוא מסבב על פי דברי **מרן החיד"א** בפירושו "ברית עולם" לספר חסידים (סי' תק"ל) וז"ל: בהקדמת הספר החשוב "לב אריה" כתב משם רז"ל, בזמן שבית המקדש קיים, כשאדם מקריב קרבן מתכפר לו, וכשאדם כותב בספר משה שלומד איזה חידוש, הכתיבה הזו היא עולה לו במקום קרבן. ובוהו פירש הרב הנזכר את הפסוק "זבח ומנחה לא חפצת וכו' עולה וחטאה לא שאלת, אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי", שיעלה במקום קרבן. ע"ש. והגאון **רבי בנימין חדאד** זצ"ל (מחכמי ג'רבא) בספרו "אמרות טהורות" רומז זאת בפסוק "אדם כי יקריב מכם קרבן לה'" (לעיל א, ב), "יקריב בגימטריא "יחדש", ותיבת "מכם" נוטריקון "מדעתו כאילו מקריב "קרבן לה".

הרי שתיקנו לנו חכמים דרך תשובה מובחרת ביותר המשתווה לזבח וקרבן העולים לריח ניחוח אשה לה'.

ומסביר הגר"מ בדרך פלא את הקשר בין כתיבת חידושי תורה להקרבת קרבן. שכן בטעם הקרבת הקרבן, גילה לנו רבנו **הרמב"ן** (ויקרא א, ט) שהוא כנגד מחשבה דיבור ומעשה, "כי מעשה בני אדם נגמרים בשלושה דברים, במחשבה ובדיבור ובמעשה. לכן ציוה ה' כי כאשר יחטא ויביא קרבן, יסמוך ידיו עליו כנגד **המעשה**, ויתוודה בפיו כנגד **הדיבור**, וישרוף באש הקרבן והכליות שהם כלי **המחשבה** והתאוה, והכרעיים כנגד

חזקה ויאמץ לבן

פניני מוסר מאוצרו של מורנו ורבנו
הגאון הרב צמח מאזוז שליט"א

יצר הרע

ותחבולותיו

**הנשק החדש של היצר הרע בימינו | התחבולה המקורית
כדי שלא להפסיד "תיקון חצות" | מה לומדים מהנחש | מדוע
נזעק החפץ חיים באמצע הלילה | איך ידע הרב אם הבחורים
שמולו עונים "אמן" או לא " וגם: על ארה"ב המעצמה הגדולה
ש'נפלה' בתרגיל של עיראק**

אני כבר הכרתי את עצמי לעשות תיקון חצות
[לקום מהרצפה כדי לומר וידוי ולשבת שוב, זה לא
כל כך קל]. אני קורא 'על נהרות בבל' וכל הסדר,
ואומר את הוידוי אחרי כן, בקריאת שמע שעל
המטה.

האדם צריך להיות "ערום ביראה", חכם וערמומי
בשביל לירא את ה'. בחור בישיבה מרגיש שבערב
אחרי שגומרים את הסדר, היצר הרע בא וסוחב
אותו לפטפט ולדבר, ולישון מאוחר ולקום
מאוחר. מה צריך לעשות, עצה טובה: לפני שהוא
יוצא מבית המדרש, כבר יאמר קריאת שמע שעל

בתחבולות תעשה לך מלחמה

לצער, אני לא מתבייש להגיד לכם, הרבה
פעמים כשאני ישן מאוחר בלילה, יצר הרע בא
ואומר לי, אל תעשה 'תיקון חצות', אתה עייף! מה
אני עושה כדי להתגבר עליו? תכף ומיד מתיישב
על הרצפה, בלי מחשבות. ואז, כבר התיישבתי על
הרצפה, מה, עכשיו אני אקום..?

נכון, שראוי לומר לפני כן "וידוי", אבל אם הייתי
מחכה להגיע ל"אנא", כדי לומר וידוי לפני תיקון
חצות, אבל אז היצר הרע היה דוחה אותי. לכן אני
קודם יושב על הרצפה. אחרי שכבר התיישבתי,

כל דור והיצר הרע שלו

היצר הרע של היום, זה לא אותו יצר של הדור הקודם, והיצר הרע של הדור הקודם הוא לא כמו של הדור שלפניו. יצר הרע כל פעם מתחדש, כל פעם לובש חליפה חדשה. לא אותם הכוחות שהוא בא בהם בעבר, הם אותם הכוחות שהוא בא בהם היום. הוא תמיד מתחדש, ולכן צריך תמיד להתגונן. גם אם בעבר התגוננו מהיצר הרע ע"י סוג מסוים של מגן, זה לא אומר שגם היום בדורנו, אפשר להמשיך להשתמש באותו מגן שהיה שימושי בעבר.

נביא דוגמא מהעולם: הנשק, האם הנשק שנמצא היום במדינות זהו אותו נשק שהיה לפני ארבעים שנה? בודאי שלא. אותו הנשק של לפני ארבעים שנה כבר בטל ומבוטל כעפרא דארעא. בימינו יש נשק חדיש להיום.

רבותינו אומרים, שאשתו של פוטיפר כשרצתה להפיל את יוסף הצדיק, אותם הבגדים שלבשה לו בבוקר, לא אותם הבגדים שלבשה לו בערב. אותם הבגדים שלבשה היום, לא אותם הבגדים שלבשה מחר. מה הכוונה? היא ראתה שעם הבגדים האלה היא לא הצליחה למשוך ולהפיל אותו, לכן לקחה בגדים אחרים, שבהם קיותר שתוכל להפיל אותו. וכך גם הכוחות של היצר הרע, שתמיד מתחדשים ומשתנים, ולכן תמיד צריך לחפש ולחשוב במה להתגונן.

המטה, אחרי ק"ש שעל המטה אסור לדבר, כיון שבירך 'המפיל', זה סעיף בשלחן ערוך (א"ח סי' רל"ט ס"א בהגה). ואז הוא 'ערום ביראה', התחכם על יצרו, וממילא הוא ילך לישון מיד, ואז יקום מוקדם לתפלה, והראש שלו רענן ויוכל להמשיך וללמוד טוב. 'ערום ביראה' - אלו הדוגמאות.

אדם שרוצה להגיע ליעד, צריך לעשות חכמה איך להגיע. מאיפה למדנו את זה? מהתכונה של הנחש, "והנחש היה ערום מכל חית השדה". הנחש בערמומיות שלו הפיל את אדם וחווה לעבור על רצון ה'. אנחנו צריכים להשתמש בחכמה ובערמומיות הזו לדעת ולהתחזק ביראת ה'.

הנפילה מתחילה במדרון קטן

תדעו לכם סוד, כל העבירות הגדולות ביותר, שחייבים עליהם מיתות בית דין וכריתות ומיתות בידי שמים רח"ל, כולם מתחילים באיזה דיבור, שיחה לא טובה, נבלות הפה, באיזה צחוק או קלות ראש. ולכן גם בין שני בחורים, אסור שיהיה ביניהם שיחה של דברים אסורים אפילו בצחוק, כי אחריתו מי ישורנו. היצר הרע אומר לאדם: מה עשית? מה דברת? בסך הכל איזה משפט קצת מצחיק... אבל ברגע אחד ניתן ליפול למדרון. צריך לשמור את הפה! לשמור את המחשבה! אדם שלא יעבוד על עצמו לשים לעצמו מחסום גדול, בקלות הוא עלול ליפול. חס ושלום.

יש דברים שמעולם לא חשבתי שצריך לדבר עליהם, מעולם לא חשבתי שיצר הרע יכול לפתות בחור ולמשוך אותו כל כך רחוק, אם לא שכבר היה מעשה שפתאים עברו ונענשו, ואחר כך באו וסיפרו לי. לכן אני מזכיר את דברי הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ד ה"ד): "ראיית העינים עוון גדול". לכן אני רואה חובה לעצמי להגיד לבחורים שלנו, שהם הבנים שלנו, בְּנֵי! תזהרו, ח"ו אסור להתקרב למקום שיש בו חשש של חשש של

חשש. כמה שמתרחקים יותר טוב, וכולי האי והלואי.

העבירות מצמיאות עוד ועוד

בזמן שבאנו עולים חדשים לארץ, שמענו שיש הרבה "בעלי תשובה", ובאותו זמן כאשר יצא לי להפגש פנים אל פנים עם בעל תשובה, שאלתי אותו: תסביר לי משהו, מי שח"ו התקלקל, אני יכול אולי להבין, נמשך אחרי הנאות העולם הזה, והתפתה אחרי היצר הרע, בשביל זה הלך ונפל, אבל אדם שנמצא כבר בתוך כל הנאות העולם הזה, מה מביא אותו לעיזוב הכל ולחזור בתשובה? אשריך שאתה בעל תשובה, אבל אני רוצה להבין את השכל שלך.

אמר לי, אגיד לך את האמת, בכל ההנאות של העולם הזה, לפני שאדם עושה את העבירה, הוא חושב שעומד להשיג עולם ומלואו, ואחרי שהוא ח"ו נכשל בעבירה, והוא רואה שלא קרה כלום ועדיין הוא צמא, אומר כל זה התאמצתי על חנם? סתם טרחתי על ה'אוויר' הזה? ואז הוא אומר כנראה שטעיתי, ורק אם יעשה עבירה גדולה יותר, אז כנראה כבר תהיה לו יותר הנאה. וכשהוא עושה עבירה יותר גדולה, שוב היצר הרע נותן לו להרגיש את הריקנות...

ולכן אמרתי, בא ננסה לחזור בתשובה. חזרתי בתשובה, ואני מתפלל ומרגיש שעשיתי משהו, אני מלא בסיפוק, חסכתי לי מצוה לעולם הבא. עשיתי חסד - חסכתי לי. למדתי תורה שעה - חסכתי לי. כי ברוחניות כל מה שאתה עושה עוד מצוה ועוד מצוה אתה מרגיש יותר שמחה, יותר אושר וסיפוק!!

שכרו של הפורש מן העברה

הגמרא (מכות דף כ"ג ע"ב) אומרת: "אמר רבי שמעון, ומה דם שנפשו של אדם קצה בו הפורש

ממנו מקבל שכר, גזל ועריות שנפשו של אדם מתאווה להן ומחמדתן, הפורש מהם על אחת כמה וכמה שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות" - מי אוהב לאכול דם? דם זה דבר מאוס! ובכל זאת התורה מבטיחה לנו, מי שיתרחק ולא יאכל דם, יהיה לו טוב, וגם לבניו אחריו. ועל מה מקבלים הבטחה כזאת? על כך שהאדם לא אוכל את הדם המאוס. "גזל ועריות, שנפשו של אדם מתאווה להם ומחמדתן, הפורש מהם על אחת כמה וכמה!"

הקדוש ברוך הוא ברא יצר הרע שמעורר את האדם לתאוות, אדם אוהב לקחת דבר שלא שלו, אוהב לגזול, גם אם בפועל אינו מכניס את היד שלו בכיס של השני, אבל בכל מיני אופנים אדם מורה היתר לעצמו ואומר: מה בכך שלקחתי לחבר מהארון? ראיתי שם וופל, לקחתי אחד, מה יש בזה?! בודאי שהוא מסכים. שאלת אותו? לא! אבל האדם מרשה לעצמו ואומר, החבר שלי ודאי מסכים, יש לו לב טוב, בודאי שהוא לא מקפיד. יש בזה גזל!

אם על הפורש מן הדם התורה הבטיחה למען ייטב לך, גזל ועריות, שנפשו של אדם מתאווה להם ומחמדתן, הפורש מהם ומתרחק מהם על אחת כמה וכמה ששכרו גדול מאד! איזה טוב גדול, שומר לו הקדוש ברוך הוא לעולם הבא.

מי שעוזב את הישיבה, מיד עלול ליפול ח"ו

בחור אחד היה לומד אצלנו לפני כעשרים שנה, ובאמת אני יכול להעיד עליו שהיה בחור מצויין, אבל בשיעור ג' כנראה התחבר עם מישהו לא טוב וירד עד שעזב את הישיבה. אמנם היה בחור ביישן וטוב, אבל מי שעוזב ישיבה, הסיכויים שימשיך להיות בחור ירא שמים, הם מעטים, וגם הוא נפל והתרחק מהדרך רח"ל. יום אחד פגש אותו אחד מהבחורים שלנו בירושלים, ושאל אותו, איך אתה

דור דור וסכנותיו

לפני ארבעים-חמישים שנה, היו אנשים שעוד לא ידעו להבין כמה הרס וחורבן טמון במכשיר הטלוויזיה, אבל אני חושב שהיום ב"ה כולם פקחו את העינים, וכולם כבר מבינים מה שהפילה והרסה הטלוויזיה, גם אותם אנשים שאינם בני תורה, היום יודעים כמה השחיתה והרסה הטלוויזיה הזאת. אבל היצה"ר אינו מוותר, ראה שזה כבר לא הולך, לכן בא עם חכמות חדשות, הכניס את כל החמישים שערי טומאה במכשירון קטן, תקרא לו נגן, תקרא לו אם-פי 4, אבל שם יש את כל הטומאות שבעולם.

הפלאפון והאינטרנט - הפיתוי החדש של היצה"ר

בימינו, היצר הרע רואה שהדבר נחלש. וב"ה אין הרבה שרואים טלוויזיה, אז מה הוא עושה? בא בדרך עקיפה: "פלאפון". לכאורה רק פלאפון. מה יש בו? במקום לדבר עם החבר רק כשתגיע הביתה, יש לך מכשיר ביד, ואתה יכול לנצל את הזמן, ולקיים "מצות" ובלכתך בדרך. אתה הולך בדרך, ואתה מדבר, אתה יכול להגיע הביתה כבר רגוע, תשב ותלמד, תנצל את השעה הזאת. אבל מה? "והם לדמם יארובו יצפנו לנפשותם" (משלי א' י"ח), היצר הרע אורב ומחפש להפיל את האדם. לכאורה, זה רק פלאפון, רק תשמע בו מה שמדבר איתך החבר שלך, אבל מה? מעבירים בו כל מה שרוצים להעביר, אין לך שליטה על זה.

עושה זאת?! אתה חושב שאתה יכול לעשות מה שאתה רוצה? הכל מותר לך, שרוי לך? האם טוב לך ככה?! וכך דיבר אתו, אמר לו בא נלך לשיבת "אור החיים" של הרב אלבז. לקח אותו, ראה שם בעלי תשובה שהיו בעולם השני, בעולם החושך, איך אזרו כוחות ועזבו את הכל, ובאו ונדבקו לתורה. התלהב! אמר בסדר אני אכנס ללמוד פה, ואני אפתח דף חדש בחיים. מוכן לחזור בתשובה.

אבל מייד בא היצר הרע ואמר לו, לא כדאי עכשיו, עוד יומיים תחזור. לך קודם כל תעשה טיול טוב, תגמור את ההנאות מהעולם הזה, ואח"כ תחזור לשיבה כאן ותיכנס לתורה. הוא שמע לעצת יצרו והתחנן לאותו חבר: "תן לי יומיים". והבטיח לו, מלה זה מלה, אחרי יומיים הוא חוזר לכאן לשיבה ללמוד.

היה זה אחרי חג השבועות, אני עוד זוכר איך שהגעתי לשיבה ואני רואה בחוץ קבוצה של בחורים, אמרו לי, אתה זוכר את פלוני? אמרתי להם, כן אני זוכר אותו, כמה נאנחתי עליו. אמרו לי, פלוני הלך בתאונת דרכים. לא עליכם ולא עלינו. סיפרו לי את כל הסיפור שאמר נלך לטיול ליומיים ואח"כ נחזור לשיבה, והלך ולא חזר. היצר הרע ידע שמאותו טיול הוא לא יחזור, ולכן הוא רימה אותו, כדי שיוכל לקחת את נשמתו בתור מי שלא זכה לחזור בתשובה.

אבל מה נקודת הסיפור. אומרים שהבחור הזה שכר אוטו יחד עם חבריו, ורח"ל כשהם עשו תאונה והתנגשו עם אוטו אחר, התרסקו לגמרי, עד שהוצרכו לגרד אותם מהמושב. רחמנא ליצלן. וסיפר המשגיח הרב יורם חדאד שליט"א, שחודש או חודשיים לפני הטיול הזה, ערכו אותם בחורים טיול באותו אוטו, ואז הם נסעו עם נהג והחליטו להתלוצץ עליו כל הדרך. הנהג בתחילה היה סבלן, עד שהתפוצץ וכעס, ומרוב שנפגע אמר להם, אם תמשיכו עוד, אני אסתובב ואחזיר אתכם בחזרה לירושלים, גם אם לא תשלמו לי.

ולכן היצר הרע מראה לו איך להסתכל כדי שיוכל למצוא היתר ולעשות ולהחליט ככה, היצר הרע מנסה את כל הדרכים שבעולם איך לצוד את האדם. בבחינת, "כי חינם מזורה הרשת בעיני כל בעל כנף, והם לדמם יארבו" וגו'. (משלי א, יז-יח).

אבל התורה רצתה ללמדנו יסוד גדול, "שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך" (דברים לב, ז), דע לך כמה שאתה יודע, וכמה שאתה חושב שהינך מבין, עדיין עליך לשאול את הרב שלך. הרב שלך נבנה ע"י שהוא שאל את רבו, ורבו ע"י רבו, עד משה רבנו.

אני מתפלא לראות מכתבים שאבא זצ"ל שלח לרבו, מורנו הרב ר' חויתה זצ"ל, ושואל מה לעשות כך או כך, מכתבים שאבא כתב אותם אחרי שהוא היה כבר מבוגר, והיה גברא רבה, אבל הוא לא סמך על דעתו אלא הלך ושאל ושאל, עד שקיבל את הנסיון שלו.

יצר הרע מטעה את האדם, שיחשוב 'אני יודע הכל', מה יודע הכל? יודע איזה דרך שיוכל ליפול בה לבאר שחת! כל דבר צריך לשאול את הרב, מה לעשות כך או כך, ואם הרב אמר לך וגם כשהסביר לך אתה לא הצלחת להבין, לא נורא, תקבל! "זקניך ויאמרו לך". עליך לשמוע לרב.

כבר אמרתי לכם, פעמיים היה לי ויכוחים עם אנשים, אמרתי להם בא נלך לרב עמאר. באותו זמן הוא היה גר בשכונה שלנו, ועדיין לא היה בתפקיד 'הראשון לציון'. והנה באותם פעמיים, הוא לא הצדיק אותי, ובאותם פעמיים הוא ישב להסביר לי למה אני טועה במחשבה שלי, ישב והסביר והסביר - ולא הבנתי. הסיבה פשוטה "אדם קרוב אצל עצמו" (סנהדרין ט:), כמה שתסביר, הדברים אינם נכנסים בראש, אבל אני יודע שהוא תלמיד חכם גדול, הוא אדם שמבין הרבה, אדם שיועד הרבה, ולכן קיבלתי דבריו בלי ערעור.

אומרים שבאותה פינה שהם הגיעו לשיא, שפגעו בו והרגיזו אותו, באותו המקום - לא עליכם ולא עלינו - התרסקו! דין שמים! רחמנא ליצלן. הרבה פעמים חוזר המשגיח ומספר את הסיפור הזה, כיון שזה סיפור שהוא מכיר אותו מקרוב.

התורה שבע"פ - ללמדך: "שאל אביך ויגדך"

המפרשים שואלים, לכאורה הרי הקב"ה אינו כמו בן אדם, להבדיל. אדם יכול לחשוב מחשבות כך וכך, ולתכנן תכניות, ולבסוף יתברר שהוא טעה בשיקול דעת שלו והוא יצטרך לחזור בו. אבל הקב"ה צופה ומביט עד סוף כל הדורות, לפניו נגלו כל תעלומות. הקב"ה יודע את הכל, והוא יודע שלמרות שהוא נתן לנו תורה שבע"פ - "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע" וכו', איש מפי איש, עוד יגיע זמן שח"ו עתידה תורה להשכח, ואז יקום אדם גדול כמו רבנו הקדוש שיכתוב את התורה שבע"פ, "עת לעשות לה' הפרו תורתך" (תהלים קיט, קכו). אז סוף סוף עומדת התורה שבע"פ להכתב, אם כן למה מלכתחילה לא נתן לנו הקב"ה אותה תורה כתובה, הרי גלוי וידוע לפניו שלסוף תכתב?

על בן אדם ניתן לומר שחשב שלא יצטרכו, ובסוף אח"כ הוצרכו, והוא לא ידע מראש. אבל הקב"ה הרי צופה ויודע עתידות, ואם היה הקב"ה נותן לנו התורה שבע"פ גם כן בכתב, אזי אין שום מחלוקות, אין "בית שמאי אומרים כך ובית הלל אומרים כך". ר' אליעזר אומר כך ור' עקיבא אומר כך. אם בסוף הוצרכה ליכתב, אז למה הקב"ה לא כתב לנו מלכתחילה את התורה שבע"פ?

אומרים המפרשים דבר נפלא מאד. הרבה פעמים קורה שיצר הרע מפתה ומטעה את האדם, אני יודע הכל, אני ועל דעתי ישק כל עמי (ע"פ בראשית מא, מ), חושב שהוא צודק, ובאמת למה הוא חושב כך? בגלל שיש לו איזה נגיעה,

אתה יותר זקן ממני!

מספרים שתלמיד אחד ישן פעם בביתו של החפץ חיים, ופתאום בבוקר שמע אותו צועק, "מה אתה רוצה ממני? אתה יותר זקן ממני. אתה יכול ואני לא יכול?!". נבהל התלמיד וחשב אולי מישהו נכנס לבית כדי לגנוב. רץ מהר כדי לעזור לרבו והוא רואה שהרב לבד, אמר לו כבוד הרב על מי הרב צועק? אמר לו הח"ח, תראה, היצר הרע לא רצה לתת לי לקום וללכת לתפלה, בא ואומר לי, תשמע, בחוץ יש שלג וברד, קר מאוד ואתה זקן, ויש מצות עשה דאורייתא ונשמרתם מאוד לנפשותיכם', איך תצא החוצה ככה? אתה עלול לחלות. עלול לקבל ברוניכטי, דלקת ריאות...

אמר הרב, בא היצה"ר והכניס לי את כל המחשבות האלו, ולכן צעקתי ואמרתי לו, מה אתה רוצה, אתה יותר זקן ממני. אתה הרי קיים מיום שנברא העולם, אתה בגיל חמשת אלפים שבע מאות שנה, ואם אתה יכול לצאת ולהסתובב ברחובות בלי לפחד מהקור, אז אני צריך לפחד?!

הכל תלוי מה האדם מכניס בראשו. יש אדם שיאנח ויאמר, אוי, בישיבה כמה מבקשים ממני, גם עיון, גם בקיאות, גם בית יוסף, גם תיקון סופרים, גם כתיבת חידושים, ועכשיו הוסיפו לנו גם כתיבת שו"ת, וגם מסכת מן הצד, איך? איך אני יכול להרים את כל המשא ה"כבד" הזה עלי? אדוני, כל זה שקר! היצר הרע מטעה אותך ונותן לך תחושה של כובד.

לזכור שהכל זה סתם דמיונות!

"עיר קִטְנָה וְאֶנְשֵׁים בָּהּ מְעַט, וְבָא אֱלֹהֵי מְלָךְ גָּדוֹל וְסָבַב אֹתָהּ, וְבָנָה עָלֶיהָ מְצוּדִים גְּדֹלִים" (קהלת ט, יד), רבותינו דורשים פסוק זה על היצר הרע. 'מלך גדול וסבב אותה ובנה עליה מצודים גדולים' - אבל צריך לדעת שכל זה 'דְּמָה' בלבד!

אני זוכר לפני שמונה עשרה שנה, בתקופה הזו של

קמו החרדים לדבר ה' ועשו פלאפון כשר, אבל לצערנו אצל הרבה מיראי ה' הפלאפון עדיין לא כשר. והיצר הרע אינו אומר מספיק, וממשיך להסית ולשכנע שצריך פלאפון עם אינטרנט, שבאמצעותו ניתן להגיע לכל התועבות שבעולם.

אנחנו צריכים להכיר את היצר הרע, ולדעת שאסור לפתוח לו דלת, וכמו שאומרת הגמ' (סוכה נ"ב ע"ב), "אמר רבא בתחילה קראו הלך, ולבסוף קראו אורח, ולבסוף קראו איש". אם אתה נותן לו כניסה אפילו קטנה ביותר, אז הוא כבר בא ומשתלט על הכל. ה' ישמרנו.

חודש שבט, צלצלו אלי מהישיבה בשעה שתיים בלילה, ואמרו לי שהתחילה מלחמה. סאדאם חוסיין ימ"ש בעירק מאיים לזרוק סקאדים על המדינה שלנו. והיה פחד גדול. צריך להכנס לחדר אטום.

היה פחד גדול באותה מלחמה. משהו טוב שהיה, שסאדאם חוסיין היה מתעורר לזרוק סקאדים רק בלילה, ביום הוא היה ישן, ולכן במשך היום אפשר היה ללכת ברחוב, ובלילה כל אחד היה הולך ומתחבא בבית שלו. עד היום אני זוכר איך שבליל שבת אחד הסקאד עבר מעל בני ברק. עד היום עומד מול עיני אותה מראה איך שהקירות של הבית ממש רעדו.

נכנסנו גם אנחנו והתרכזנו בתוך חדר, בישיבה קראו תהלים, וגם בבית קראנו תהלים, ובוודאי שבכל בית טוב בישראל קראו תהלים, ואח"כ כולם צמודים לרדיו, מה יאמר הרדיו, והרדיו אומר שהאמריקאים הגיעו והפציצו את כל הבסיסים והרסו מאות טנקים, ואח"כ אחרי שעתיים הגיעה הודעה שכל הטנקים שהפציצו כולם היו 'דְּמָה', סתם. העירקים עשו הטעייה, הכינו מאות טנקים

לנו לענות אמן. אז מה עושה היצר? הוא עושה בחכמה, באמת מגיע לו תעודת חכם, מגיע לו תעודת 'עובד מצטיין', הוא זקן, מיום שנולד ועד היום עברו למעלה מחמשת אלפים שבע מאות ששים ותשע שנים, אבל הוא עוד ערני, עוד נלחם, ועוד לא התעייף! מה עושה יצר הרע? פה ב"ה כולם בני תורה, היצר הרע לא יוכל להגיד אתה אל תענה אמן. חס ושלום זה אסור. אז מה הוא אומר? תענו בלחש, למה לצעוק? למה בקול? מה, הקב"ה לא שומע בלחש... הקב"ה שומע! בשביל מה לענות בקול?! ואם עונה בלחש, בהמשך כבר לא עונה. פעם אחת בלחש, ופעם אחת לא עונים בכלל לא בקול וגם לא בלחש.

בן אדם צריך להיות חכם להכיר את האויב!
לזכור את מה שאמרו חז"ל: "אמר ריש לקיש כל העונה אמן בכל כוחו פותחים לו שערי גן עדן" (שבת דף ק"ט ע"ב).

יש בכוס שלו "סם המות"!

האדם צריך להיות מוכן תמיד. בא יצר הרע לפתות אותך, אל תלך אחריו שולל! גם אדם שהוא צמא מאד ורוצה לשתות, ומגישים לו כוס שנראית כוס עם מים קרים, כאשר הוא יודע שיש שם - לא עלינו לא עליכם - סם המוות, הוא לא ישתה!

לזכור ולשים לב שברגע שהיצר הרע מנסה להכשיל את האדם, הוא מגיע בכח אדיר וחזק, ויעשה הכל כדי שלא תזכור את היצר הטוב. ולכן מה עליך לעשות? עליך לעמוד כנגדו ולעשות את כל המאמצים וההשתדלויות שבעולם. עליך להתאמץ שלא לתת דריסת רגל ליצר הרע ולחילותיו.

יש את הזמן של הנסיון, היצר הרע מנסה להכשיל את האדם ונותן לו תחושה של הנאה נצחית, בשעה שהיצר הרע עובד הוא מנסה

לא אמיתיים, ובאמת כל הכלים המסוכנים שהיו להם, היו מוחבאים במקום אחר. האמריקאים שמחו, פרסמו הודעה שהם הפציצו מאות טנקים, אך באמת הם צחקו עליהם ואמרו כל מה שהפצצתם היה סתם 'דָּמָה'.

צריך לזכור, באותה צורה גם היצר הרע בא ומטעה את האדם, הוא מכביד עליו, הוא מלביש עליו מכבש גדול כדי להפיל אותו. אדם שהוא פיקח אומר לו, אדוני אני לא אתן לך לבלבל אותי. אני יודע שכל זה סתם דמיונות, כמו מוזיאון השעוה שכל האנשים, המלכים והשרים שניצבים שם הם סתם משעוה, ובגפרור אחד אפשר להדליק את הכל, "הוא וכל אשר בו, וכל המלכים אשר איתו", הם לא מלכים, הם בסך הכל שעוה!

תמיד, אם בא אליך היצר הרע, בא אליך מנוול זה, אל תלך אחריו "כשור לטבח יובל". גם כשהוא מנסה לפתות את לבך ומראה לך כל מיני תענוגות, אל תלך אחריו, תגיד לו שאתה כבר מכיר ויודע שכל התענוגות הללו זה סתם 'דָּמָה', הבל שאינו בו ממש!

תעודת "עובד מצטיין" - למלך הזקן והכסיל

יש לנו חולשה קטנה בעניית אמן, אני שיושב מולכם, רואה כמה בחורים שלא עונים אמן. אתם יכולים להגיד לי: 'לא, הרב, לא נכון, אנחנו עונים... איך אתה יודע שאנחנו לא עונים?'. אבל כבר אמרתי לכם, בומ"ף בשפתיים, ארבע אותיות האלה ב' ו' מ' פ' אתה חייב להניע בהם את השפתיים. אתה לא יכול להגיד מ"ם ולא להזיז את השפתיים, אתה יכול להגיד א', אבל אתה לא יכול להגיד 'אמן' בלי להזיז את השפתיים. ואני עומד מולכם ורואה בחור שהפה שלו לא זז ב'אמן', סימן שהוא לא ענה אמן.

אבל לא לשכוח אנחנו נמצאים במצב של מלחמה, יצר הרע נלחם, הוא לא רוצה לתת

א"א לנצח אותנו. ולכן כתוב "ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא", כי בעידנא דיצה"ר - בשענה שהוא שולט, לית מאן דדכיר ליה ליצר הטוב. אל תתקרב לשם, תתרחק מאה שערים של היתר כדי שלא תיפול ח"ו בשער אחד של איסור.

בדברים האלו לא הרבנים יכולים לקבוע לכם, אלא רק אתם. כל אחד מכיר את עצמו ויודע במה הוא חלש. ולכן יקבע לעצמו את הסייגים הנכונים בשבילו כדי שלא יכשל. כל אחד יקבל על עצמו מה שהוא צריך להתחזק.

חשבתי דרכי, ואשיבה רגלי אל עדותיך

גם בימי "בין הזמנים", תצא מהבית לבית מדרש או לישיבה הסמוכה, ותשב שם ללמוד בשעות האלה שקבעת לעצמך.

תנהג כמו דוד המלך שאמר "חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך" (תהלים קי"ט, נ"ט). רבותינו מספרים (ילקוט"ש רמז תת"צ), שהיה היצר הרע בא אליו בבוקר ואומר לו, לך לתיאטרון. (קשה קצת להבין זאת, אבל כנראה כבר בזמנו היה תיאטרון), והוא לא היה רוצה להתנגש עם היצר הרע פנים מול פנים, לכן אמר לו בסדר אני מסכים. וכך היה דוד יוצא מביתו והולך, וכאשר היה מגיע לישיבה הכי סמוכה, נכנס פנימה ונשבע **אני לא אצא מפה!** בא היצר הרע ואומר מה זה? הרי סיכמנו שהולכים היום לתיאטרון, אמר לו דוד, נכון, אבל כבר נשבעתי, איך אפשר לעבור על שבועה? "לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא" (שמות כ', ז'), שבועת שקר? מה פתאום. וזה שנאמר, "נשבעתי ואקימה לשמור משפטי צדקך" (תהלים קי"ט, ק"ו).

להשכיח מהאדם את היצר הטוב, משכיח ממנו שהכל זה שקר ותאוות העולם הזה, וכך מכשיל אותו.

מספרים שהיה פעם איזה חכם אחד שחרט על הטבעת שלו את המלים: "גם זה יעבור", שאלו אותו מה הכוונה שלך בזה? אמר להם ברגע שבא לי יצר הרע של גאווה שאומר לי, תראה באיזה מעמד ועצמה אתה נמצא, כמה כח, עושר, וממשלה יש בידך, אני רואה את הטבעת וזוכר: גם זה יעבור! ויום אחד גם אתה חלילה יכול למצוא את עצמך נופל מכל המעמדות, זרוק ומושלך מאחרי הריחיים, לכן צריך להזכיר ש"גם זה יעבור".

האיש הזה כשהיה איש חזק, זכר תמיד שיבוא יום שהוא יהיה בבית זקנים בלי כוחות, וכל ההילה והכוחות יחלפו וילכו, לכן הוא עשה לעצמו טבעת לזכור "גם זה יעבור", אדוני אל תתגאה, אל תתנפח, גם זה יעבור. זה יסוד גדול מאוד. יש אנשים שחושבים שכל ההצלחה באה להם רק על ידי הכוחות שיש להם, העצמה שיש להם, אבל בסוף פשטו את הרגל.

תזכור: אתה תיפול כמו זבוב!

"בעידנא דיצר הרע, לית מאן דדכיר ליה ליצר הטוב". בזמן שהיצר הרע בפעולה, אין מי שזוכר את יצר הטוב, ולכן עליך לעשות את כל ההשתדלויות שלא לתת כניסה ליצר הרע כלל. כי אם הוא כבר נכנס, לא תוכל להוציא אותו.

אל תלך למקום מפוקפק ותאמר, אני חזק, בעז"ה אני לא אפול. אני אשמור על עצמי. אדוני, אתה תיפול כמו זבוב! לא יאמר אדם, אני יכול להסתובב בכל מקום ואם אראה משהו לא טוב אני מיד אוריד את העינים, תדע לך, אתה תיפול כמו זבוב! אל תאמר, אם פתאום אשמע ברדיו משהו לא טוב, אני מיד אסגור אותו, כי אתה תיפול כמו זבוב! תזכור, אם יש דריסת רגל ליצר הרע, כבר

מיכאל הכהן הגדול

הרב אביחי סעדון

שנים בודדות כשעמד על כשרונותיו הברוכים של הילד, הכניס אותו לשיעור הבוגרים כיתת מרן אבי הישיבה הגאון רבי רחמים חי חויתה הכהן ע"ה, למרות היותו צעיר לימים והוא רק בן 10 שנים בלבד!

כבר בהיותו בחור צעיר, ניחן בכתיבה מיוחדת ובניסוח ולשון מליצית להפליא, עד שפעם אמר מרן ראש הישיבה שליט"א כי מימות מרן החיד"א לא היה מי שכתב בניסוח כה מיוחד! כתיבתו המיוחדת שבתה את לבו הטהור של מרן רבי כלפון משה הכהן ע"ה, והוא נתבקש על ידו לשמש לו כמזכיר אישי לכתוב ולנסח כל מכתביו ותקנותיו שתיקן לבני הקהילה. וסיפר רבנו: היה

ילדות בצלם של גדולי תורה

במוצאי שבת ט' בשבט שנה זו, עלתה בסערה השמימה נשמתו הטהורה של הכהן הגדול, משיירי כנסת הגדולה, מרביץ תורה בישראל, שריד לדור דעה, הגאון הגדול רבנו מיכאל הכהן זצוק"ל, מתלמידיהם הגדולים של אבי הישיבה מרן רבי רחמים חי חויתה הכהן זצוק"ל ונשיא הישיבה הגאון רבי רפאל כדיר צבאן זצ"ל, ומרבותיו של מרן גאון עוזנו ראש הישיבה שיבלח"א.

רבנו ע"ה נולד בשנת התר"ץ בג'רבא, לאביו רבי יוסף הכהן ז"ל ומרת מיה ע"ה. מקטנותו ניכר בו כי עדיו לגדולות, ובגיל 4 נשלח ללמוד תורה אצל הגאון רבי רפאל כדיר צבאן זצ"ל, ואחר

נטפי זכרונות אחר מטתו של הגאון רבי מיכאל הכהן זצוק"ל

כאשר הגיע רבנו אל ביתו של רבי כלפון, דפק קלות על הדלת, ובנו - הגאון רבי שושן הכהן זצ"ל, פתח לו. הסביר לו רבנו כי חפץ הוא לזכות בחתימת רבי כלפון על תעודת השחיטה. פכר רבי שושן את ידיו ואמר לו "מצבבו של אבי קשה, ואיני יודע אם יוכל לחתום, אבל מוכן אני לנסות".

המתין רבנו זמן-מה, עד שלבסוף יצא אליו רבי שושן עם התעודה, חתומה בחתימת הקודש של רבי כלפון בכתב רועד. התעניין רבנו מדוע התעכב זמן כה רב. השיבו רבי שושן "אבי הרב חולה אנושות, ובקושי רב הצליח לחתום על התעודה... עד שסייעתי בידו לחתום, ארך הדבר זמן ממושך..."

לאחר מכן, הגיע אדם אחר בשם פראג"י הכהן. הלה בא בשליחות הגאון רבי דוד הכהן יהונתן

קורה שהיינו לומדים בשיעור אצל "הרבי" (כוונתו לרבי חויתה ע"ה), ובאמצע השיעור היה מזהה מרחוק את רבי כלפון מתקרב לכיתה, והרבי היה יודע את מטרת בואו ואומר לי "קום, אלרבי ג'א", כלומר, תקום! הרב הגיע, ומיד הייתי קם ומתלווה לרבי כלפון.

ההתימה האחרונה

רבנו ע"ה הקדיש את ימיו לתורה, וכבר בגיל הנערות שקד על דלתותיה בעמל וביגיעה עצומה. בגיל צעיר ממש למד את מלאכת השחיטה, ונבחן עליה לפני רבו רבי חויתה ע"ה בהצלחה, ובתעודת השחיטה שלו חתמו רבי חויתה, רבי משה הכהן דריהם, רבי חיים חורי, הרב צבאן ועוד. לאחר מכן ביקשו רבו לקבל עליה גם את חתימת יד קדשו של רבי כלפון ע"ה. היה זה ימים מספר לפני פטירתו של רבי כלפון, ורבנו הסב את תשומת

לב רבו כי לפי הידוע רבי כלפון שרוי בחולי גדול ושוכב על ערש דזי, ולא יתנו לו להיכנס אליו, אבל רבי חויתה לא ויתר ואמר לו "תאמר להם שאני שלחתי אותך, ואם לא יועיל, לפחות לא יזיק".

שיעור גמרא עם הרב מיכאל כהן

זצ"ל, לבקש את חתימת רבי כלפון בענין משלוח יין חותם בתוך חותם. נכנס רבי שושן וחזר ואמר לשליח "כעת אפסו כוחותיו לגמרי, ואין הוא מסוגל עוד לחתום".

לא עברו אלא ימים מועטים, המחלה הכריעה את רבי כלפון, והוא הסתלק לבית עולמו.

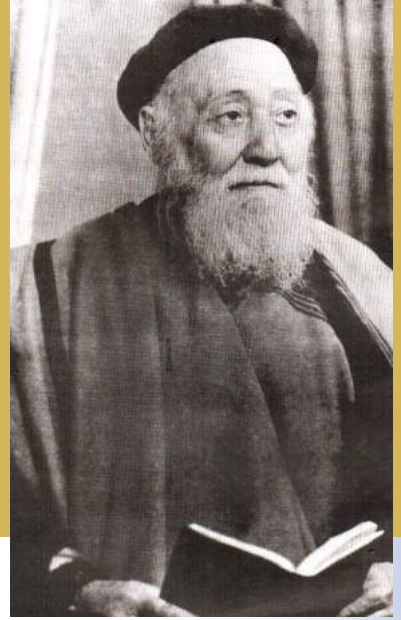
לאחר פטירת רבי כלפון, פגש רבנו את רבו רבי חויתה, וסח לו על דבר החתימה שזכה לקבל מרבי כלפון.

"שמור על חתימה יקרה זו", התפעל רבו, "זוהי החתימה האחרונה מכל אלפי החתימות שחתם רבי כלפון בימי חייו".

"דע לך" הוסיף רבי חויתה "כי מה שרבי כלפון טרח וחתם לך בשארית כוחותיו, זה בגלל שהיית מסייע לו בכתיבת מכתבים, ומטעם הכרת הטוב, רצה להשיב לך כגמולך. כשם שאתה שרתת אותו בכתיבה, כך גם הוא עזר לך בכתיבה!".

"גדולה שימושה"

הרבה מימי נערותו, הקדיש רבנו לשימוש תלמידי חכמים וגדולי תורה. בגיל 19 (שנת התש"י), יצא רבנו את ג'רבא ופנה לעיר "גאבס", שם התמנה לעוזר ומזכיר של האדמו"ר הקדוש רבי חיים חורי ע"ה. בכל יום היה רבי חיים מעיר אותו בשעה 4 לפנות בוקר, כדי לכתוב לו מכתבים לשולחם בדואר ולעזור לו במפעלי החסד שהקים שם, והיו נוסעים יחד לשלוח הכל בדואר (שהיה יוצא בשעה 5 בבוקר). בתפקיד זה שימש רבנו במשך 4-5 חודשים, עד שעבר לעיר "תוזר" שבתוניסיה, וגם שם שימש כמה רבנים גדולים.

הגאון רבי יוסף סוסו הכהן זצ"ל

תפוצתו דא עתיד ותגיד כי בא לפנינו הנה"ש והכולל כספ"ר מיכאל בן יוסף בן חן הי"ד, ומסר לנו שלש עשרים רבנים ורבנים אחרים וראינו כי כשרים הם לשלוח בהם כמחילה אשרי שנמנו כל אחד מהם והחיות הוא בדקם ומטל לנו מהם סביבים המספיקים וראויים לשליח עזרות וחסות. גם שש לפנינו שלש עזרות כח של חז"ר וראינו שלש פעמים גם שלש אחר כל הדינים שביאלה והצרכים לשליח עזרות וברית ששירים וראינו שהיא סביר וירד. ובכן נמנו הכנו סמיכים איתו לשליח עזרות וברית. ולהצדק עם ששם אקר לברית סבין של הברית עם כל ימכ"ר תהי' תהי' בעולי הידיעה ונמנאי של סמך תבא לירד שאינו היה רגיל ומכיר בשערים בכל יום ווליתו אל הרב הסדרה המסנה מחק"ק הי"ד. ואם אין סדרה, יסריח. ולראית אמר"ך כיר ר' מיכאל הכהן באנו על החתום ביום א' י"ב טבת התש"י והכל שרי' ובריר וקיים.....

הא ראינו את כל המנוח לפניה ששני חותמי ה"ש הי"ד וכן המנוח שלשם לו לשליח עזרות ולהצדק עם ששם אקר לברית סבין של הברית ככל מקום אשר תהיה כפ רגיל. ונתנאים הנד' לפעלה וכן נתנאי זה שיהיה חזר על ליטורו כנכנס לייכים הנהי"חם לכל ימכ"ר. וכן להחיות כפנס בנס סביבים כנז' כל על של חזר על שיהיה רגיל בה ובזה. ואז יסמיק לו לפעלה כנז' שם את החתם לפעלה. ולראית אמר"ך בכנזר וחתמו ביום טבת הנה"ש והכל שרי' ובריר וקיים.....

ה"ה
אנחנו החות'ל פנידעם כי בא לפני שנים סנני ר' מיכאל בן חן הי"ד ונאלצנו על הדינים הצרכים לברית הריאה. ונשיב על חן ועל לאו לאו. וכן ברק לפני שנים סנני שלש ריאות של שלש בחנות כרת של חזרה.
ולראית המט"ץ כוח"ה שם אי ברבא יציא ביום כ"א טבת התש"י וקיים.....

תעודת השחיטה עם חתימתו האחרונה של רבי כלפון

"בין הזמנים", ואכן החל למסור שיעורים, כאשר לשיעורו הגיעו כ- 150 תלמידים! ואף מרן מייסד הישיבה זצ"ל שלח אליו את בניו הגדולים מרן ראש הישיבה שליט"א ומוה"ר רבי צמח שליט"א (שהיו אז בגילאי 7-8 שנים), ובכל יום בערב היה מגיע לשם בעצמו להתפלל מנחה וערבית, ואח"כ מתעניין אצל רבנו על התקדמות בניו בלימוד. וככה בכל "בין הזמנים" במשך 3 שנים. לימים, סיפר רבנו למשפחתו ולתלמידיו על השיעורים שנתן באותה תקופה, וציין כי בכל שאלה שהיה שואל בשיעור, היה מרן ראש הישיבה עונה מיד, עד שלא מצא קושיא לחדד בה את התלמידים... והפטיר: "כבר מאז ניכר שהילד הזה יהיה גדול הדור". מרן עצמו סיפר על אותה תקופה, בהסכמה שנתן לספרו של רבנו "חי ברכות".

במשך שנות כהונתו בישיבת "חברת התלמוד", נקשר רבנו אל הגאון רבי יוסף סוסו הכהן זצ"ל, ובסביבות גיל 22 (שנת תשי"ג) נשא לאשה את נכדתו הרבנית מיליה ע"ה (שנפטרה לפני כשנה). לאחר מכן, לצורך פרנסתו שימש במשך 5-6 שנים כספרא דדייני בבית הדין הגדול בתונס, כשבבית הדין כיהן באותו זמן מרן מייסד הישיבה רבנו מצליח מאזוז זצוק"ל.

לאחר שנה (שנת התשי"א), שם פעמיו לעיר הבריה "תונס", שם יצר קשר שוב עם רבו רבי חויתה ע"ה (שהגיע לשם כדי להתרפא בכפר "חמאם-אלף"), והיה לומד אתו תורה. כמו כן היה מקורב לרב הראשי לתוניסיה הגאון רבי דוד בן בארון זצ"ל. נשיא הקהילה בתונס עו"ד שארל חדאד, גילה מהר את גדלותו של העלם הצעיר, ומינה אותו לאחראי על בתי הכנסת בתונס, ולפקח על כשרות ספרי התורה שלהם, והוא בחור בן 20 שנה!

"ר"מ בישיבת "חברת התלמוד"

לאחר מספר חודשים, נתבקש רבנו לכהן פאר כר"מ בישיבת "חברת התלמוד" בתונס (מיסודו של הגאון רבי שלמה דאנה זצ"ל בעל שלמי תודה), יחד עם שאר הרמ"ם בישיבה, הגאונים רבי יוסף סוסו הכהן זצ"ל ורבי יצחק בוחניץ זצ"ל (רבו המובהק של מרן ראש הישיבה שיבלח"א) ועוד. רבנו ע"ה שהיה הצעיר ביניהם, הצטרף אליהם ולימד כיתה בישיבה, והוציא תחת ידו תלמידי חכמים גדולים. אגב, רבנו ע"ה היה גם בקשר טוב עם הגאון רבי מרדכי אמייס הכהן זצ"ל (הרב הראשי לתוניסיה), שאף כתב לו "מכתב המלצה" כשעלה לארץ, ובו הוא מעיד על גדלותו בתורה. הקשר ביניהם נרקם כאשר נכדיו של רבי אמייס זצ"ל למדו אצלו בישיבה, ובכל יום כשהיה רבי אמייס מסיים את עבודתו בבית הדין, היה פונה לישיבה ומברר אצל רבנו ע"ה את התקדמות נכדיו בלימוד.

בחודשי הקיץ היו התלמידים יוצאים להינפש בכפר "אלמארסה" (מפרוורי העיר תונס), ורבנו שכאב לו על ביטול התורה החליט לקיים מסגרת לימוד

ועצומה. הוא אף התבטא ואמר עליו: "לא ראיתי גדול כזה שבקי בכל תחום ונושא בתורה!". גם אחרי שרבו עלה לארץ, היה רבנו ממושיך לשמור על קשר רצוף אתו. כשהיה רבי חויתה ע"ה שוכב במיטת חוליו על ערש דוי, שלח לתלמידיו בארץ ובחו"ל וביניהם רבנו, בקשה שלאחר פטירתו יקראו פרק "יש מעלין" לעליו נשמתו במשך השנה. ואכן, לאחר פטירתו (בשנת התשי"ט), הקפידו בדבר הזה.

מאז נישואיו במשך שבע שנים, לא זכה רבנו ע"ה להיפקד בזרע של קיימא, והנה מספר חודשים אחר פטירת רבו ע"ה, הופיע רבו בחלום ליהודי בשם ר' עקיבא חורי וציוהו: "לך תגיד לרבי מיכאל שימשיך לקרוא פרק 'יש מעלין', ומה שהוא חפץ בו כבר פעלתי עבורו בשמים". ואכן, לאחר שנה נולדה לו בתו הבכורה. כבוד גדול עשה לו רבנו אחר פטירתו, ונהג בקביעות להיות דולה ומשקה מתורתו. ואף ערך לכבודו ספר "אם כל חי" דרושים והספדים.

ספרא רבא

בשנת תשכ"א, עלה רבנו לארץ יחד עם אשתו ובתו, ובעקבות חמיו הגאון רבי יוסף סוסו הכהן זצ"ל (שהיה נחשב לחמיו כי גידל את אשתו כבתו עקב פטירת בנו - אביה צעיר לימים), התיישב בעיר האבות באר שבע ת"ו. שם השתמש במכתב ההמלצה שקיבל מהגאון רבי מרדכי אמייס הכהן זצ"ל, ובא להתקבל לעבודה בבית הדין הרבני בעיר. מנהלי בית הדין בחנו אותו שבע בחינות לרבנות, ומשראו את ידיעתו בכל הנושאים, מיד התקבל לבית הדין ושימש כ"ספרא דדיינא" (למרות שבאותה תקופה היה קשה מאד לספרדים להתקבל למקומות כאלה, וכידוע). הדיינים בבית הדין היו הראש"ל הגאון הרב מרדכי אליהו זצוק"ל,

"לא ראיתי גדול כזה"

הדמות שהשפיעה רבות על אישיותו של רבנו, היתה דמותו הגדולה של רבו מרן אבי הישיבה רבי חויתה ע"ה, וההערכה שלו אליו היתה גדולה

הרב קושילבסקי, הרב חיים נבוצקי ועוד, וכשהכירו בגדלותו בתורה, נהגו בו כבוד כדיין לכל דבר.

בהלוויתו של רבנו, סיפר הרב שמעון כהן שליט"א (ראש מוסדות בית מוריה בבאר שבע), שלפני שהגיע לבאר שבע, נועץ עם הגר"מ אליהו זצ"ל, שאמר לו: "תלך לבאר שבע ותתקרב הרבה לרבי מיכאל כהן שהוא אדם גדול בתורה". בשנת תשמ"ה, רבנו נבחר למנהל בית הדין. בעבודתו בבית הדין שימש רבנו ע"ה במשך כעשרים שנה (עד שנת תשנ"ה). העיר באר שבע התבשמה רבות מאורו ותורתו של רבנו ע"ה, בשיעוריו הרבים ובקשריו הגדולים עם רבני וחכמי העיר בעבר ובהווה, כמו הרב מישאל אדהאן והרב אליהו כץ זצוק"ל.

היבה יתירה נודעת

חביבות והערכה גדולה היתה לרבנו ע"ה כלפי יבדל לחיים ארוכים מרן ראש הישיבה שליט"א, מאז נרקם הקשר ביניהם עת למד אצלו מרן בתנוס. הקשר ביניהם המשיך כשעלה רבנו לארץ, ושלח את בנו יחידו רבי יוסף חיים שליט"א ללמוד בישיבתנו הקדושה, וכשמרן ראה את בנו של רבנו שמח על בואו לארץ הקודש וסיפר לו על תקופת הלימוד בתנוס.

מאז היו ביניהם חילופי מכתבים וטלפונים רבים העוסקים בדברי תורה והלכה (בנו הי"ו מספר שהטלפונים היו נמשכים לפעמים שעה-שעה וחצי רצופים במשא ומתן בתורה). לפני מספר חודשים, עלתה שאלה הלכתית סבוכה בקרב בני משפחתו, ומיד פנו לשאול את דעתו הגדולה. רבנו ע"ה שמע את השאלה ואמר את דעתו בענין, ואח"כ אמר להם: "תלכו לשאול את רבי מאיר, הוא גדול הדור ואין לנו גדול ממנו, הוא למד הכל ויודע

הכל". והוסיף: "כל פעם שאמרת לי לוי חידוש, היה אומר לי מפרשים שכבר אמרו אותך, ומעולם לא הצלחתי לחדש לוי חידוש שלא ידע אותך מקודם (למעט פעם אחת...)".

לפני שנת"ם, הטריח רבנו עצמו מרום גילו המבוגר והגיע להשתתף ב"הקבלת פני רבו" שנערכה לכבודו של מרן שליט"א בישיבה, וכשמרן עלה אל בימת הכבוד, הבחין ברבנו יושב על כסאו בפנינת הבמה, ומיד עזב את כל הסובבים אותו ופנה אליו ודרש בשלומם באהבה רבה.

ויקרא בהם שמי ושם אבותי

ימים ולילות, ישב רבנו ע"ה והגה בתורה בשקידה עצומה, וחרף עבודתו הרבה בבית הדין וקבלת אנשים במשך היום, היה מדיר שינה מעיניו בלילות ושוקד על התורה. ספרים רבים כתב רבנו ע"ה בתורה, וקראם ע"ש דמויות שנקשר אליהם. מהם: דרכי אבות (על מסכת אבות, ע"ש רבו הרב צבאן זצ"ל), האיש מרדכי (על מגילת אסתר, ע"ש רבי מרדכי אמייס הכהן ע"ה), חי ברכות (חידושים על כל הש"ס, ע"ש רבי רחמים חי חויתה הכהן ע"ה), להניח ברכה (על התורה, ע"ש רבי יוסף סוסו הכהן ע"ה), ממלכת כהנים (על התורה, ע"ש רבי כלפון משה הכהן ע"ה), וליוסף אמר (ב' חלקים על הש"ס, ע"ש אביו רבי יוסף הכהן ע"ה), לב אריה (על הש"ס, ע"ש חמיו רבי אריה הכהן זצ"ל), ימצא חיים (על תהלים, ע"ש רבי חיים חורי ע"ה), ברכת משה (על תהלים, ע"ש רבי כלפון ע"ה), מערכי לב (ב' חלקים מערכות, ע"ש רבינו הרבנית ע"ה), יד מלאכי (הגדה של פסח, על שמו ע"ה), ועוד.

מעבר לכתיבת הספרים, היה רבנו מרביץ תורה לרבים ללא הרף, ובמשך השבוע ובשבתות היה מוסר שיעורים לציבור הרחב בבוקר ובערב.

הרופא על "אירוע לבבי" שעבר לאחרונה, וב"ה יצא ממנו בשלום. הלה הבין למפרע את ברכתו של רבנו "רפואה שלמה בלב". כמו כן היה רבנו עורך "פדיון נפש" לכל מבקש עזרה, ורבים נושעו על ידו וראו נסים מוחשיים.

ענוותן כהלל היה ולא מחשיב עצמו לכלום, והיה חותם בלשון ענוה מ"ה שמו (מ"ה ר"ת מיכאל הכהן). [אמר העורך: בדידי הוה עובדא, כאשר כתבתי את הספר "עמוד ההוראה", כתבתי עעל הרב בטעות זצ"ל, וכשהתקשרתי להתנצל בחשש גדול, לא הקפיד כלל, וענותו תרבני].

בשנת התשס"ג, עבר להתגורר שנה אחת בבני ברק, והיה מרבה לפקוד את ישיבתנו הקדושה "כסא רחמים" תכב"ץ, שם היה מלמד קבוצה מאברכי הכולל. בנוסף, היתה קבוצת בחורים מהישיבה שמגיעה מידי ערב ללמוד אצלו בבית. בסוף השנה כשהתכוין לחזור למקום מושבו בבאר שבע, פנה אליו מרן ראש הישיבה שיבלח"א בבקשה להישאר בבני ברק ולכהן כר"מ בישיבה. אבל אחר לחצים גדולים מצד תלמידיו הרבים בבאר שבע, רבנו ע"ה השיב למרן כי בני ברק מלאה ברבנים ותלמידי חכמים, ואילו בבאר שבע הציבור שם צריך אותו.

רבנו המשיך בהרבצת התורה בספריו ובשיעוריו הרבים, עד אשר נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון האלקים, ולמגינת לב משפחתו ותלמידיו הרבים, השיב את נשמתו הטהורה והספוגה בתורה לבוראה, במוצאי שבת ט' שבט (יום אחד לפני יום פטירת מורו ורבו מרן רבי חויתה ע"ה, ויהי הדבר לפלא), והוא בן 86 שנים (התרצ"א-התשע"ז). תנצב"ה, וזכותו הגדולה תגן עלינו ועל כל ישראל, אמן.

אחד המשתתפים בשיעור, היה הגאון רבי בנימין בצרי זצ"ל, ובאחד השיעורים הקשה רבנו קושיא בגמרא, ופנה לשמוע את דעתם של משתתפי השיעור. כל אחד ניסה את כוחו בתירוץ שונים, אבל רבנו דחה את כולם, עד שאמר את התירוצי הנראה לדעתו. מיד קם רבי בנימין זצ"ל מכסאו והחל לרקוד בשמחה כשהוא קורא בשמחה: "זה עיון אמיתי!". בשנת תשנ"ו, פתח רבנו בביתו כולל אברכים ובית הכנסת לתורה ולתפלה.

"אחד מל"ו צדיקים!"

עוצם קדושתו וטהרתו של רבנו ע"ה, היה ניכר לעיני כל הנכנס לביתו, המראה היה מעורר התפעלות, כשרבנו יושב על כורסת ביתו ועוסק בתורה, כשכולו אומר כבוד וקדושה. הגאון רבי חיים יוסף אברג'ל שליט"א סיפר שאביו הגדול הרב יורם זצוק"ל אמר לו כי רבנו ע"ה אחד מל"ו צדיקים! כדבר הזה ממש סיפר רבי פנחס אבוחצירא שליט"א משם אביו האדמו"ר רבי אלעזר זצוק"ל. ושני נביאים מתנבאים בסגנון אחד.

תפלותיו וברכותיו היו עושות פירות ופירי פירות. הרב יח"ד חדאד שליט"א מספר שבבדיקה בגופו נתגלו אבנים בכליות, וחברו שהכיר את רבנו ע"ה, יעץ לו לגשת אליו לקבל את ברכתו. הסכים והלך ביום שבת להתפלל בבית הכנסת של רבנו, עלה לתורה ורבנו עשה לו "מי שברך". הרב יח"ד ביקש רפואה שלמה לכליותיו, אך רבנו בירכו ואמר "רפואה שלמה בלב". מיד הרב יח"ד תיקן את רבנו כי הבעיה היא בכליות ולא בלב, אבל רבנו חזר ואמר "רפואה שלמה בלב", והדבר חזר ונשנה כמה פעמים. הרב יח"ד שתק ולא הבין פשר הענין. התעלומה נפתרה אחר כמה ימים כשחש כאבים חזקים בלבו ומיהר לבית החולים, שם הודיע לו

שאול בחיר ה'

מתולדות חייו ופעליו של בוגר ישיבתנו הקדושה הרה"ג ר' שאול הכהן זצ"ל מח"ס "פרי צדיק" ב"ח וס' "וישמח שאול", רב ביהכ"נ "חלב חמים" בעיר יפו ת"ז. נ"ע בט' בטבת התשע"ז בן מ"ח שנה.

נכתב ע"י גיסו הרה"ג רבי רפאל הכהן שליט"א ר"מ בישיבת "יצחק ירנן"

ההמ"ח ס' פרוכת המסך ומדרשו של שם ועבר (מחור'ר הדיג'ת ואח"כ איתן מושבו בעיה"ק צפת, נ"ע התשל"א) שיברכו בבזש"ק כיון שיש לו רק בנות, וכעבור שנה נולד ר' שאול, ונקרא על שם מרן הגאון רבי שאול הכהן זצ"ל ראב"ד ג'רבא ומח"ס לחם הביכורים.

אביו דאג לחנכו לתורה ולמצוות, למרות שביפו היתה שממה רוחנית באותה תקופה. רך בשנים, שלחו לת"ת בת"א, והיה נוסע בתחבורה ציבורית. יום אחד נסע לעקוב אחריו ולראות האם הכל כשורה, וראה שכשירד מדברים עמו אנשים זרים תרתי משמע, ומיד גער בהם והחליט להעבירו

אשרי שזה גידל

ר' שאול זצ"ל נולד ביפו ביום כ"ה בתשרי התשכ"ט לאביו ר' בוגיד דוד הכהן זצ"ל (נ"ע התשנ"ט), מגזע אראלים ותרשישים הלא הוא הראב"ד מקודש בג'רבא מוה"ר הגאון ר' סאסי מעתוק הכהן יהונתן זצ"ל ההמ"ח ס' ברכת ה' וזכות יצחק על הש"ס ושו"ת זרע דוד נ"ע התרס"ה (סדר הדורות הוא ר' שאול בן בוגיד בן זוהראיה בת תראכי בת רחל בת מוהרס"ך). בן יחיד היה להוריו. בספרו "וישמח שאול", סיפר שאביו בקש מדודו ומסרפ'ו (היינו אחי אמו) הגאון ר' סאסי הכהן זצ"ל

למקום אחר, עד ששלחו לשיבתנו הקדושה. בישיבה עלה ונתעלה והיה לאות ולמופת בכל מקום כי הוא מבית היוצר של ישיבתנו הקדושה וכזה ראה וקדש. אביו היה נציג הישיבה ביפו, והיה מביא לישיבה את כספי התרומות של הקהילה שם בביהכ"נ חלב חטים, שם כיהן כרב וכחזן.

בא 'הרוג' ברגליו

בלומדו בישיבה, באחת משיחות **מרן ראש הישיבה שליט"א**, סיפר מרן את הספור המפורסם על מוה"ר שלום הכהן אביו של מוהרמ"ך זצ"ל שהציל ילד שנדרס למות תחת גלגלי מכוניתו והחיהו. ואז קם ר' שאול ואמר שזהו מר זקנו מסטרא דנוקבא (אבי אמו עלושה שתבלט"א). וביקש מרן ראש הישיבה לראותו, ודיבר עם מז"ק, והביאו אל מרן ראש הישיבה, וסיפר לו דברים כהויתן. את תיעוד הדברים כתב מרן ראש הישיבה בס' מגדולי ישראל ח"ב הנדמ"מ (ע' לט). כמו כן, הגאון רבי נסים כהן זצ"ל (נינו של מוהרש"ך) רצה לראותו, ובאו אליו, ושמח ע"ז מוהרנ"ך, והביא לו מזכרת ספר "בית אברהם" למ"א מוהרא"ך זצ"ל.

בישיבה למד את דרך רבותינו דרך העיון, וכך המשיך והיה מדקדק גם בשינוי הלשונות והגרסאות, כשהוא תר ומחפש בכל ספרי המפרשים שתחת ידו. ואמר שכך עשה מוה"ר הגאון ר' ינון חורי זצ"ל, שלמד אצלו גם בהיותו בישיבה וגם אחרי כן בכולל גבעת חיים. המנוח היה מאד קשור לרבי ינון, ואחר שנפטר הרב בשנת תשס"ד, היה עושה לו הילולא כל שנה ביחד עם שומעי לקחו באשקלון. וספר שכאשר פתח ר' ינון את הכולל (בשלהי תש"ן), התקשר אליו ואמר לו שפותח כולל ומזמין אותו ללמוד שם והוא האברך הראשון, וכן עשה.

שקוד על תלמודו היה, ידיעותיו בש"ס ובתנ"ך היו מיוחדות, ובקיאותו ניכרה כשציטט מקורות מדויקים. וכ"ז בענוה שאחד הרואה לא ידע מה לפניו, אבל כשהיה פותח פיו היו הכל שותקים. בענין זה, סיפרו תלמידיו באשקלון שביקש שיהיה בסמוך אליו בשיעור ש"ס קטן ותנ"ך (כפי שהיה אצל מרן ר' ינון זצ"ל), ותוך כדי השיעור היה מזכיר מקורות רבים ופותח ומראה להם, והיתה לו סייעתא דשמיא שהיה נפתח במקום, שלא הוצרך לדפדף.

בישיבה התרגל לכתוב חידושי תורה, ומאז עד שחלה ושכב בבית החולים לא פסק קל קן קולמוסא, ותמיד היה עמו במחיצתו עט ודף (לאחר פטירתו מצאו ברכבו ח"ת שכתב בימיו האחרונים, ומפליא הדבר שהם עסקו בענייני אבלות).

כתיבתו נאה היתה ומיושרת, והיה כותב הרבה בכתב הספרדי שלמד בישיבה. כשהביא את חידושיו למעתיק כדי להדפיס את ספרו "פרי צדיק", הביא לו שק גדול, ושם היו פתיתי ניירות ומפיזונים וקבלות מלאים בחי"ת, ויעתק משם אל מקום אחד, ויצא הספר. ומזה ניכר איך ניצל הזמן וחס עליו ועל הנייר והעלהו לקדושה.

את חידושיו אז מסר להגהה למוהרנ"ך שהיה בא לישיבה פעם בשבוע ולוקח חידושי התלמידים לבדיקה ומחזיר אח"כ. וגם אחרי התנונה, היה מביא לו כפעם בפעם את חידושיו להגהה. הוא זכה להדפיס ספר פרי צדיק ב"ח וס' וישמח שאול ועוד לו כ"י שהחל בהכנתם לדפוס. ה' יזכנו להו"ל עולם.

הציץ וניצל

עוד בצעירותו, הכניסו אביו להיות חזן וקורא

ותפלה בנעימה, ונמשך לזה והתקרב לאט לאט, ואפילו למד גם לקרוא בתורה, עד שנהיה שומר תורה ומצוות. והכל בדרכי נועם מתוך שמחה. והיו כמה מקרים כאלו.

גזרת נחש

זכה וזיכה את הרבים בשיעוריו, היה אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, ורבים השיב מעוון והצילם מרדת שחת. למעלה מעשרים שנה שהיה מוסר שיעורים באשקלון, ועל הדרך היו מתייעצים אתו ושואלים הלכו בו, וזכה לקרבם שישמרו שבתות ויחנכו הילדים בבתי ספר תורניים, ועוד כהנה וכהנה. והכל בחיוך ובשמחה.

ופעם אחת הציל נערה מהתבוללות. וכך היה המעשה: אחד מתלמידיו הגר בקרית-מלאכי ביקשו לדבר על לב אחותו שתעזוב ולא תלך עם בדואי אחד אשר היא כבר שוכנת באהלו. דיבר אתה והשתכנעה. אח"כ העזה פניה ותאמר לו "אתה לא רב, לא תגיד לי מה לעשות", ואז אמר לה "אם אינך עוזבת אותו עד יום ששי, יכיש אותך נחש באוהלו!". ולא שעתה לדבריו, והנה בליל שבת כאשר אמר כן היה! **נחש צפע הכישה, וברחה מהבדואי, ולא יספה שוב אליו עוד.**

נאחד האדם

גולת הכותרת היה הפשטות והענוה שלו. מראהו היה כאיש פשוט, ולא ניכר היה עליו שהוא תלמיד חכם משכמו ומעלה. וכבר אמר התנא "אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו". ובענין זה סיפרו חבריו שהיה לומד בכלל אחד, וראש הכולל שם היה חריף ואינו מחשיב את האברכים. וכשהגיע ר' שאול לשם, הקשה לו כמה קושיות בשיעור שמסר מכמה מקורות, ומאז התייחס לדבריו בכבוד ראש.

מקבל את ברכתו של הגאון רבי כדיר צבאן זצ"ל

עם יבלח"ט הגר"י ברדא שליט"א

בתורה ולמסור שיעורים, והיה מוסר שיעורים בגמ' הלכה אגדה ומוסר, וכך המשיך עד ימיו האחרונים. קריאתו בתורה ותפלתו היו בקול נעים, בבחינת כבוד את ה' מהונך (מגרונו, ממה שחננך) בשפה ברורה ובנעימה המושכת את הלב. הקפיד על הדקדוק במבטא ובנוסח ע"פ מסורת רבותינו שלושה קני מנורה.

והוצק חן בשפתותיו שאהבו הכל לשמוע קולו, והיו באים בימים הנוראים מרחוק לשמוע תפלתו, וכך זכה לקרב רחוקים לאביהם שבשמים. ופעם היה מעשה שעבר ביפו אדם אחד רחוק מהדת לגמרי, וראה שלט "בית כנסת לעולי תוניסיה", וכיון שהיה מבני העדה, הציץ לראות, ונכנס וראה את ר' שאול ודברו והשמיע לו קריאה בתורה

רבי שאול בבחרותו בישיבה (בקיידמת התמונה עם החולצה הלבנה)

טייב, התקשה לנשום, והגיע לבית הרפואה איכילוב. כפסע בינו לבין המות, ועשו לו החייתה והונשם והורדם, כך במשך 3 שבועות, עד שיצאה נשמתו בטהרה ביום שב"ק ט' בטבת התשע"ז, לסדר יוגש אליו (ובא הרמז ו"י ג'וע ש'אול).

עם הוודע השמועה הקשה במוצש"ק, ותהום כל העיר, ובכל עיר ועיר משפחה ומשפחה, אבל גדול על בוא השמש בצהרים בגיל צעיר מ"ח שנים. תוך כמה שעות נאספו מאות אנשים להלווייתו מהדרום מהמרכז ומהצפון, ונקבר אחר חצות. הגר"י ברדא שליט"א ועוד, ספדו לו בהלווייתו. בימי השבעה, המה הבית מאנשים, וכולם סיפרו משבחיו, ואיך שקרבם וחיזקם. כמו כן אזכרות השבעה והשלושים, היו מלאים בדרשנים ואנשים, וכולם דברו מענין גדולתו בתורה ופשטותו וזכוי הרבים שלו ועוד. ושהספיק הרבה בשנים מעטות.

יה"ר שהקב"ה ינחם את בני המשפחה בתוך עמו ישראל ולא יוסיפו לדאבה עוד. ושיהיו דברים אלה לזכרו ולעלוי נשמתו. והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים.

דבר מיוחד היה בו, שהיה משמח הלבבות ומבדח האנשים, מרפא לנפש ומתוק לעצב, ומתייחס לכל אחד ואחד באשר הוא שם.

קשור היה לרבותינו זצ"ל, ובפרט לרבי חי טייב לא מת, שעל שמו נקרא בית הכנסת ביפו בו היה מכהן, והיה הוגה הרבה בספרו, ובשנותיו האחרונות קבע שם בית מדרשו, והיו באים לשם אנשים להתתייעץ אתו, ומברכם בזכות ר' חי טייב לא מת. וראה בספרו "וישמח שאול" קצת סיפורים בענין זה. בשנה זאת (האחרונה לחייו), הספיק לעשות ההילולא לרבי חי טייב בט"ז כסליו (כפי שהיו נוהגים מקדם קדמתה ולא שינו ההרגל) בביהכ"נ ביפו וגם ברמלה, ואח"כ נחלה והתאשפו עד שנפטר. גם שיעורו באשקלון היה בבית הכנסת ע"ש ר' חי טייב. כמו כן היה קשור לשאר רבני העדה, וביניהם רבי ישועה בסיס, מוהרס"ך בעל ברכת ה', נינו בעל פרוכת המסך (דוד אביו), ומוהר"ח"ך. וראה זה פלא! פטירתו היתה ביום ט' בטבת יום פטירת מוהר"י בסיס, ויום השלושים היה בהילולת מוהר"ח"ך, ובשבוע אזכרת מו"ר הרה"ג רבי ינון חורי זצ"ל שהיה עושה לו אזכרה מדי שנה בשנה וכנ"ל.

גומל חסדים טובים היה, רודף צדקה וחסד, מחלק קמחא דפסחא לנזקקים ועוזר לת"ח עמלי תורה ובחורי ישיבה.

מחלתו ופטירתו

בשנים האחרונות סבל מאסטמה כרונית ומבעיות בלב, עד ששמו לו קוצב לב וסבל יסורים רבים עם עוד הרפתקי דערו עליה. גם בלילה לא שכב. אך עכ"ז החזיק במעוז בלמוד תורה כתיבת חדושים וזכוי הרבים. יומיים לאחר הילולת רבי חי

אלה תולדות נח

לדמותו של מוקיר רבנן ר' נח חנינא טרבליסי זצ"ל

(חותנו של הגאון רבי מצליח חי מאזוז שליט"א)

נכתב ע"י נכדו י.מ.

הסיוע בהקמת הישיבה בתונס

ר' נח נולד בג'רבה ביום שישי כ"ג תשרי תרצ"ד, והברית נערכה בפרשת נח, ולפיכך נקרא שמו נח (וגם בשם חנינא). אביו, רבי עמנואל טרבליסי היה נכדו (בן בתו מז'אלה) של הרב הראשי לג'רבה הגאון רבי משה זקן מאזוז זצ"ל. המנוח היה קשור מאד לזקנו רבי משה זקן, ותרם להדפסת ספריו שערי משה ושאר הספרים, ועד אחרון הספר "הוראת זקן" (שהוצאנו בס"ד במהדורא חדשה לאור עולם לפני כארבע שנים) הכולל את ספריו שפתי צדיק פי צדיק ועיני צדיק. בילדותו היה מתלמידי הגאון רבי משה הכהן דריהם (מח"ס ידי משה), אצלו למד מסכת קידושין, ואף לאחר מכן כשגדל ויצא אל אחיו לפרנסתו ככל יהודי ג'רבה, היה קובע עתים לתורה מדי יום ביזמו והתמיד בזה אף בגיל מבוגר מאד.

בתקופה שנפתחה ישיבת "כסא רחמים" בתונס, בכסלו תשכ"ג, לא היו הורים רבים ששלחו את בניהם ללמוד בישיבות, והמנוח סייע למרן הגאון "איש מצליח" בהבאת תלמידים לישיבה וגם בתמיכה כספית. הוא אף שלח את בנו ישי שהיה בגיל שמונה שנים בלבד לתונס הרחוקה ללמוד תורה, למרות שהיה זה בנו יחידו והוא חשש לשלומו, וכך במסירות נפש למד שם חמש שנים. באותה תקופה, היו תלמידי הישיבה חוזרים לביתם רק

פעמיים בשנה, לפני פסח ולפני סוכות, והמנוח היה מחזיר חלק מהתלמידים לביתם מתונס לג'רבה. גם כשנערכו חתונותיהם של מר זקני הגאון הרב יוסף צמח מאזוז שליט"א ואחיו הגאון רבי רחמים מאזוז שליט"א בג'רבה, אירח בביתו כמה מבני המשפחה שהגיעו לג'רבה להשתתף בשמחה.

בית ועד לחכמים

ביתו היה בית ועד לחכמים ובית הכנסת אורחים לכל יהודי באשר הוא, ובפרט לתלמידי חכמים וגדולי רבני ג'רבה ותונס שהיו מתארחים בביתו תמידין כסידרן. הגאון רבי חיים חורי זצ"ל היה מתארח בביתו רבות בביקוריו בג'רבה, ופעם סיפר לי סבי המנוח שהיו קמים בליל שבת באמצע הלילה, ושרים ומזמרים שירים ופיוטים עם רבי חיים חורי והפיטן יהודה חורי שעות ארוכות עד תפלת שחרית. גם עם הגאון רבי מרדכי אמייס הכהן היה קשור מאד, ורבי אמייס התארח הרבה בביתו לעתים שבוע ולעתים אף חודש שלם.

מעשה מיוחד שהיה לו עם רבי אמייס, סיפר לי כמה פעמים: בשנת תש"י בערך, היה חוק שאוסר לסחור במכירת זהב למעלה מ-300 גרם, ויהודים רבים היו מוכרים זהב בהיתבא למעלה מהסכום המותר. היה יהודי שהלשין לשלטונות על שנים עשר יהודים שמוכרים זהב בניגוד לחוק, והמשטרה

במהירות בריאים ושלמים. בשעות בוקר הגיעו לתנוס ושחררו את האסורים וליהודים היתה אורה ושמוחה.

עשה לך ר"ב

יותר מכולם היה קשור מאד לרבה של ג'רבא הגאון רבי **בוגיד סעדון זצ"ל**, שהיה מארחו בביתו תדיר, ואף היה מתייעץ עמו בכל הענינים. אף כשעלה לארץ הקודש, המשיך לשמור עמו על קשר הדוק. כל הבית היה בנוי ומושתת על תורתו של רבי בוגיד סעדון. זכורני כד הוינא טליא ורך בשנים היה מברכני שאזכה להיות כמו רבי בוגיד סעדון הרב של ג'רבא, ואמי שתחי' היתה אומרת לו שיברך גם כמו רב פלוני רב אלמוני, והוא היה חוזר ושונה "כמו רבי בוגיד סעדון". רבי בוגיד היה מגיע לארץ פעמיים בשנה, האחת קודם פסח, והאחת קודם סוכות. והיה מתארח הרבה בבית המנוח. מנהג מיוחד היה לו לרבי בוגיד, הוא לא הסכים לאכול חוץ לביתו מחשש שהכשרות בבית המארח אינה מספיקה, אך בביתו של המנוח אכל בקביעות, כיון שידע שבביתו מקפידים מאד על כשרות. כשהתארח בביתו, לא הסכים לכמה ממקורביו שיסיעוהו ממקום למקום, אך למנוח נעתר והיה נוסע עמו ממקום למקום. רבי בוגיד בא לחנותו פעמים רבות ודיבר עמו בענינים שונים, פעם יצא המנוח מהחנות לכמה דקות ובדייק בשעה זו הגיע רבי בוגיד והמתין עד שישב המנוח. בינתיים הגיעו אנשים לקנות בחנות, ורבי בוגיד נעמד במקומו של המוכר ושירת את הקונים עד שהגיע המנוח ומחה על כך. רבי בוגיד הזכירו בראש ספרו "רבות בנות" (שהמנוח תרם להוצאת ספר זה כמו שאר ספריו של רבי בוגיד) "...דידנו היקר והנעלה הרב רבי נח טרבלסי ורעייתו... אשר טרחו עמי בכמה עזרות של בית הדפוס ועוד..."

אף למרן מאור ישראל הגר"ע יוסף היה מקורב הרבה, והרב חיבבו עד מאד. בהלווייתו ובימי השבעה הגיע שמשו של מרן - ר' צבי חקק, וסיפר על החיבה העצומה שהרב אהבו וחיבבו, והיה יוצא מגדרו

הרה"ג רבי בוגיד סעדון זצ"ל ומשמאל נח טרבלסי ז"ל

פשטה על ביתם והם נשלחו למשפט בתנוס. רבי אמייס הוצרך לנסוע בדחיפות לתוניסיה לקדם את מכונת המשטרה שלקחה את היהודים, כי אם יגיעו אחרי שיגור דינם של היהודים יקשה מאד לבטל את הגזירה. הוא קרא למנוח וביקשו שיסיעו במהירות לתנוס, אך הוא היה עייף מאד ורבי אמייס ביקשו שיתאמץ למען הצלת היהודים. בראות המנוח שאין ברירה אחרת, התעלה על עצמו ושתה קפה חזק ונסע. בתוך נסיעתו בשעה מאוחרת בלילה הגיחה משאית ממולו, ורצה למהר נסיעתו כדי לחמוק לשביל שעמד בצד הדרך, אך לפתע ראה שהיתה עגלה שנוסעת למולם בעיקול הדרך ואם יסע קדימה יתנגש בעגלה ובסוסים. רבי אמייס התחיל לקרוא פרקי תהלים ושינן את הפסוק "לְשִׁמְךָ בְּכָל דְרָכֶיךָ", והיה נראה שבעוד שניות בודדות תארע תאונה, אך לפתע ראו דמות שהרימה את העגלה והסוסים לשדה סמוך והם המשיכו בנסיעתם

של בתי המלון בג'רבא, והיה רוכש סחורות בתנוס ומעבירים לג'רבא. כשהיה נוסע מג'רבא לתנוס, היתה מכוניתו ריקה מסחורה, והיו מבקשים ממנו יהודים שיסייע בידם בהעברת תבילות לתנוס והיה נעתר תמיד לבקשתם. בפרט לפני פסח, יהודים רבים היו מעבירים עמו משלוחים של מצות ומצרכי מזון לפסח עבור משפחתם שבתנוס. פעם סיפר לי על כך, ואמר שהיה קשה עבורו לעשות זאת, כיון שהאנשים בתנוס שהיה צריך להעביר אליהם את החבילות לא היו גרים במקום אחד, והיה צורך לעבור בית בית, ויש כאלו גרים בקומות עליונות, והיה צריך להעלות את החבילות הכבדות, ואעפ"כ היה שמח לגמול חסד. סיפר ר' שאול בוכריס (כיום מלמד בת"ת בטבריא) כי כשהיה ילד קטן, רצו לעלות לארץ ישראל הוא ואמו ואחיו, ומאחר והיו יתומים התקשו ביציאה מג'רבא. כשראה זאת המנוח לקח אותם ברכבו לתנוס וסייע בידם עד שעלו לאניה ויצאו מתנוס.

איתא במדרש (בראשית רבה פ' נט, ס' א) "רבי מאיר אזל למלא (שם מקום), ראה שכולם מתים בקיצור ימים ושנים, אמר להם לכו עסקו בצדקה

כשהזכיר את שמו, ולפעמים גם באמצע הדרשה אמר הרב לפתע "בא נח שב קרוב אלי". את מקום תפלתו קבע בבית מדרשו של מרן זצ"ל. היה מגיע בבוקר השכם הרבה לפני שהחלה התפלה, והיה ממתין בחוץ עד שיפתחו את דלת בית הכנסת. יום אחד מרן הבחין בכך וביקש שימסרו לו את מפתח בית הכנסת, ומאז היה נכנס בשעה מוקדמת לבית הכנסת וממתין עד לתחילת התפלה, ובינתיים קורא חק לישראל. בתקופה האחרונה לחיי מרן, ערכו מנין מצומצם בביתו עם עשרה אנשים בלבד, והרב ביקש שאף הוא יבוא ויתפלל עמו. בשמחת תורה האחרון של מרן, אחרי סיום התפלה ערכו סעודה קטנה בביתו של הרב, והרב שלח שליח מיוחד לביתו שיקרא לו שיאכל עמו סעודת שחרית.

וכבר הבטיחו חז"ל (שבת כג.) מאן דמוקיר רבנן, הוו ליה חתנוותא רבנן. ובשכר זאת שכיבד כ"כ תלמידי חכמים, גמל עמו ה' יתברך שזכה לחתנים תלמידי חכמים מופלגים ומהם שלושה מבוגרי השיבה: הגאון רבי מצליח חי מאזוז שליט"א מחשובי הרמ"ם בשיבה, הגאון רבי יוסף כהן שליט"א והגאון רבי פז כהן שליט"א. רבי רפאל

לזין (בן הצדיק הרב אריה לזין, גיסו של הגר"ש אלישיב זצ"ל), שהיה גר בסמוך אליו (בתקופה שהיה מתגורר בשכונת מקור ברוך), כשהיה פוגש את המנוח, היה אומר לו "כמה עשיר גדול ומופלג אתה". המנוח היה מתפלג, והוא היה מבאר לו "כוונתי שיש לך כאלו חתנים תלמידי חכמים, ואין לך עושר גדול מזה".

ר' נח טרבלסי מתברך על ידי מרן ראש השיבה

עושה חסד לאנפים

לפרנסתו היה מספק צרכיהם

שאינה צנועה אפי' רק רגע אחד ותכשיל במראות אסורות.

לפני כארבע שנים ביקשני ללמוד עמו מדי ערב בטלפון, אחרי שהיה מסיים תפלת ערבית בבית הכנסת ושיעור בדף היומי. היה זה בימות החורף וקבענו לשעה 8.30 או 9.00 בערב. במשך תקופה ארוכה למדנו בספר בן איש חי, ולאחר מכן הוספנו לימוד זוהר עם ביאור מתוק מדבש. והיה מתאמץ ללמוד בערנות, למרות שהיה בגיל מבוגר, ולמחרת היה קם מדי בוקר לתפלה בנץ החמה. בשנה האחרונה, הגיע מו"ר אבי הגאון הרב מצליח חי מאזוז שליט"א לבקרו בביתו, וכשהתפלל ערבית בבית הכנסת הסמוך, ביקש ממנו הגבאי שימסור את שיעור דף היומי כיון שהרב שמוסר תמיד את השיעור נעדר אותו יום, ואכן מר אבי מסר את השיעור, ונהנה לראות את מו"ז המנוח מקשה ועונה ומשתתף בשיעור למרות יסוריו ומכאוביו.

בחודשים האחרונים סבל ממחלה קשה, וביום שלישי כ"ג אדר תשע"ז, הסתלק לגנזי מרומים אחר שזכה לאריכות ימים והוא בן פ"ג שנים. מיטתו הובאה לשיבתנו הקדושה "כסא רחמים", והספידוהו ברחבת הישיבה מרן ראש הישיבה שליט"א והגאון מוה"ר צמח מאזוז שליט"א, ולאחר ההספדים ליווהו תלמידי הישיבה ברחובות הסמוכים, ולאחמ"כ המשיכה ההלוויה בהר המנוחות בירושלים. בימי השבעה, אמר אחד הרבנים שליט"א כי מאחר והמנוח סייע בהקמת הישיבה בחו"ל, זכה שאחר פטירתו יחלקו לו מאות תלמידי הישיבה כבוד אחרון. שכנו הגאון ר' יצחק אבא שאול שליט"א (אח הגאון חכם בן ציון אבא שאול זצ"ל) ספד לו בבכי ביום פטירתו, וסיפר על צדקותו והידורו במצוות חרף יסוריו ומכאוביו. יהי זכרו ברוך.

ותזכו לזקנה, שנאמר עטרת תפארת שיבה, והיכן היא מצויה - בדרך צדקה תימצא". המנוח זכה לאריכות ימים ושיבה טובה, וזכה לזה בזכות שאת ממונו פזר נתן לאביונים ולמוסדות תורה ובייחוד לשיבתנו הקדושה "כסא רחמים". כמו כן תרם להוצאת ספרים רבים, ובפרט להוצאת הספר "ראה חיים" ח"ב על הזוהר, ומחזור "שנות חיים" להגר"ח פלאגי, וכן תרם את העלויות בהעלאת עצמותיו של הגאון רבי משה זקן מאזוז זצ"ל לארץ הקודש, וכן תרם את שיפוץ מצבת קבר יוסף הצדיק. בימי השבעה סיפרו כמה משכניו בהר נוף כי כשהיו עורכים סיומי מסכתות בבית הכנסת פעמים רבות בשנה, היה המנוח תורם את סעודת הסיום.

שומר עיניו מראות ברע

צניעותו ושמירת העינים שלו היתה מופלאה. סיפר דודי הרב יוסף כהן שליט"א: פעם הייתי אצלו בחנות, ואנשים באים לקנות בזה אחר זה, פתאום באה אשה שאינה לבושה בצניעות אמרה "אני צריכה קצת...", לא הספיקה להשלים המשפט, וחמי קטע אותה ואמר "אין מזה כלום...". היא ניסתה שוב "אני צריכה מזה...", והצביעה על הדבר שרצתה. אך הוא קוטע אותה שוב ושוב אין כלום אין כלום. הוא לא הסכים שתהיה בחנות אשה

ר' נח טרבליסי עם מחותנו מורנו הרב צמח

לקט שו"ת אקטואליות ומצניינות שהשיבו עליהם רבני הישיבה שליט"א

בקשות פרטיות בשבת

אלוה: האם בשבת מותר להתפלל תפלה פרטית? והאם יש הגדל בין תפלה לרוחניות או לשמחות?

תשובה: בשבת אסור לבקש בקשה פרטית רק ברכה לחולה, בקשה לרוחניות יתכן שמותר כמו שאנו אומרים בריך שמיה.

מוה"ר הגאון רבי רחמים מאבז שליט"א

סיום מסכת בשבת

אלוה: מי שרצה לצרוך סיום מסכת, האם יש צדיקות ליום השבת על אור הימים לצריכת הסיום?

תשובה: כך מסתבר, כי כל דבר טוב ומשמח וכדומה, עדיף לעשותו בשבת. וכ"ש שעל ידי כך מרבה בברכות ובלימוד תורה בשבת. אלא אם כן יש סיבות לעשותו דוקא ביום חול, כגון שיהיה יותר זיכוי הרבים.

הרה"צ רבי רפאל מאבז שליט"א

בחינה לסופר סת"ם מתחת לגיל 18

אלוה: ראיתי שאין מקבלים למבחן במלאכת הסת"ם רק מעל גיל 18 שנים, אלוה, האם תקנה זו הכרחית?

תשובה: מלאכת הסת"ם היא לא מלאכת סתם, ולכן צריך אדם יחסית מבוגר שניתן לסמוך עליו שקידש כל שם ושם. ולא שכח, ולא עשה שום דבר שלא כהלכה. ואם בנהיגה לא נותנים רשיון לבחור צעיר, במלאכת קדש על אחת כמה וכמה. ובנוסף לזה יש עוד סיבות [כגון שלדעת המג"א ודיעמיה צריך שיתמלא זקנו או עד שיביא ב' שערות] ואכמ"ל.

מוה"ר הגאון רבי צמח מאבז שליט"א

גוי בתהליך גיור שעלה לתורה בשבת

אלוה: העלו בשבת בטעות, אדם הנמצא בתהליך גיור, ועודנו זוי. הקורא בתורה שם לבו לדבר, אך מחמת הבושה לא הורידו. לאחר מכן העלו אותו נוסף כדי להשלים למנין שבעה צוים כשרים. דא עקא, שלא חזרו על הקטע שבו עלה הגוי, אלא המשיכו הלאה כדי שלא להישו. כעת הם שואלים: א. האם צ"ע כהזנן? ב. האם צריכים להשלים בשבת הבאה את הקטע שבו עלה הגוי, וכדין מי שטעה בקריאת התורה? או שצ"ע כיון שצ"ע שבעה צוים כשרים בדיעבד, אין צורך לחזור ולקרוא את הקטע הנ"ל?

תשובה. בודאי היו צריכים לחזור. ואם מחמת הבושה, יחזרו אחר שעלה ויעשו שני מוסיפים. ולכל הפחות הקורא בתורה היה צריך לכוין שהוא העולה, וברכות אינם מעכבות. וכן כתב אבא מארי הגאון איש מצליח (בחלק א' חאו"ח סימן יו"ד) לגבי יהודי מחלל שבת, שיתכוין השליח צבור בקריאתו לעצמו (עיי' שם בסוף ד"ה ואמנם). לגבי חזרה בשבוע הבא, זה נאמר על מי שדילג פסוק או אפילו מלה, אבל כאן החזן קרא כל הפרשה, רק שהעולה הזה לא היה צריך לעלות. ולכן נראה לי שיצאו ידי חובה, כאילו החזן קרא כמה פסוקים ללא שום עולה, שבדיעבד יצא. והעיקר ששימו לב הגבאים שלא יוציאו חלילה תקלה מתחת ידם. וה' הטוב יכפר בעד כל עם ישראל. אמן.

מוה"ר הגאון רבי רחמים מאוסז שליט"א

הנחת דג ברוטב קרוש על גבי הפלטה בשבת

שאלה: מרן הש"ע (סימן ש"ח סעיף ט"ז) התיר לתת אינפנד"א שיש בה שומן על גבי האש בשבת (על פי תנאי ההחזרה כחובין), מכיון שהוא יבש, ונאפה מהצד יום. ע"ש. האם לפי זה מותר לשים דג ברוטב קרוש שהיה במקרה? וכן, מה שנחלקו בזה מרן ומור"ם (ע"ס), שהרמ"א מחמיר בזה מדין נולד, ומרן מיקל שאין בכך משום נולד, זה רק במצדה והשומן אינו נראה בעין, כזון שהוא בתוך הפשטיד"א. או גם כאשר הוא עליו כמו במקרה הנ"ל של רוטב הדגים שגם אין בזה נולד לפיטת מרן?

תשובה: הנה דעת מוה"ר הגר"מ הלוי זצ"ל במנוחת אהבה חלק ב' (פרק יו"ד הערה 148) להתיר בזה מעיקר הדין, וביאר הטעם משום ששם אוכל על המרק הקרוש. ומרן הראשון לציון הגר"ע יוסף זצ"ל בחזון עובדיה שבת ד' (עמוד שע"ג) כתב הטעם דחשיב גרמא, ובכי האי גוונא מותרת לכ"ע. ולפי זה אין לחלק בין רובו יבש או לא, וכן אין לחלק בין שומן שקרש ובין מים שנקרשו מחמת שומן שבהם. אולם בחזון עובדיה שם כתב בזה טעם נוסף דהוי רובו יבש, שאין בזה משום בישול. ומעתה אם רוב התבשיל יבש, כגון דגים שיש בהם מעט רוטב שנקרש, ודאי נוכל לסמוך על היתר זה הכתוב בשולחן ערוך.

הרה"צ רבי אהרן מאוסז שליט"א

צניעות הלבוש

שאלה: מה צדיף לנשים, לזרוב זרביים בצבע כח' או זרביים שחורות?

תשובה: לפי דעתנו, אם הגרביים השחורות אינן דקות ואינן שקופות, הן עדיפות על הגרביים שבצבע בז', כי הוא צבע הדומה לעור הגוף, ונדמה לרגל. וכי תעלה על הדעת ללבוש חולצה בצבע הגוף, והוא הדין לגרב, כי הרגל - השוק,

צריך שיהיה מכוסה כדינו. וגם עובי ארבעים דינר, לפי הנשמע פעמים שהוא שקוף, וצריך בדיקה. ומה שיש נשים שאינן הגונות שהולכות כך, מה לנו ולהן, אנחנו עושים דבר שהוא נכון ודבר שהוא צנוע יותר, לשמור על צניעות בת ישראל, ולעשות נחת רוח לפני ה' יותר, ומה אכפת לנו אם יש כאלו שמשתמשים בזה בדרך לא נכונה.

ומכל מקום לפי דעתנו הנכון הוא ללבוש חצאית ארוכה שקרובה לקרסול הרגל, כי עד שם הוא הנקרא שוק והוא ערוה וצריך כיסוי כדין כל שאר הגוף. וכיסוי בגרביים אינו כיסוי מספיק, כיון שהן צמודות לרגל, וכל צורת הרגל נראית, וכל שכן אם הן קרוב לצבע הרגל. ולכן אם הולכת בחצאית ארוכה אין להקפיד כל כך על צבע הגרב, כי הרגל כולה מכוסה כדין. אבל אם הולכת בחצאית קצרה, שחלק מהשוק מגולה, הנכון הוא לילך בגרביים שלא בצבע הרגל, כמו צבע שחור ועבה כפי הצורך. והעיקר לשים מורא ה' בין עינינו, ולעשות דבר ה' כרצונו ברוך הוא.

הרה"ח ר' אליהו מאדאר שליט"א

הסכמת מרן ראש הישיבה שליט"א לתשובה הנ"ל:

תשובה: כל דברי הגר"א מאדאר נכונים. וכך נהגו בג'רבא ללבוש חצאית ארוכה כמעט עד כף הרגל.

סגולה למעוברת בשלבים הראשונים

אלה: מה הסגולה הבדוקה והמנוסה ביותר עבור מעוברת בשלבים הראשונים של ההריון?

תשובה: שמעתי מהגאון הרב יצחק ברדא שליט"א שראה בספר כתב יד ממוהרח"ו זצ"ל, לכתוב על קלף ע"י סופר ירא שמים את הפסוק "והיה כעץ שתול על פלגי מים" וגו' עד סוף הפסוק (תהלים א ג) ולעטוף אותו. והמעוברת תשאהו עליה עד שתכנס לחדש התשיעי. והרבה עשו וניסו והצליחו, וביניהם יהודי אחד מצפת אשר גם נסע לארה"ב בגלל שאשתו היתה נכנסת להריון ומפילה, ולא מצאו מזור. אביו שמע ממני את הסגולה, וברוך ה' חזר ארצה, ובסגולה הזאת בעזרת ה' הצליח והיום הוא אבא לילדים. בהצלחה רבה.

מוה"ר הזאנון רבי צמח מאזוז שליט"א

עקירת עצי פרי

אלה: בחצרי הפרטית צומחים שלשה עצי זבן מניס שונים, וכעת כבר השנה הששית לנטיעתן, והנה

בעוד שאחד מהם מוציא הרבה אפשרויות ופירות, השני כמעט ואינו מצמיח פרי (מסיבה שאינה ידועה), ואף מעט האפשרויות שהוא מוציא, אינן ראויים לאכילה או ליין. ומאידך, הוא מצמיח צמורות בצורה מוזנחת, והן מתארכות עד לתוך חלון הבית, וטירחא רבה היא לצמור אותן כל שבוע, מלבד הלבנון הרב שזה זרם וכו'. מה ניתן לעשות במקרה כזה? לעקור לצמיר? להעביר למקום אחר וכדו'?

תשובה: אסור לעקור אילן שעושה פירות (הרמב"ם הלכות מלכים פ"ו הלכה ח'). וכל אילן שטוען פירות כפי הראוי אסור לקוצצו (רבנו ירוחם נתיב ל"א חלק ב'). וכאן שאינו מביא פירות ראויים לאכילה, נראה שמותר. אבל יש פוסקים שיש בזה חשש סכנה, וזה על פי הגמרא בבבא קמא (דף צ"א ע"ב). ואף על פי שיש חולקים, מ"מ המסקנא היא, אם אפשר להעבירו בצורה מסודרת עם כל השרשים והחול שמסביבו לשותלו במקום אחר, זה עדיף. ואם אי אפשר, לפחות יחתוך אותו ע"י גוי. וראה בשו"ת יביע אומר חלק חמישי (חלק יו"ד סימן י"ב).

מוה"ר הגאון רבי רחמים מאבז שניט"א

טבילה לטוסטר

שאלה. האם יש חיוב טבילה במכשיר טוסטר?

תשובה: ראוי להטביל בלי ברכה. (וכדי שלא יתקלקל, ייבש אותו לאחר מכן כשלשה ימים). ואם אי אפשר, יתן אותו במתנה לגוי, ויחזיר וישאל ממנו. עיין בהליכות עולם (ח"ז עמוד רס"ו) ובשו"ת תפלה למשה (חלק ה' סימן כ"ה).

הרה"צ רבי יעקב הכהן שניט"א

חיפוש מקום עבודה

שאלה. אשתי עובדת היום באולפנא של בנות בתור כימאית במעבדה של ניסויים בכימיה, וחפצה להחליף מקום עבודה. איזה מקום עבודה עליה לבחור מבלי להכשל ח"ו, ומהן הנקודות שבהן יש להתחשב?

תשובה: ליעץ מקום עבודה לא שייך לנו, בפרט כשאין הצעות. רק העיקר לבחור מקום שעובדות בו נשים, ושלא יבואו לידי יחוד, ומקום של שומרי מצוות, ושאינם מדברים לשון הרע ורכילות, והברכה היא מהשם יתברך.

מוה"ר הגאון רבי רחמים מאבז שניט"א

מעמדו ההלכתי של רב עיר בימינו

שאלה: מה מצמדו של רב עיר בימינו? מי sense נוהג ללכת אחר פסיקותיו של מרן הרב עובדיה זצ"ל, האם בכלל שהוא זר בעיר שרבה של העיר לפעמים נוטה דעתו מדעת מרן זצ"ל חייב ללכת לפי פסיקותיו של אותו רב עיר?

תשובה: מבלי לזלזל בגדולתם בתורה של רבני ערים שליט"א, לצערנו בדרך כלל אין להם מעמד של מרא דאתרא, אלא מעמדם כשל פקידים במועצה הדתית לרישום נישואין ותעודות כשרות ותו לא (עייין מחקרי ארץ ח"ג סימן ל"ה אות ל"ז ובספר בית הוראה סימן ס'). ולכן במישור האישי הנך יכול להמשיך לנהוג כמרן הגר"ע בכל פסקיו. עם זאת בדבר הנוגע לכלל הציבור, אין ראוי לשנות ממה שקבע הרב המקומי, אלא אם כן קבלת היתר מרב מוסמך על כל מקרה לגופו.

הרה"צ רבי רצואל הכהן שליט"א

דרך למיצוי היכולות

אלוה: אנחנו קבוצה של בחורים רציניים שלומדים הלכה בהקיאאות על סדר השלחן ערוך עם משנה ברורה וצד פוסקים. בכל שבוע אחד מהבחורים מוסר שיצור על החומר. בסוף כל שיצור אנחנו מקדישים עשר דקות של הצרות שיפור ושימור על מוסר השיצור שהעצרת ה' בפעם הבאה הוא יצליח להעביר את השיצור יותר טוב, וכך גם כולם ילמדו מהטעויות. אחד הבחורים טען ששימור זה דבר טוב, אך על השיפור זה נראה שאנחנו לא יכולים לתת ציונים כיון שעדיין אין לנו מספיק נסיון בזה. השאלה היא האם נמשיך באותו כיוון או שנפסיק עם זה?

תשובה: תמשיכו, אם מוסר השיעור אינו נפגע מכך, זה יכול להביא תועלת רבה. וזהו הסוד הגדול של נעשה ונשמע, לפי פשוטו נעשה ואחר כך נשמע את עצמנו ונשמע הערות על מה שעשינו, ושוב נעשה ושוב נשמע עד למיצוי היכולות וכך תגיעו לפסגות.

הרה"צ רבי מיכאל סזרון שליט"א

אומגה 3 ללא כשרות

אלוה: קניתי אומגה 3 שנחשבת לאיכותית מאד בחחיר גבוה, לטיפול בהציות קשה וריכוז אצל הילדים שלי. לאחר משה התברר לי שאין כשרות למוצר אבל החברה טוענת שהשמן מופק מדגים כשרים בחו"ל. האם אפשר לסמוך על זה ולהשתמש בקפסולות, ואם לא מה צריך לעשות עם הקפסולות שהידי?

תשובה: מסתמא אומן לא מרע אומנותיה, ואפשר לסמוך עליהם, אך יש לבדוק ברכיבים אם יש מי שידוע לקרוא מה שכתוב שם או לוודא העניין אצל הרב של קופת החולים שממנו נקנה המוצר, שכל שאפשר לברר עדיף. ואם אין אפשרות לברר אפשר לסמוך על החברה, בפרט אם זה בלי טעם ובבליעה שמעיקר הדין אין צריך הכשר לזה.

הרה"צ רבי אדיר הכהן שליט"א

כס

קצת רקע

נולדתי בבאר שבע לפני 56.5 שנים. הוריי יוצאי ג'רבה, ואבי אמי הוא הגאון ר' **כדיד עטון** זצ"ל מח"ס "בנימין צעיר". זכיתי גם לקירבה מרבי **כמוס מאמו** זצ"ל ורבי **יוסף ברבי** זצ"ל.

היכרות ראשונה עם הישיבה

למדתי בישיבת הנגב במשך חצי שנה, ויום אחד הראה לי החברותא ר' **אבשלום חורי** נ"י (כיום מנהל השטיבלאך "בית יעקב" בנתיבות) את המאמר הראשון של מרן רה"י על "דרכי העיון". התפעלתי מאוד, אך עוד לא אזרתי אומץ לעשות מעשה.

והנה הגיעה שבת זכור, ובישיבת הנגב נתנו לנו רשות להתפלל בביהכ"נ הספרדי כדי לשמוע פרשת זכור בהגיה ספרדית. אותה שבת היתה פרשת תרומה (שבת שבה היו יוצאים רבני הישיבה להתרים עבור הישיבה בבתי הכנסת בדרום), והרב צמח שליט"א הגיע לביהכ"נ שבו התפללתי ("בית יעקב" הנ"ל) על מנת להתרים. בסוף התפלה, קרא הגאון רבי אברהם ביתאן זצ"ל לרב צמח שיבלח"ט, ותוך כדי שהוא מצביע עלי, אמר כהאי לישנא "זה, רק כסא רחמים!". משם, הדרך לישיבה היתה קצרה... (ר' אברהם ביתאן זצ"ל הכיר אותי, כי כל שבת היינו באים לשיעור ארבע אמות הלכה בביתו של קרובי

הגאון רבי דוד קרעי שליט"א

מתלמידיה הראשונים של הישיבה בארץ

תפקיד כיום: רב מושב זמרת וראש מוסדות "אהל משה" (הכוללים גני ילדים, ת"ת לבנים, בי"ס לבנות, וישיבת "ברכת ה").

תפקידים בעבר: כארבע שנים רב בית כנסת טריפוליטאים בקרית הרצוג, ואח"כ שנתיים ר"מ בישיבת "נתיב השבים" בבאר שבע.

זא רחמים שלי

בניהו קציר

ר' יעקב קרעי זצ"ל, ולמד אתנו שם גם ר' סאסי חדאד זצ"ל סגי נהור שידע את הגמ' בע"פ).

אגב, תקופה לאחר שבאתי בשערי הישיבה, הגיע לישיבה הגאון רבי משה לוי זצ"ל יחד עם חבריו הכהנים - רבי אליהו, רבי אפרים ורבי עזריה שיבדלו לחיים טובים. היה זה מעט מוזר שארבעה בחורים מובחרים כאלה, החליטו בבת אחת לעבור לישיבה שלא היתה אז פופולרית במיוחד, ועוד מישיבה אשכנזית... חשדתי שמקרה אחד קרה לכולנו, ואכן, כך הוברר לי לאחר ששאלתי אותם.

זכרונות ראשונים

מרן ראש הישיבה לימדנו בעצמו כתיבה ספרדית, ואף היה מבקש שנכתוב את חידושינו בכתב ספרדי. עד היום שמור אצלי אחד החידושים הראשונים שכתבתי על גבי עמוד שלם, שמרן רה"י כתב לי אותו מחדש, וכך למדתי לכתוב ולסגן. פעם אחת כתב לי הערה מחויכת בזה"ל: "הקו"ף שלך דומה במחכ"ת כקוף בפני אדם...".

תורה שלמדתי באף

המסכת הראשונה שלמדנו בישיבה היתה מסכת חולין. לא הייתי רגיל לשיטת הלימוד, וכשהגענו לסוגיית הנשר, היה לי קשה. אבל בכל זאת, לאט לאט הצלחתי להתמודד.

דמות מרבני הישיבה שהשפיעה

מלבד מרן רה"י ואחיו, השפיע עלי רבות הגאון רבי **ינן חורי** זצ"ל בתורתו ובאישיותו. רבי ינן לימד אותנו תקופה קצרה (כאשר מרן רה"י שיבדל לחיים טובים היה בבית חולים אחרי ניתוח), וזכינו להכיר סגנון נוסף של חידושים שנאמרו בקסם מיוחד.

חבר מימי הישיבה שהשפיע

הגאון רבי **משה לוי** זצ"ל. אני זוכר אותו מסתגר בספריית האיש מצליח, ולומד ולומד בלי סוף... הייתי מתבונן בהתפעלות בדרך לימודו, איך היה משווה בין לשונות הראשונים כדי למצוא את ההגדרות המדויקות והקולעות למלאכות שבת. בתחילה היה מוציא מן הספרייה כעשרה ספרים, מניחם בערימה על השולחן, ומעתיק מהם מה שצריך לפתקים קטנים, מכל ספר לפתק אחד. לאחר שהעתיק והשיב את הספרים למקומם, היה מתיישב בניחותא על הכסא, כאשר גופו נשען לאחור. וכך היה מחזיק בידי בכל פעם שני פתקים אחרים ומעיין בהם בריכוז רב כשהוא מצליב בין הלשונות שבפתקים. נראה היה באותם רגעים נפלאים כי כל חושיו וכוחותיו היו נתונים לעסק התורה.

תפקידים בישיבה

תפקידי בישיבה היה להיות אחראי על חדר האוכל. הייתי מקפיד ללקט בעצמי מן השולחנות פירורי לחם אפילו פחות מכזית, ורק אח"כ התורנים היו מנקים. פעם אחת יצאתי מן הישיבה, כמדומני לוורט או לאירוסין שלי, ובאותו לילה חלמתי חלום מחריד, שאצבעות ידי ורגלי חתוכות וזרוקות בפחי הזבל ואני נכנס לתוך הפחים ומנסה לחבר אותם בחזרה, רח"ל. מיד כשהתעוררתי, הבנתי שלא הקפידו על הפירורים, וסיפרתי את סיפור החלום לכל הבחורים. ויהי לפלא.

מסירות נפש של רבני הישיבה

סיפור קטן המעיד עד כמה מסר רבי צמח שליט"א את עצמו למען כל תלמיד, היה כאשר הוצע לי שידוך מטבריה. הרב צמח שליט"א הטריח עצמו ונסע עמי עד לטבריה כדי לפגוש את ההורים, וכיון שהשעה היתה מאוחרת לנו בביתם, ורק למחרת שבנו לבני ברק. **היכן עוד אפשר למצוא מסירות כזו?**

פרק האיש מקדש

מרן הגר"ע יוסף זצ"ל שהה שבת אחת בבני ברק לרגל שבת חתן של בתו, ובדיוק אז הישיבה הוציאה

ספר חדש (כמדומני "זרע יעקב"). נשלחתי עם רבי יצחק בוכריץ נ"י ורבי חיים אמסלם נ"י להקדיש את הספר לרב, וניצלנו את ההזדמנות לשאול כמה שאלות. אני הייתי באותו זמן כשלושה חודשים לפני גיל 20, ולא היתה שום הצעה על הפרק. שאלתי "האם זה לא נורא שאעבור מעט את גיל 20?", והשיב לי מרן הגר"ע כי חשוב לא לעבור את גיל 20. ובאמת, זמן קצר לאחר מכן, הציעו לי את אשתי מזל מב"ת, והכל התגלגל מהר בס"ד.

התרמה לשיבה ב...חופה

דבר כלל לא שגרתי אירע בחתונתי. באותו זמן, המצב הכלכלי של הישיבה היה קשה מאוד, ורבי שמואל עידאן זצ"ל, שמצב הישיבה נגע ללבו, מיד לאחר החופה, להפתעת כולם עמד וערך מגבית לטובת הישיבה. היו מקרובי משפחתי שלא ראו זאת בעין יפה, אבל אני דוקא שמחתי על ההזדמנות להכיר טובה לשיבה, ועמדתי על כך שהוא ימשיך. ובאמת הוא הצליח לגייס סכומים נכבדים. **אין לי ספק שבזכות זה הקב"ה הצליח אותי בחיי הנישואין.**

זכרון מתוק מהישיבה

כמה שנים לאחר שיצאנו מן הישיבה, היתה יוזמה לחדש את השיעורים עם מרן רה"י שליט"א, וכך כל יום ראשון הגענו לשיבה ולמדנו עם מרן רה"י הלכות גיטין בב"י. פעם אחת התקשינו בהבנת הב"ב, ואני הקטן הצעתי לפני מרן את הבנתי. מרן התבונן היטב בדברים, ובשמחה אמר לי "חזק וברוך".

תמונה שלא תשכח

מרן הרב עובדיה מוסר את שיעורו המפורסם בישיבה בגבעת רוקח על היתר המכירה. אגב, לשיעור הגיעו גם בחורים מיישיבת סלבודקא הסמוכה, ולמחרת, הגיעו עם עשר קושיות על השיעור. הפנינו אותם לגאון רבי משה לוי זצ"ל, שהשיב להם על כל הקושיות, ומזה נוסד ספרו "דבר השמיטה".

רגע שלא יימחה

כאשר הגעתי לשיבה, שאל אותי מו"ר **רבי רחמים מאזוז שליט"א** על משפחתי. סיפרתי שאני נכדו של ר' כדיר עטון זצ"ל מח"ס "בנימין צעיר", ואז הוא אמר לי שיש לו משהו חשוב מאד לתת לי. הוא פתח את מנעול הארון, ונתן לי את הכ"י של ספר "בנימין צעיר"! דבר זה ריגש אותי מאוד (לאחרונה הזכרתי זאת לרבי רחמים שליט"א, אך הוא אומר שאינו זוכר דבר כזה, אבל אצלי - הרגע ההוא לא ימחה).

רגע של אכזבה

כשנבחנתי במבחן הסמכה לרבנות אצל מרן הגר"ע יוסף זצ"ל, נשאלתי על דעות הראשונים בנושא כחל. ידעתי לענות היטב על הב"י, ופחות שלטתי במקור הדברים בגמרא, ומרן הגר"ע יוסף זצ"ל הרגיש

בזה והעיר שצריך ללמוד טוב גם את הגמ'.

רגעים של התפעלות

כאשר הגיעו לישיבה הספרים "דקדוקי סופרים", ראיתי בעיני איך כמעט כל הגהה שמרן מציע במהרש"א או במהר"ם שיף, הוא קולע אל השערה פעם אחר פעם.

רגע של חיוך

באחת הפעמים שמרן הגר"ע יוסף שליט"א ביקר בישיבה, עלה אחד התלמידים ש"ץ בתפלת ערבית. הוא התחיל במקום ראסט, אבל ב"הי שם" עבר לעג'אם. אחרי התפלה, 'העיר' לו מרן זצ"ל על כך בטון מבודח, וכולם צחקו...

רגע של חביבות

קראתי פעם לפני מרן רה"י שליט"א ספר איוב במנגינה שלמדתי אצל מו"ז ר' כדיר עטון זצ"ל, ומרן רה"י נהנה מהקריאה וביקשני להמשיך לקרוא.

רגע אישי עם מרן ראש הישיבה

יש לי יראת כבוד עצומה כלפי מרן ראש הישיבה שליט"א. פעם אחת ישבתי אתו לבד בחדר, והוא בדק לי שאלה ותשובה בענין הקונה ענבים בשוק לגבי ערלה. הוא בודק ואני רועד. הוא שם לב, ושאל אותי למה אתה רועד, קר לך? ...

כמו כן, לפני שנה וחצי בליל ערב כיפור, קיבל אותנו מרן ראש הישיבה במעונו, והרעיף על ראשנו טללי נחמה על פטירת בננו מרדכי זצ"ל בדמי ימיו. שיחה זאת חיזקה ועודדה את רוחנו מאד.

'כסא רחמים' בשבילי

בלי ספק, הישיבה הטובה ביותר בעולם כולו. בכל תחום, לא נמנעים מלהגיע לטוב ביותר. מרן רה"י שליט"א מתווה את הדרך, ומו"ז ר' צמח שליט"א מבצע את הדברים לשם שמים, לכבודו של הקב"ה. שלושת "האחים הקדושים", מושרשים מאד בתורה וביראת שמים, ואביהם המנוח מרן האיש מצליח זצ"ל לא חת מפני כל, ואת החינוך הזה הם מעבירים אלינו.

משהו שהיה פעם והיום איננו

כשלמדנו מסכת חולין, הביאו את הרה"ג ר' שלמה מחפוד שליט"א שישחט לפנינו כבש ויראה לנו חלקים כגון המסס ובית הכוסות ועוד. אינני יודע אם יש היום דבר כזה. [א"ה. רק לאחרונה היה כדבר הזה, ראה בסוף החוברת במדור "חדשות אני מגיד"].

מה היית רוצה לראות בישיבה שאין היום

הייתי שמח שיפתחו עוד סניפים של הישיבה, כדוגמת ישיבת "ברכת השם" שלנו. אבל בתנאי שיבררו בקפידה, מי יעמוד בראשות הישיבה, שיהיה איש אמת שינק את הדרך של הישיבה והוא ספוג בה. ב"ה זכינו שבראשות הישיבה שלנו "ברכת השם" עומד הרה"ג ר' שלמה סעדון שליט"א דכולהו איתנהו ביה, וכך יעשו בעוד מקומות ויצליחו בעזרת ה'.

תמונת מופת. רבנו האיש מצליח מברך על כוס שבע ברכות בחתונת בנו יבדלח"ט

דמות מופת מהדורות הקודמים

מרן ה"איש מצליח" זצ"ל. בספר "פטיש החזק", מופיעה תמונה שלו, כשהוא מברך בחופה, ופניו כפני להבים מביעות דבקות עצומה ואש יוקדת בהשי"ת. כאשר אני רוצה להסביר לתלמידים - דבקות בה' מהי, אני מראה להם תמונה זאת.

ספר מעורר השראה

כל חג פורים, ובכללם חג פורים שיצאנו ממנו זה עתה, אני מתענג על הספר "סנסן ליאיר". אני מרגיש השראה מיוחדת בקריאתו, ומתחדשים לי עליו חידושים.

לקח שמלוח אותי

כל מעשיהם של שלושת האחים הקדושים היושבים על כסא רחמים, הם לשם שמים, ואין להרהר אחריהם. אפילו אם נראה לנו לפעמים השגות על דבריהם, מסתמא זה בבחינת סתירת זקנים בנין.

בדידי הוה עובדא

בבחרותי, הייתי בודק ס"ת בביהכ"נ בפרדס כץ כל ערב שבת קודש. באותה תקופה, קרה לי מקרה חמור שלא אמרתי "לשם קדושת ס"ת", ולא זכרתי היכן תקנתי. וזה אומר לכאורה שהס"ת נפסל. באותם ימים הייתי בצער גדול, ולא מצאתי מוצא להיחלץ מהצרה. עד שישבתי וכתבתי מכתב למרן הגר"ע יוסף זצ"ל שבו הבעתי בכאב רב את הצער שהיה לי. וב"ה, מרן מצא בכוחא דהיתרא ספק ספיקא להתיר במקרה שלי, וכך נרגעתי. כאשר הגיע מרן הגר"ע זצ"ל לבחון אותנו לרבנות, הבחנתי שהוא לוחש למרן רה"י דבר-מה, ואז שניהם הביטו לעברי. חשתי שאולי הוא שאל אותנו עלי בעקבות המכתב, וכנראה שדאג לי מרוב הצער שהייתי בו.

יקר מזולל

כשלימדתי בישיבת "נתיב השבים" לבעלי תשובה בבאר שבע, היה שם יהודי שניסה להתקרב ליהדות, אך בשום אופן לא הצליח להיגמל מצריכת חומרים מסוכנים. תרתי בלבי אחר דרך לעזור לו, עד שנצנץ במוחי רעיון. הסברתי לו כמה חמור אדם שעובר על נדרו, והצעתיו לו שינדוד להימנע מהרגליו. ואכן, הדבר הועיל, ואותו יהודי התחזק ונגמל לגמרי, עד שהפך לאברך מן המניין. ועד היום, הוא מגיע לבקרני בחול המועד.

משהו שאולי לא יודעים עלי

משום מה, כאשר מעליבים אותי, איני נפגע... (אולי כבר תקנתי מדה זאת בגלגולים קודמים...). כמו כן, אין לי יצר הרע לשבץ קרובי משפחה במוסדות שבראשותי...

והיא לא נדפס'ה

לפני כמה שנים כתבתי חיבור על המקומות שכתוב בהם "המלך" במגילת אסתר, ובכל מקום הסברתי איך הדבר רומז להשי"ת. רציתי לקרוא לחיבור בשם "דבר המלך". המחברת היתה בתיק והתיק הלך לאיבוד "חבל על דאבדין". אבל כל דא'ביד רחמנא לטב א'ביד, אולי בעזרת ה' כשאנסה לשחזר, יעלו בדעתי פירושים אחרים, רבים וטובים מהם.

קשר כיום עם הישיבה

התייעצויות עם מורנו הרב צמח שליט"א לגבי מוסדות "אוהל משה", שהם כעין סניף של ישיבת "כסא רחמים". וכן זכיתי ששבע מבנותיי נשואות לחתנים מהישיבה, והם מעבירים לי רשמים מן הנעשה בישיבה. גם בני שלמה הי"ו, בקשר טוב עם מרן רה"י, וגם דרכו אני מתעדכן על מה שקורה בישיבה.

לפני כל חתונה שחיתנתי את בני ובנותיי, הייתי שולח הזמנה למרן רה"י, ומבקש ממנו שיברך את החתן והכלה, ותמיד כתבתי לו שאני יודע שזמנו יקר והלואי שנזכה לברכתו. מבין כל החתונות, זכינו שהגיע לחתונה עם בתו של ר' אליהו קבלן שליט"א.

מוסדות "אוהל משה"

כמו הישיבה, התחלנו לפני עשרים וחמש שנים עם חמשה תלמידים. ומאז, אנו מתייעצים עם מרן ראש הישיבה בכל העניינים, וב"ה רואים ברכה בעמלנו. מרן ראש הישיבה עזר לנו מאוד בהקמת המוסדות, הן על ידי המלצות והשתתפות בכנסים והן על ידי ברכות לתורמים.

מושב "זמרת"

נקראתי לכהן כרב המושב לפני שלושים ואחת שנה, כחודש אחרי שרב המושב הקודם נפטר. אנשי המושב, אנשים טובים המושרשים במסורת, ומהיחידים שמחזיקים באדיקות במנהגי ג'רבא העתיקים.

תקוה

אין אדם עומד על דעת רבו עד אחר 40 שנה. בעוד כשנתיים ימים יחלפו 40 שנה מאז שלמדתי בשיבה, ואני בודעי את עומק דעתו של מרן רה"י, אשר לבו פתוח כאולם, מקוה ומייחל להבין היטב את עומק דבריו, ויהי רצון שנזכה לביאת גואל צדק במהרה בימינו, ומרן רה"י שליט"א בראשנו.

השובצים זהב

שורש השרשים

הרב אלעד עשוש

לא פעם יוצא לנו לקרוא איזושהו מאמר בדקדוק, שמתחיל טוב אך פתע פתאום אנו נתקלים בכל מיני ראשי תיבות מוזרים, כמו עה"פ ופה"פ ולה"פ. ומני אז אנו מחליטים שזה יותר מדי בשבילנו ו'עברית קשה שפה'. אז אולי הגיע הזמן שנפסיק להיבהל מהם.

ובכן, כל בר בי רב יודע שכל שורש בלה"ק מורכב משלוש אותיות. אך זאת נדע שלמיקום האות בשורש, אם היא ראשונה שניה או שלישית, יש משמעות והשפעה על הטיות שונות בשורש (למשל, משורש ק.ו.ם, נאמר בעבר 'קם'. וכן בכל שורש שהאות האמצעית שלו היא ו' כמו שורש ע.ו.ף נאמר 'עף').

בשל כך, בחרו המדקדקים לקצר את הדרך, ובמקום לומר האות הראשונה בשורש, אומרים פ' הפועל (או בר"ת פה"פ). והכוונה כמו שהאות פ' בשורש פ.ע.ל היא הראשונה, כך אני מתכוין לאות הראשונה של השורש הרצוי. ובמקום לומר האות השניה או האמצעית בשורש, נאמר ע' הפועל (ובר"ת עה"פ). והכוונה כמו שאות ע' בשורש פ.ע.ל היא השניה והאמצעית, כך כוונתי לאות האמצעית בשורש המדובר. וכך גם באות השלישית של הפועל, היא תכונה בשם ל' הפועל כנגד האות ל' בשורש פ.ע.ל (ובר"ת לה"פ). למשל: השורש כ.ת.ב - האות כ' נקראת פ' הפועל, האות ת' נקראת ע' הפועל, והב' נקראת ל' הפועל.

הדשות אני מגיד

ה'סיום' המעניין למסכת חולין

לאחר שלמדו הבחורים בישיבה גדולה במשך כחצי שנה את מסכת חולין בבקיאות רבה ובחזרה ושינון רב, החליטו בהנהלת הישיבה לאחר

סיום המסכת, להביא את השוחט הרב שמעון יוסף דידי הי"ו (בוגר הישיבה), ששחט כבש מחוץ לישיבה ולאחר מכן תלה את הכבש בחדר האוכל והראה לכל הבחורים את מלאכת ההפשטה והניקור במשך כשלוש שעות, תוך כדי שהוא מסביר לבחורים על כל אבר ואבר מה הוא והיכן הוא מוזכר בגמרא וכן את ההלכות הקשורות אליו.

מצוה גוררת מצוה, לאחר מכן קיימו כלל הבחורים הישראלים את המצוה הנדירה של נתינת זרוע לחיים וקיבה לכהן (הלא הוא הרה"ג הרב אדיר הכהן שליט"א), וזה על ידי שכל אחד מהבחורים השתתף בקניית הכבש עוד לפני שחיטתו.

שיעור לרגל ימי השובבי"ם

לרגל ימי השובבי"ם נמסרה סדרת שיעורים מתומצתת ומקיפה בהלכות טהרת המשפחה ממו"ר הגאון הגדול רבי אליהו מאדאר שליט"א, השיעורים המיוחדים נמסרו בכל מוצאי שבת בבית מדרשו של מרן שליט"א לאחר השיעור השבועי.

רשת שיעורי התורה 'אור יוסף' יצאה לדרך!

לא הרבה זמן חלף מאז הכריז מרן שליט"א בהילולת הענק על הקמתה של רשת שיעורי תורה ארצית למען הרבצת התורה בעם ישראל, וכבר כעת נתבשרנו כי המהלך העצום יוצא לדרך בע"ה. הרשת שתעמוד תחת נשיאותם של מרן ראש הישיבה והראש"ל הגר"ש עמאר שליט"א, קיבלה את השם 'אור יוסף' ע"י מרן ראש הישיבה, לזכרו של מרן רבנו הגדול מאורן של ישראל רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל, שחולל את המהפכה, השיב בנים לגבולם, והחזיר עטרה ליושנה.

בשלב ראשוני פעלו מנהלי רשת 'אור יוסף' לשלוח למאות אברכים ורבנים, מכתבי הצטרפות והתאגדות להקמת וביסוס הרשת. בתוך הטפסים, התבקשו הרבנים, למסור את פרטיהם האישיים, לציין את שיעורי התורה הנמסרים על ידם כעת, ובנוסף לציין ימים ושעות פוטנציאליים, הפנויים על ידם למסור שיעורי תורה על פי מה שיתבקשו.

"קריאתו של מרן היתה זעקה ודאגה לצביונו הרוחני של עם הנצח" - נכתב

מרן ראש הישיבה: מרן הראש"ל
הגאון רבי מאיר מאדאר שליט"א - הגאון רבי שלמה משה עמאר שליט"א

במכתבים שנשלחו לרבנים - "הנה ימים באים אמר הנביא, והנה הם באו גם באו, צמאון אדיר לתורה והוראה לשמוע את דבר ה' בכל פינה וזווית בארץ ובעולם. ועלינו מוטלת החובה להעניק ולהרוות את עם ישראל במימיה הזכים של התורה"

"עומדים אנו בשליחותו של מרן שליט"א, ושמחים לבשר על הקמת רשת שיעורי התורה 'אור יוסף' כאשר במסגרת הארגון יוקמו בע"ה שיעורי תורה חדשים בכל רחבי הארץ והעולם, יוקצו תקציבים נכבדים למגידי השיעורים החדשים, והקיימים בשביל לשמר, ולאמץ ברכי דרבנן, יוקם בע"ה מאגר שיעורי תורה ארצי נגיש לציבור הרחב, בכדי שתהא תורה מונחת לכל הרוצה לבוא וליטול, ועוד פעולות ברוכות כאשר ינחה אותנו מרן שליט"א."

מערכת איגוד הבוגרים 'כתר מלוכה' מברכת על הקמת הרשת הברוכה, וקוראת לבוגרים להזדרז ולהיענות לקריאתו של מרן. מיד עם קבלת הטפסים, מלאו את הפרטים הנדרשים, ושלחו לכתובת הרשת 'אור יוסף' באחד מהדרכים הבאות: כתובת: ת.ד. 9221 בני ברק | פלאפון: 3897848450 | דוא"ל: moc.liamg@888fesoyro | פקס: 5314074-770

רשמים וגלריה מההיכלול הגדולה בתבל

למעלה משמונת אלפים איש, השתתפו בהילולא הגדולה של הישיבה בראשותו של פאר הדור מרן ראש הישיבה הגאון רבנו מאיר מאזוז שליט"א בגני התערוכה בת"א ביתן 2 - האולם הגדול במזרח התיכון.

באירוע השתתפו למעלה ממאתים רבנים ואישי ציבור, כשבראשם מרן ראש הישיבה, הגר"מ מאזוז ואחיו הגאונים שליט"א, מרן

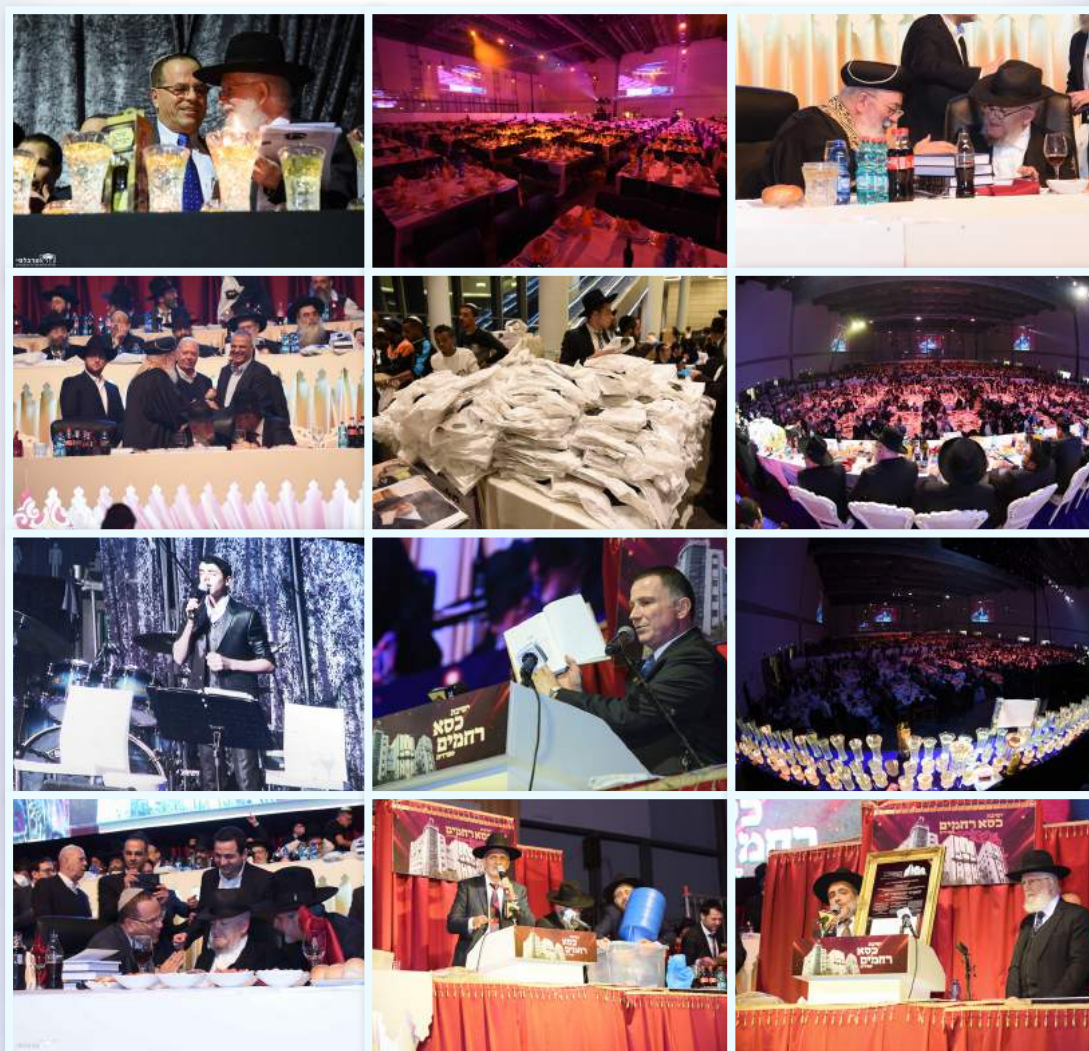
הראש"ל הגר"ש
 עמאר שליט"א
 רבה של ירושלים,
 הדיין הג"ר ציון
 בוארון, המקובל
 הג"ר דוד בצרי ראש
 ישיבת "השלום",
 הג"ר יצחק ברדא
 ר"מ "יצחק ירנן",
 הג"ר רפאל כהן
 שליט"א ר"מ "יתד
 התשובה", הג"ר
 חננאל הכהן ר"מ
 "חכמת רחמים",
 הג"ר מיכה הלוי

שליט"א רבה של פתח תקוה, הג"ר פנחס כהן רבה של נתיבות ועוד עשרות רבני-ערים דיינים ראשי ישיבות. כמו כן השתתפו באירוע שורה של אישי ציבור, בניהם שר האוצר משה כחלון, יו"ר הכנסת יולי אדלשטיין, יו"ר תנועת 'יחד' הרב אליהו ישי, ועוד.

האירוע המוגדר כההילולא הגדולה בארץ, סביב שולחנות ערוכים כיד המלך, דרש הפקה לוגיסטית ענקית הכוללת אלפי מנות והקמת מערך ארגוני יוצא דופן, עבר בהצלחה גדולה, ואלפי איש ששילמו מאות שקלים בכדי להשתתף באירוע, גדשו את המקום עד אפס מקום, ולקחו חלק בהחזקת מוסדות הישיבה.

את החלק האומנותי של הערב, הרכיבו גלריית זמרים ואמנים מהשורה הראשונה, שליוו את הערב בקטעי שירה ופיוט הזמרים: עוזיה צדוק, יובל טייב, החזן והפייטן ר' דוד שירו (מארה"ב), שאול חיון, בני ברדא, יוסי ברדא, ישי טהרני, אלירן דרעי.

החלק המרכזי של האירוע היה כמובן משאו של מרן ראש הישיבה הגר"מ מאזוז שליט"א, שעסק במעלת התורה ושמירת צביונו היהודי של עם ישראל. בתוך דבריו, התייחס הרב לסערת "שיעורו השבועי" שכמעט והופסק, ואמר: "נוכחתי לדעת כמה העם

צמא לתורה, אנחנו התחלנו בעלון בפיינה קטנה, הלך וגבר ונישא עד שמדפיסים מאה אלף עותקים, (כמעט) כל החוגים קוראים בו. מחמת הבריאות שלי אמרתי שאני מפסיק, אבל פתאום קיבלתי מכתבים רבים שביקשו להמשיך את השיעור, אז אם אין ברירה נמשיך בע"ה". בין הדברים סיפר הרב בהלצה את אחד המכתבים שקיבל מילדה בכיתה ג', שכתבה כי כל מוצאי שבת אני נרדמת יפה עם השיעור, ועכשיו איך אני ארדם?! נו בעיה... סיים מרן את דבריו בענות-חן.

מרן הראש"ל ורבה של ירושלים הגר"ש עמאר, שנשא גם הוא דברים, העתיר מברכתו על רבבות המשתתפים שהגיעו מרחוק ומקרוב, ואמר: "מרן ראש הישיבה זה הברכה הגדולה והעצומה לדורנו, כל רז לא אניס ליה, בכל מקום ובכל דבר שרוצים בכל מקצועות התורה, בכל ידיעותיה של התורה, והכל באמיתות ובענוה, ולמרות כל היסורים שעובר, ממשיך וממשיך, הקב"ה יאמר די לצרותיו, וירפאו רפואה שלימה, ויחזק אותו, שיוכל להמשיך ללמוד וללמד את כל עם ישראל תורת אלוקים חיים ויזכה לעמוד בראשונה לקבל את פני משיח יחד עם כל עם ישראל".

מתוך תחושת התרוממות ושמחה, התפזרו ההמונים בשעת לילה מאוחרת, ויצאו לביתם בהתעלות מיוחדת ובהבנה שהרושם שהותיר עליהם המעמד לא ימחה מלבם לעד.

כשבחורי הישיבה דילגו מעל האש

אין צורך להרחיב בבטאון זה על מנהג שריפת המון, המתקיים מדי שנה בישיבתנו הקדושה, אך בשנה זו נוסף דבר מיוחד ומעניין - אם בכל

שנה מסתפקים בישיבה בשימור מנהג זה על ידי שריפת המון, בשנה זו הבחורים החליטו לקחת צעד קדימה ולקיים גם כן את המנהג לפי פירוש הערוך, שכן מנהג זה נזכר כידוע בגמרא במסכת סנהדרין (דף ס"ד ע"ב) בשם "משוורתא דפוריא", ובערוך (ערך שוור) פירש בזה"ל: רבא אמר כמשוורתא דפוריא וכו', פי' "משוורתא" בית קפיצה וכו'. "פוריא" הם ימי

הפורים. מנהג בכל העולם כולו שבחורים עושין צורה כדמות המן ותולין אותה על גגותיהן ד' וה' ימים, ובימי הפורים עושין מדורה ומשליכין אותה לצורה לתוכה, ועומדין סביבה ומזמרין, ויש להן טבעת תלויה בתוך האש שנתלין וקופצין מצד האש לצד האש, אותה טבעת נקראת "משוורתא" כלומר בית קפיצה וכו'. ע"ש. וכן פירש רש"י בסנהדרין שם. כמובן שהדבר נעשה בפיקוח ובצורה בטוחה כשהאש היתה מאוד נמוכה.

כמו כן שריפת המן השנה התייחדה בסדר וארגון מיוחד מכל הבחינות, כולל מופע זיקוקים מרהיב כשכל העם רואים את הקולות והשמחה מרקיעה שחקים. וזאת תודות למספר בחורים יקרים שעמלו על כך כמה ימים קודם למעמד ועל כך מגיע להם תודה מיוחדת.

רשת כוללים ללימוד בשבת-בבוקר 'רץ כצבי' - יפתחו ברחבי הארץ

יוזמה יחודית הוכרזה במהלך ערב ההוקרה וההצדעה השנתי למוסדות "יתד התשובה" בצפת, ע"י הנגיד מר צבי עמר הי"ו, בדבריו בישר על הקמת "רשת" כוללים "רץ כצבי" (הלקוח מתוך משנת רבי יהודה בן תימא שאומרים בשחרית), ללימוד בשבת קודש כשעה לפני התפלה, וזאת כדי להתחיל את בוקר יום השבת בשמחה ובלמוד תורה.

מר צבי עמאר עם הגאון רבי רפאל כהן שליט"א בהילולא

הנגיד מר צבי עמאר הי"ו מכריז על פתיחת רשת הכוללים

הכולל הראשון יפתח בבית הכנסת "ברוך שאמר" בצפת, ומשם ידרים ויתפתח הלאה בעז"ה לכל רחבי הארץ, כשבמסגרת הלימוד יעסקו האברכים בספריו ובתורתו של מרן רבנו עובדיה יוסף זיע"א.

אחד האברכים שליט"א, מברך את התורמים אחר קריאת התהלים, בציון האוה"ת הקדוש

מסע הקודש

ביום ב' באדר, יצאו עשרה מאברכי הכולל להעתיר עבור תורמי הישיבה בעשרים ואחת קברות הצדיקים ובכותל, וכמאמר חז"ל בחולין (דף צ"ב ע"א): "ליבעי רחמים איתכליא על עליא, דאילמלא עליא לא מתקיימן איתכליא" [יבקשו רחמים: האשכולות - הת"ח על העלים - תומכי התורה, שאלמלא העלים לא מתקיימים האשכולות]. סבב תפלות זה נערך בעיקר על אלו שקנו בהילולא מעל ארבעה כרטיסי הגרלה, ועבור אלו שזכו להיכלל בספר "יחידי סגולה".

בציון מרן החיד"א והגר"מ אליהו

בקריאת תהלים בכותל המערבי

על ציון הגר"ש משאש מוהרמ"ך מהרד"ך ומהרב"ס

על ציון מרן הגרע"י

על ציון קדשו של מרן מייסד הישיבה

את מסעם החלו האברכים בהר המנוחות בירושלים, על ציונם של המקובלים הקדושים הגר"י כדורי, הגר"ש דרזי והגר"מ שרעבי זצ"ל. אח"כ פנו הרבנים אל ציון אורה של ציון הגר"ש משאש, ועיני העדה מרנן ורבנן: עמוד ההוראה מוה"ר רבי כלפון משה הכהן, רב רבנן מוה"ר רבי דוד דיזו הכהן, ראב"ד ג'רבא בדור האחרון מוה"ר רבי בוגיד סעדון זצ"ל. משם ירדו לכיוון ציונם של מרן החיד"א והראש"ל הגר"מ אליהו זצ"ל, ומיד לאחר מכן עלו אל ציון מרן אבי הישיבה הגאון רבנו רחמים חי חויתה הכהן, וסמוך לו ציון רעהו הטוב הג"ר רבי עובדיה הדאיה, ורב רבנן הג"ר רבי עזרא עטיה ראש ישיבת פורת יוסף זצ"ל.

משם נסעו החבריא קדישתא אל ציון גאון עוזנו נשיא הישיבה מרן הראש"ל רבנו עובדיה יוסף, וידידו ורעו הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל בסנהדריה.

לאחר הפסקת צהרים קלה, העפילו האברכים אל הר הזיתים, כאשר ראשונה יסעו לציונו הקדוש של מרנא ורבנא מייסד הישיבה זצ"ל שמסר נפשו על הישיבה ובודאי יהא למגן וצנה עבור תומכיה ומחזיקי בריחיה. אח"כ ירדו הרבנים אל ציון גדול המקובלים רבנו הרש"ש זצ"ל, ולאחר התפלה על ציונו הקדוש, ירדו הרבנים לציון רבותינו גאון ירושלים רבנו חזקיה די סילוה בעל פרי חדש, והגאון בעל אור החיים הקדוש, והרה"ק רבי יעקב אבוקארא (שנשבע למרן מייסד הישיבה שיזכה לזרע קודש) זצ"ל. בסיום הברכה לתורמים, שבו הרבנים לרכב, ונסעו אל שריד בית מקדשנו לתפלת מנחה מרוממת, ולבקשת רחמים על תמכין דאורייתא בתל שכל פיות פונות לשם.

לסיום המסע, שבו הרבנים לעיר ב"ב, ושוב העתירו על התורמים היקרים, בציונם של שניים מגדולי ר"מי הישיבה מוה"ר הגר"מ לוי ומוה"ר הגאון החסיד רבי ינון חורי זצ"ל. יה"ר שיקובלו כל תפלותיהם ברצון. אמן.

שלחן שבת עם גדולי הדור

מתוך עונג התעלות והתרוממות הרוח, עברה שבת פרשת 'תרומה' (כמה סימלי!) על ידידי ותומכי ישיבתנו הקדושה, כאשר מנהג של קבע רווח והתקבל בישיבה בשנים האחרונות, שפעם בשנה זוכים

התורמים הגדולים להתכנס יחד לשבת התאחדות מיוחדת וחגיגת במלון "ניר עציון", בהשתתפות גדולי ישראל: מרן ראש הישיבה שליט"א והגאון הרב צמח מאזוז שליט"א, הראשון לציון הגאון רבי שלמה משה עמאר שליט"א - הרב הראשי לירושלים, הגאון הרב רפאל כהן שליט"א, הרב דוד עידאן שליט"א, הרב חנן קבלן שליט"א ועוד.

אכן, מדובר במאורע יקר המציאות, בו מתאפשר לנגידים לזכות לשבת שלמה יחד עם גדולי ישראל בצורה בלתי אמצעית, בבחינת מה שנאמר 'בצל החכמה בצל הכסף'. נו, מי מאתנו לא היה רוצה להיות לפחות

'זבוב' במקום קדוש ונשגב שכזה...

האירוע כולו הופק בצורה מפוארת מוקפדת ומושקעת עד הפרט האחרון, כשעל מלאכת הארגון מנצחים טובים השניים: הרב עובדיה מאזוז והרב ששון טרבלסי הי"ו. בכל חדר חיכתה לאורחים ערכה הכוללת שתיה, עוגות מסורתיות, ערכת נרות (פנס עם בטריות ע"פ הוראת מרן ראש הישיבה בשיעורו השבועי שאין ראוי לברך על חשמל המיוצר ע"י חילול שבת), ובקבוק יין מבורך.

לא נוכל לתאר בשורות קצרות את כל אשר התרחש באותה שבת מיוחדת, מה-גם שתחושות נשגבות מעין אלו קשה להעביר ולהגדיר באותיות ומלים, אך במלה אחת של כותרת נוכל לומר, כי היתה זו שבת עשירה ומרוממת, הן מהפן הגשמי ובעיקר מהפן הרוחני, שרשמיה לא ימחו לעולם מלב המשתתפים.

בליל שבת, פתח מורנו הגאון רבי צמח שליט"א בדברי ברכה לאורחים שהגיעו מרחוק ומקרוב לטעום את טעמה של הישיבה

ולחוש את הניחוח שממלא את התלמידים דבר יום ביומו ומדי שבת בשבתו. בדבריו, הרחיב הרב בשבח התורמים המעניקים ל"בני יששכר" את הכח שיוכלו להמשיך לעסוק בתורה בנחת ושלוח.

במהלך השבת, מסר הגרש"מ עמאר שליט"א שיעור עמוק בעניני הפרשה, כשבמקביל הרבנית עמאר תליט"א מסרה שיעור לנשים, ולילדים אורגן קריאת תהלים.

במשך כל השבת,
קשה היה שלא להתפעל
מהכבוד ההדדי שרחשו
החכמים זה לזה,
ובמקביל, כבוד התורה
לו זכו גדולי ישראל מאת
הנגידים.

במוצ"ש ניתנה
ההזדמנות לכל בית
ישראל לחוש מעט
מניחותיה של השבת
המיוחדת, באמצעות
שידור השיעור השבועי
של מרן ראש הישיבה
שליט"א. הג"ר רפאל
כהן שליט"א, פתח
והרחיב בדברים על כמה
ממעלותיה של הישיבה
שאין כדוגמתה בכל
עולם הישיבות. לאחריו
נשא מרן ראש הישיבה
שליט"א את שיעורו
הקבוע, ובענוותנותו
קיצר במיוחד, כדי

לאפשר ולשמוע את שיחתו של הגאון הראשון לציון שליט"א, שנשא שיחה מיוחדת על
גדלותו של משה רבנו ע"ה.

צלם שהוזמן מטעם הישיבה, קיבל כל אורח בערב שבת בתמונה מרשימה, ובצאת השבת
צולמו האורחים עם הרבנים וקבלו בו במקום תמונת מגנט.

בצאת השבת, יצאו המשתתפים כשעל פניהם ניכרת קורת רוח מרובה. אכן, לא בכל יום
מזדמן לשבת בצוותא חדא על שלחן שבת יחד עם גדולי ישראל...

ושיחת לימוד של ת"ח
צריכה תמונה...

"שיחת חולין של ת"ח
צריכה תלמוד

קו איגוד תלמידי מרן

כל החדשות והעדכונים על
הנעשה והנשמע בישיבה ומוסדותיה,
שיעורים וכנסים בהם משתתף מרן ברחבי הארץ,
"שהשמחה במעוננו" - שמחות לבוגרי הישיבה,
הנהגות וסיפורים על מרן, משא ומתן תורני בין החברים,
שיעורי תורה של מרן ורבני הישיבה,
פרטים על הפצת העלונים "בית נאמן"
והקמת נקודות שידור חדשות לשיעורו של מרן, ועוד ועוד...

ה-כ-ל בקו מיוחד (פנימי) לבוגרי הישיבה

בקו חברים כבר מאות מבוגרי הישיבה,
אך נותרו עדיין בוגרים שאינם רשומים

הזדרז והירשם כבר היום

**מספר הקו
0795121517**

לרישום ניתן לפנות לאברכים החשובים

הרב אלחנן עזרי - 0527624817

הרב אוראל סופר - 0534159653

הרב דניאל טקאלה - 0527181431

**חוברת זו מוקדשת
לעילוי נשמת ידיד הישיבה
ומתומכיה הגדולים מזה עשרות בשנים
איש תם וישר אוהב תורה ולומדיה
ר' יהודה זגדון ז"ל
נ"ע ד' שבט התשע"ז**

נדפס בסיוע:

האחים המבורכים: שימו, צבי, ינון וכמוס עמאר
ומשפחותיהם הי"ו. להצלחתם ובריאותם.
ולעילוי נשמת הוריהם עזר וכנפיטה עמאר ע"ה.
וכן האחים המבורכים: מכלוף, יום טוב, אשר וזאן
ומשפחותיהם הי"ו. להצלחתם ובריאותם.
ולעילוי נשמת הוריהם מקיקץ ומזיאנה וזאן ע"ה.
ולעילוי נשמת המנוח הנכבד והיקר
אוהב תורה ולומדיה, אהב את הבריות, איש אמת,
בעל צדקות אשר זכה להיות מבוני הארץ ומיישביה
שאל בר דוד ושושנה לבית עשוש ז"ל תנצב"ה
הוקדש ע"י אשתו בניו ובנותיו

יה"ר שיתמלאו כל משאלות לבם לטובה, ובכל אשר יפנו ישכילו, וכל אשר יעשו יצליחו,
ויזכו לעושר ואושר וכבוד, בריאות איתנה ונהורא מעליא, אורך ימים ושנות חיים. אמן

בחסות:

